

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ANONİM ORTAKLIKLARDA ŞİRKET İÇİ UYUŞMAZLIKLARIN MİLLETLERARASI TAHKİME ELVERİŞLİLİĞİ

Merve Doğan

19906009

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Necat Azarkan

Diyarbakır 2022

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ANONİM ORTAKLIKLARDA ŞİRKET İÇİ UYUŞMAZLIKLARIN MİLLETLERARASI TAHKİME ELVERİŞLİLİĞİ

Merve Doğan

19906009

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Necat Azarkan

Diyarbakır 2022

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Anonim Ortaklıklarda Şirket İçi Uyuşmazlıkların Milletlerarası Tahkime Elverişliliği" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

..../..../.....

Merve Doğan

ÖN SÖZ

Bu çalışma kapsamında anonim ortaklıklarda şirket içi uyuşmazlıkların milletlerarası tahkimde görülmeye elverişli olup olmadıkları incelenmiştir. Doktrindeki tartışmalar baz alınarak bir şirket içi uyuşmazlığın milletlerarası tahkim kurumunda çözülmesi için ne gibi şartlar gerektiği ele alınmıştır.

Tezimi yazarken konu seçiminden itibaren son ana kadar bilgi ve tecrübesini esirgemeyen ve tezimin her aşamasında yardımcı olan danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Necat AZARKAN'a teşekkürlerimi sunarım. Eğitim öğretim hayatım boyunca her türlü maddi ve manevi imkânı sağlayan, her zaman yanımda olan ve desteklerini sonuna kadar hissettiren kıymetli babam M. Mansur ÖZSEVEN'e ve sevgili annem Nezahat ÖZSEVEN'e teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatımın her alanında olduğu gibi tez yazım aşamasında da benden anlayışını, yardımını ve sevgisini hiçbir zaman esirgemeyen çok kıymetli eşim Dr. Sabri DOĞAN'a teşekkür ederim.

Merve DOĞAN

ÖZET

Globalleşen dünyada ticaretin gittikçe milletlerarası boyut kazanması, milletlerarası ticaret alanındaki uyuşmazlıkların artmasını beraberinde getirmiştir. Tarafların devlet yargılamaları dışında alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi arayışları, milletlerarası tahkim kurumuna olan ilgiyi her geçen gün arttırmaktadır. Bu kapsamda anonim ortaklıklardaki şirket içi uyuşmazlıkların da milletler arası tahkimde görülmeye elverişli olup olmayacağı sorusu doktrinde birtakım tartışmalara yol açmıştır.

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın amacı, anonim ortaklıklardaki şirket içi uyuşmazlıklardan hangilerinin, ne gibi şartlar altında milletler arası tahkimde çözülmeye elverişli olduğunu incelemektir. Bu çalışma doktrindeki tartışmalar, Yargıtay kararları ve mukayeseli hukuk ışığında yapılmıştır.

Çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde anonim ortaklıklar genel olarak anlatılmış ve anonim ortaklıktaki şirket içi uyuşmazlıkların neler olduğu derinlemesine incelenmiştir. İkinci bölümde genel olarak tahkimin ne olduğu anlatılarak milletler arası tahkim müessesi incelenmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise bir ve ikinci bölümün sentezi olarak şirket içi uyuşmazlıkların hangi şartlar altında milletlerarası tahkime elverişli olduğu doktrindeki tartışmalarla beraber detaylıca anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Anonim Ortaklık, Şirket İçi Uyuşmazlık, Milletlerarası Tahkim, Tahkim, Pay Senetleri, Sözleşmeler

ABSTRACT

The increasing international trade in the globalizing world has brought an increase in disputes in the field of international trade. The search for alternative dispute resolution methods other than state proceedings, increases the interest in the international arbitration institution day by day. In this context, the question of whether in-company disputes in joint stock companies will also be suitable for international arbitration has led to some debates in the doctrine.

The purpose of this study, which was prepared as a master's thesis, was to examine which of the intra-company disputes in joint stock companies are suitable for resolution in international arbitration and under what conditions they are suitable. This study was carried out in the light of discussions in the doctrine, Supreme Court of Appeal’s decisions, and the comparative law.

This study consists of three main parts. In the first part, joint stock companies are explained and in-company conflicts in joint stock companies are addressed. In the second part, arbitration and its historical background, and the institution of international arbitration are examined. In the last part, as a synthesis of the first and second parts, the conditions under which internal disputes are suitable for international arbitration are explained in detail, together with the discussions in the doctrine.

Key Words

Joint Stock Company, Internal Dispute, International Arbitration, Arbitration, Shares, Contracts

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖN SÖZ.....I

ÖZET.....II

ABSTRACT..... III

İÇİNDEKİLER IV

KISALTMALAR IX

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

ANONİM ORTAKLIKLAR VE ANONİM ORTAKLIKLARDAKİ ŞİRKET İÇİ UYUŞMAZLIKLAR

1.1. ANONİM ORTAKLIĞIN TANIMI, UNSURLARI, İKTİSADİ FONKSİYONU, ANONİM ORTAKLIĞIN SAKINCALARI..... 4

1.1.1. Anonim Ortaklığın Tanımı..... 4

1.1.2. Anonim Ortaklığın Unsurları 5

1.1.2.1. Kişi Unsuru 5

1.1.2.2. Unvan Unsuru 6

1.1.2.3. Sermaye Unsuru 8

1.1.2.4. Sınırlı Sorumluluk Unsuru 9

1.1.2.5. Amaç Ve Konu Unsuru 10

1.1.3. Anonim Ortaklığın İktisadi Fonksiyonu 10

1.1.4. Anonim Ortaklığın Sakıncaları 11

1.2. ANONİM ORTAKLIKLARDA ŞİRKET İÇİ UYUŞMAZLIKLAR 11

1.2.1. Genel Olarak 11

1.2.2. Pay Sahiplerinin Arasında Meydana Gelen Uyuşmazlıklar 12

1.2.2.1. Pay Sahipleri Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar…….12

1.2.2.1.1. Pay Sahibi Sözleşmelerinin, Tanımı, Hukuki Niteliği, Şekli, Tarafları……..…12

1.2.2.1.2. Pay Sahibi Sözleşmelerinin Amacı 15

1.2.2.1.3. Pay Sahibi Sözleşmelerinin Süresi, Geçerliliği ve Uyuşmazlıkları……16

1.2.2.2. Pay Satım Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar .. 17

1.2.2.2.1. Pay Satım Sözleşmesinin Tanımı, Hukuki Niteliği, Şekli……17

1.2.2.2.1. Pay Satım Sözleşmesinin Amacı, Tarafları, İçeriği 20

1.2.2.3. Ortak Girişim Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar…….22

1.2.2.3.1 Ortak Girişimin Ve Ortak Girişim Sözleşmelerinin Tanımı, Türleri……22

1.2.2.3.2. Ortak Girişim Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği..... 24

1.2.2.3.3. Ortak Girişim Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar…….26

1.2.3. Şirket İle Pay Sahipleri Arasındaki Uyuşmazlıklar (Korporatif Uyuşmazlıklar)……27

1.2.3.1. Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğüne İlişkin Davalar 28

1.2.3.1.1. Genel Kurul'un Tanımı, Görev Ve Yetkileri, Toplanma Usulü Ve Yönetimi……28

1.2.3.1.2. Genel Kurulun Toplanması, Genel Kurul Kararının Tanımı Hukuki Niteliği 31

1.2.3.1.3. Genel Kurulda Kararların Alınması 33

1.2.3.1.4. Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlük Halleri 34

1.2.3.1.5. Genel Kurul Kararlarının Butlanı 35

1.2.3.1.6. Genel Kurul Kararlarının Yokluğu..... 39

1.2.3.1.7. Genel Kurul Kararlarının İptali 40

1.2.3.2. Şirketin Feshine İlişkin Davalar 41

1.2.3.2.1. Genel Kurul Kararı İle Fesih 41

1.2.3.2.2. Mahkeme Kararı ile Fesih 42

1.2.3.2.3. Sona Ermenin Sonuçları 44

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK TAHKİM YARGILAMASI VE MİLLETLERARASI TAHKİM

2.1. GENEL OLARAK TAHKİM YARGILAMASI 45

2.1.1.Tahkimin Tanımı, Tarihçesi, Türleri 45

2.1.1.1. Milli (İç) Tahkim- Milletlerarası Tahkim 46

2.1.1.2. Mecburi Tahkim- İhtiyari Tahkim 48

2.1.1.3. Ad Hoc Tahkimi – Kurumsal Tahkim..... 49

2.2. MİLLETLERARASI TAHKİM 51

2.2.1. Milletlerarası Tahkim Yargılamasının Tercih Edilmesinin Nedenleri . 51

2.2.2. Milletlerarası Tahkimin Dezavantajları..... 53

2.3. MİLLETLERARASI TAHKİME İLİŞKİN BAZI KAVRAMLAR 55

2.3.1. Hakem Sözleşmesi 55

2.3.2. Tahkim Anlaşması 57

2.3.3. Esas Sözleşmeye Konulan Tahkim Şartı ile Yapılan Tahkim Anlaşması 57

2.3.4. Atıf Yolu ile Yapılan Tahkim Sözleşmesi 59

2.3.5. Müstakil Tahkim Anlaşması 60

2.3.6. Tahkim Anlaşmasında Temsil Yetkisi Konusu 62

2.4. MİLLETLERARASI SÖZLEŞMELER 63

2.5. TAHKİME UYGULANACAK HUKUK 65

2.5.1. Milletlerarası Tahkimde Elverişliliğe Uygulanacak Hukuk 69

2.6. TÜRKİYE AÇISINDAN MİLLETLER ARASI TAHKİM 70

2.6.1. Genel Olarak 70

2.6.2. Milletlerarası Tahkim Kanunu 71

2.6.2.1. Kanunun Amacı ve Uygulama Alanı 71

2.6.2.2. Milletlerarası Tahkim Kanunu'na Göre Yabancılık Unsuru 72

2.6.3. 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununa Göre Milletlerarası Tahkime Elverişlilik 76

2.6.3.1. Konu Bakımından Elverişlilik 76

2.6.3.2. Zaman ve Yer Bakımından Elverişlilik 78

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİRKET İÇİ UYUŞMAZLIKLARIN TAHKİME ELVERİŞLİLİĞİ

3.1. PAY SAHİPLERİNİN ARALARINDA MEYDANA GELEN UYUŞMAZLIKLARIN (KORPARATİF DÜZLEM DIŞINDA KALAN UYUŞMAZLIKLARIN) TAHKİME ELVERİŞLİLİĞİ 81

3.1.1. Pay Sahibi Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Tahkime Elverişliliği 81

3.1.2. Pay Satım Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Tahkime Elverişliliği 83

3.1.3. Ortak Girişim Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Tahkime Elverişliliği 85

3.2. KORPORATİF DÜZLEMDE MEYDANA GELEN ŞİRKET İÇİ UYUŞMAZLIKLARIN TAHKİME ELVERİŞLİLİĞİ 87

3.2.1. Genel Kurul Kararlarının İptaline İlişkin Davaların Milletlerarası Tahkime Elverişliliği 87

3.2.2. Şirketin Feshine İlişkin Davaların Milletlerarası Tahkime Elverişliliği……..91

3.2.2.1. Anonim Ortaklık Sona Erdikten Sonra Meydana Gelen Tasfiye Aşamasına İlişkin Uyuşmazlıkların Milletlerarası Tahkime Elverişliliği……..93

SONUÇ 95

KAYNAKÇA 98

KISALTMALAR

AAA ***:***American Arbitration Association

C. ***:*** Cilt

E. ***:***Esas Numarası

eTTK ***:*** 6762 Sayılı eski Türk Ticaret Kanunu

E.T. ***:*** Erişim Tarihi

HD. ***:***Hukuk Dairesi

HGK. ***:*** Hukuk Genel Kurulu

HMK ***:***6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

HUMK ***:***1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu

ICC ***:***The International Code Council

ICSID ***:***International Centre for Settlement of Investment Disputes

ISTAC *:*İstanbul Tahkim Merkezi

K. ***:***Karar Numarası

KOBİ ***:***Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler

LCIA ***:***The London Court of International Arbitration

m. ***:***Madde

MIGA ***:***Multilateral Investment Guarantee Agency

MTK ***:***4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu

OHADA *:*Organısatıon Pour L'harmonısatıon En Afrıque Du Droıt Des Affaires

S. ***:***Sayı

s. ***:***Sayfa

SPKn ***:***Sermaye Piyasası Kanunu

T. ***:***Tarih

TBK ***:***6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu

TMK ***:***4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun

TTK ***:***6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

TUT ***:***Ticaret Unvanları Hakkında Tebliğ

UNCITRAL ***:***United Nations Commission on International Trade Law

UNIDROIT ***:***The International Institute for the Unification of Private Law

GİRİŞ

Uluslararası ticaret alanında ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümü noktasında bir alternatif çözüm yöntemi olan tahkimin önemi gün geçtikçe tüm dünyada hızla artmaktadır. Tahkim kurumu, özellikle uluslararası ticari sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklar bakımından neredeyse vazgeçilmez bir hale gelmiştir. Tahkim yönteminin şirketler hukuku alanında da kullanılmaya başlanması, doktrinde şirket içi uyuşmazlıklarının hangilerinin tahkime elverişli olduğuna dair tartışmalar başlatmıştır.

Çalışmamız kapsamında anonim ortaklıklarda şirket içi uyuşmazlıklar ele alınmıştır. Öncelikle birinci bölümde konunun daha iyi anlaşılması açısından anonim ortaklıkların ne olduğu konusuna değinilmiştir. Tanımdan hareketle anonim ortaklıkların unsurları konusunda bilgi verilmiştir. Akabinde şirket içi uyuşmazlıkların nelerden kaynaklandıklarıyla birlikte bunlara ilişkin tanımlar detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Birçok farklı çeşitleri bulunan şirket içi uyuşmazlıkları çeşitli kategorilerde sınıflandırmak mümkündür. Anonim ortaklıklarda şirket içi uyuşmazlıklar, çalışmamızda iki ayrı kategoride incelenmiştir. Öncelikle korporatif düzlemde vuku bulan uyuşmazlıklar ve korporatif düzlemde olmayan uyuşmazlıklar olarak sınıflandırmaya gidilmiştir. Korporatif düzlem; ortaklığa ilişkin konuları ifade etmektedir.[1] Dolayısıyla; korporatif olmayan uyuşmazlıklar, pay sahiplerinin kendi aralarında meydana gelen uyuşmazlıklar olarak nitelendirilebilir. Korporatif uyuşmazlıklar ise bir tarafın şirket, diğer tarafın pay sahibi olduğu uyuşmazlıklar olarak tanımlanabilir.[2]

Korporatif olmayan uyuşmazlıkları kendi içerisinde üç ayrı kategoride incelemek mümkündür. Bunlar; pay sahipleri sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, pay satım sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, ortak girişim

[1] Cem Veziroğlu, **Anonim Ortaklıklar Hukukunda Esas Sözleşme Özgürlüğü ve Sınırları**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 280
[2] Tolga Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 10

sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar olarak sıralanabilir. Korporatif olan uyuşmazlıkların ise birçok farklı çeşitleri bulunmaktadır. Doktrinde tahkime elverişlilik açısından en çok tartışmalı olan konular; genel kurul kararlarının iptali davaları ve şirketin feshi davalarıdır. Çalışmamız kapsamında en çok tartışmalı olan bu iki uyuşmazlık türünün tahkime elverişli olup olmadığı incelenmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise tahkim konusu ele alınmıştır. Tahkim, tarafların kendi iradeleri doğrultusunda, aralarında meydana gelen uyuşmazlıkları hakem önünde çözmeleridir.[3] Tahkimi birçok ayrı kategoride sınıflandırmak mümkündür. Bunlar milli tahkim- milletlerarası tahkim, mecburi tahkim-ihtiyari tahkim, ad hoc tahkimi- kurumsal tahkim olarak sayılabilir.[4] Konumuz kapsamında milletlerarası tahkim detaylıca işlenmiş olup milletlerarası tahkimin avantajları ve dezavantajlarına değinilmiştir. Bu kapsamda küçük ve orta büyüklükteki işletmeler açısından da milletlerarası tahkim değerlendirilmesi yapılmıştır.

Milletlerarası tahkime ilişkin bir takım kavramlara yer verilmiştir. Bunlar; hakem sözleşmesi, tahkim anlaşması, milletlerarası sözleşmelerdir. Tahkim anlaşması esas sözleşmeye konulan tahkim şartı ile yapılabileceği gibi atıf yoluyla veya müstakil bir tahkim anlaşması yapılmak suretiyle de gerçekleştirilebilmektedir.[5] Çalışmamızın devamında tahkime uygulanacak hukuk konusu detaylıca incelenmiş olup ayrıca milletlerarası tahkimde elverişliliğe uygulanacak hukuk konusu da anlatılmıştır.

Ülkemizde tahkime ilişkin ayrı bir kanun çıkarma çalışmalarına ilk defa 1997 yılında başlanmıştır. 2001 yılında 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim kanunu yürürlüğe girmiştir. Çalışmamız kapsamında "ülkemizde milletlerarası tahkim" konusu detaylıca incelenmiştir ve milletlerarası tahkime elverişlilik meselesi Milletlerarası Tahkim Kanunu'na göre ele alınmıştır.

---

[3] Selminaz Adıgüzel, "Türkiye'de ve Dünyada Lojistik Sektöründe Tahkim", **Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye 80. Yıl Armağanı**, (334-339), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018

[4] Hayrettin Yıldız, "Kamu Hukuku İle Özel Hukukun Kesiştiği Yer: Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmelerinde Tahkim Yolu", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C. 111, s. 84-285

[5] Fatih Aydemir, **Türk Hukuku'nda Tahkim Sözleşmesi**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 88-92

Çalışmamızın üçüncü bölümünde, bir ve ikinci bölümlerin sentezi yapılarak şirket içi uyuşmazlıkların milletlerarası tahkime elverişliliği tek tek incelenmiştir. Buna göre pay sahibi sözleşmelerinin, pay satım sözleşmelerinin ve ortak girişim sözleşmelerinin genel olarak iradeye tabi bir sözleşme olup olmamasından bahisle tahkim yargılamasına elverişlilikleri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Aynı şekilde genel kurul kararlarının iptali davaları ile şirketin feshi davalarının nitelikleri incelenerek tahkim yargılamasına elverişliliği doktrindeki tartışmaların ışığı doğrultusunda anlatılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ANONİM ORTAKLIKLAR VE ANONİM ORTAKLIKLARDAKİ ŞİRKET İÇİ UYUŞMAZLIKLAR

1.1. ANONİM ORTAKLIĞIN TANIMI, UNSURLARI, İKTİSADİ FONKSİYONU, ANONİM ORTAKLIĞIN SAKINCALARI

1.1.1. Anonim Ortaklığın Tanımı

Günümüz dünyasının, başlıca ekonomik kurumlarından biri olan anonim ortaklıklar, küçük ölçekli sermayeleri toplayıp bir araya getirerek ortakların sorumluluklarının yalnızca taahhüt ettikleri sermayeyi getirmekle sınırlandırılmasını sağlamaktadırlar.[6] Nitekim anonim ortaklık kavramı 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 329. maddesinde de "*sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirket"* olarak tanımlanmıştır. Bu madde gerekçesine göre bu tanım hem halka açık hem de halka açık olmayan anonim ortaklıkları kapsamaktadır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise pay sahiplerinin sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile şirkete karşı sorumlu olabilecekleri belirtilerek sorumluluğun sınırlı bir sorumluluk olduğunu vurgulamaktadır.

Birinci paragrafta bahsedildiği gibi 6102 Sayılı Kanun anonim ortaklıkların tanımını yapmıştır. Bunu yaparken her ne kadar anonim ortaklığın ana hatlarını vermiş olsa da daha detaylı bir tanım yapabilmek için anonim ortaklıkta bulunan zorunlu unsurlara bakmakta fayda vardır.

[6] Necat Azarkan, "Anonim Şirket Genel Kurul Toplantılarını Kim Yönetir?", **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17-18, s. 71

1.1.2. Anonim Ortaklığın Unsurları

1.1.2.1. Kişi Unsuru

Anonim ortaklıklarda kişi unsuru, şirketler hukukundaki diğer ortaklıklardan farklı olarak "ortak" olarak değil "pay sahibi" olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu husus, anonim ortaklığın kişi temelli değil; sermaye temelli bir ortaklık türü olmasının sonuçlarından birisidir.[7] Buna istinaden eski Türk Ticaret Kanunu (eTTK) anonim ortaklığın kuruluşu için asgari olarak beş pay sahibinin varlığını ararken yeni Türk Ticaret Kanunu'nda ise kuruluşta herhangi bir alt sınır şartı yoktur.[8] Dolayısıyla TTK ile birlikte özel kanunlarda öngörülen hükümler saklı kalmak kaydıyla artık anonim ortaklıklar en az bir gerçek veya tüzel kişi tarafından kurulabilecektir.[9]

Anonim ortaklığı kuran pay sahibinin ehliyet sorunu ise pay sahibi gerçek bir kişi olduğunda Türk Medeni Kanunu'ndaki ehliyet kuralları ile çözülecektir. Fiil ehliyetinden yoksun bulunanların pay sahibi olabilmeleri için kendi yasal temsilcilerinin aracılığı, sınırlı ehliyetsizlerin pay sahibi olabilmeleri için ise yasal temsilcilerinin onaylaması gerekmektedir.[10] Tüzel kişiler açısından ise tüm özel ve kamu tüzel kişileri pay sahibi olabilmektedirler; fakat miras ortaklıklarının, adi ortaklıkların ve donatma iştiraklerinin doktrinde her ne kadar aksi görüşler olsa da pay sahibi olabilmeleri mümkün değildir.[11] Kimi yazarlar adi ortaklığın anonim ortaklıkta pay sahibi olabileceğini belirtmektedirler.[12] Ayrıca *Tekinalp*, adi ortaklığın ve aile malları ortaklığının da anonim ortaklıkta pay sahibi olabileceğini belirtmektedir.[13]

Unutulmamalıdır ki anonim ortaklık tek bir pay sahibi ile kurulacaksa şirket tescil edileceği zaman bununla beraber pay sahibinin adının, vatandaşlığının ve yerleşim yerinin de tescil edilmesi ve ilan edilmesi gerekmektedir.[14] Bununla birlikte

---

[7] Mustafa Yasan, **Ortaklıklar Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021, s.101
[8] Eski TTK m. 277- TTK m.338 f. 1
[9] TTK m. 338 ve m. 330
[10] Hakan Çebi, **Şirketler Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020, s.113
[11] Çebi, **Şirketler Hukuku**, s.114
[12] İsmail Kırca, Feyzan Hayal Şehirali Çelik, Çağlar Manavgat, **Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1,** Banka ve Tic. Huk. Araş. Enst., Ankara, 2013, s. 286
[13] Ünal Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, s.141
[14] Soner Altaş, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler**, Seçkin Yayınevi, Ankara,

anonim ortaklık çok ortaklı kurulmuş olup daha sonradan ortak sayısı bir tek kişiye düşebilir veya tek ortaklı kurulup daha sonradan çok ortaklı bir yapı haline de gelebilir.[15] Ortaklık, ister başta tek kişi ile kurulmuş olsun isterse çok ortaklı olarak kurulup da daha sonradan tek ortağa düşmüş olsun ortaklık tüzel kişiliğinin tek pay sahibi kendisi olacak şekilde kendi paylarını iktisap edebilmesi veya ettirmesi TTK m. 338 fıkra (f.) 3'te yasaklanmıştır.

Anonim ortaklığın, çok ortaklı kurulup daha sonradan tek ortaklı hale gelmesi durumunda, kalan tek ortağın bu durumu, yedi gün içerisinde yönetim kuruluna yazılı bir şekilde bildirmesi ve yönetim kurulunun da bu durumu ticaret siciline yedi gün içerisinde tescil ve ilan ettirmesi gerekmektedir.[16] Eğer bu bildirim yapılmazsa anonim ortaklığın pay sahibi sayısında meydana gelen bu değişiklik hukuken geçersiz sayılmayacaktır; fakat meydana gelecek zararlardan kalan tek pay sahibinin ve yönetim kurulunun sorumluluğuna gidilebilecektir.[17]

TTK'da pay sahiplerinin tabiyeti veya ikametgâhları hakkında herhangi bir sınırlama yoktur; fakat ortaklar, esas sözleşmede pay sahiplerine yönelik TTK m. 493 f. 2'ye bağlı kalarak bir takım şartlar öngörebilirler.[18]

1.1.2.2. Unvan Unsuru

Nasıl ki bir gerçek kişinin bir isim ve soy isme sahip olması gerekiyorsa anonim ortaklıkların da bir tüzel kişiliğe haiz olmaları hasebiyle bir isme, yani ticari unvana sahip olmaları gereklidir.[19] Anonim ortaklıklar, bir ticaret unvanı alarak kurulur ve bu unvanı da ticaret siciline tescil ettirmeleri gerekmektedir.[20] Bu unvanı, ortaklık bütün ticari işlemleri ile ilgili olan bütün işlerinde kullanmak zorundadır.[21]

2021, s. 88

[15] Müge Çetin, "**Anonim Şirketlerde Kurucuların Hukuki Sorumluluğu"**, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2016, s.18

[16] Yasan, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 101

[17] Yasan, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 101

[18] Çebi, **Şirketler Hukuku**, s.114

[19] Özkan Arslan, "Anonım Ve Lımıted Sırketlerde Tıcaret Unvanının Belırlenmesı Ile Tıcaret Unvanının Mevzuata Aykırı Kullanılmasının Yaptırımları", **Mali Çözüm Dergisi**, C. 26, s.129

[20] Pelin Özçelik, **"Anonim Şirketlerde Kuruluştan Doğan Hukuki Sorumluluk"**, (Yüksek Lisans Tezi), Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 2018, s. 6

[21] Arslan, "Anonım Ve Lımıted Sırketlerde Tıcaret Unvanının Belırlenmesı Ile Tıcaret Unvanının Mevzuata Aykırı Kullanılmasının Yaptırımları" s. 129

Bu ticaret unvanının esas sözleşmeye yazılması zorunlu olan unsurlardan biri olduğu hususu da TTK'da düzenlenmiştir.[22]

Ticaret unvanlarının, ortaklıkların tanınması ve birbirleri ile karıştırılmaması için ayırt edici nitelikte olması şarttır.[23] Ortaklığın ticaret unvanı, ortaklık türünün ve ortaklık faaliyetlerinin neler olduğunu gösterir ibareler içermelidir.[24] Unvan "anonim ortaklık" ibaresini ve işletme konusunu içermek zorundadır; fakat anonim ortaklık birden fazla işletme konusuna sahipse bunların tamamının unvanda belirtilmesi zorunlu değildir.[25]

Anonim ortaklıkların ticari unvanını çekirdek ve ek olarak iki kısımda inceleyebiliriz.[26] Çekirdek kısmı unvanda belirtilmesi zorunlu olan kısım, ek kısmı ise ihtiyari olarak unvana konulmuş olan kısımdır.[27] Fakat mevzuatta bazı hallerde bir takım eklerin de ticaret unvanında bulunmasının zorunlu olduğu belirtilmektedir; örneğin TTK m. 48 f. 1, Sermaye Piyasası Kanunu (SPKn) m. 49 f. 1.

Ticaret unvanı, bir takım şekil şartlarına tabi olsa da unvanın çekirdek kısmı Türkçe yazılmak kaydıyla anonim ortaklıklar ticaret unvanlarını serbestçe belirleme hakkına sahiptirler.[28] Bu şekil şartları TTK'da 41 ile 48. maddeleri arasında ve Ticaret Unvanları Hakkında Tebliğ'inde (TUT) düzenlenmiştir.[29] Bunlara göre; anonim ortaklığının ticaret unvanında bir gerçek kişinin ismine ya da soy ismine yer verilmişse artık ticaret unvanındaki anonim ortaklık kelimelerinin herhangi bir şekilde kısaltılarak yazılması yasaktır.[30] Ayrıca TTK m. 46 f. 3'e göre anonim ortaklığın ticaret unvanına "Milli", "Türk", "Cumhuriyet", "Türkiye" gibi kelimelerin eklenmesi için Cumhurbaşkanı kararı gerekmektedir. Bu maddeye

[22] TTK m. 339
[23] Arslan, "Anonım Ve Lımıted Sırketlerde Tıcaret Unvanının Belırlenmesı Ile Tıcaret Unvanının Mevzuata Aykırı Kullanılmasının Yaptırımları", s. 129
[24] Gökhan Terzi, "Baskın Unsur Yönüyle Şirketlerin Sınıflandırılması", **Gümrük ve Ticaret Dergisi**, S. 14, 2018, s. 41
[25] Çebi, **Şirketler Hukuku**, s.115
[26] Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar,** Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 272
[27] Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, s. 272
[28] Çebi, **Şirketler Hukuku**, s.115
[29] Altaş, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler**, s.103-105
[30] Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, s. 272

uymayanların ise TTK m. 51 f. 3'te hapis veya adli para cezasına çarptırılacakları belirtilmektedir.[31]

Bir anonim ortaklığın ticaret unvanı ticaret sicilinden silinmesi için buna ilişkin kararın *Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi*'nde ilan edilmesi gerekmektedir.[32] Bu ilan tarihinden itibaren beş yıl boyunca aynı ticaret unvanının başka bir anonim ortaklık namına tescil edilmesi TUT m. 4 f.8'e göre yasaktır.[33]

1.1.2.3. Sermaye Unsuru

Sermaye unsuru, şirket kurucularının şirket kurulurken getirdikleri değerler toplamını ifade etmektedir.[34] Kurucular para veya ayni sermaye getirmeyi taahhüt ettikleri zaman bu getirmeyi taahhüt ettikleri ayni sermayenin nakit karşılığının Türk Lirası ile belirtilmesi zorunludur.[35] TTK'da eski Türk Ticaret Kanunu'nun (eTTK) aksine hem kayıtlı sermaye sistemi hem de esas sermaye sistemi kabul edilmiştir.[36] Şirket esas sözleşmesinde sermayenin tamamının taahhüt edilmesine "esas sermaye" denilmektedir.[37] Yönetim kuruluna tanınmış olan sermaye arttırma yetkisinin tavanı ise "kayıtlı sermaye" olarak tanımlanmıştır.[38]

Kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulu, esas sözleşmede belirlenmiş olan üst miktara kadar esas sermayeyi arttırabilir.[39] Bu sistemin belirlenmiş olduğu anonim ortaklıklarda sermaye artırımı için esas sözleşme değişikliği yoluna gidilmesine gerek yoktur.[40] Ortaklığın ihtiyaçları doğrultusunda yönetim kurulu rahatlıkla sermaye artırımı yoluna gidebilecektir.

---

[31] TTK m.51 f. 3 : *"46'ncı maddeyi ihlal edenler veya 49 uncu maddeye aykırı olarak ticaret unvanını devredenlerle devralan ve kullananlar, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır."*
[32] Altaş, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler**, s. 105
[33] Altaş, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler**, s. 105
[34] Fatih Bilgili ve Ertan Demirkapı, **Ticaret Hukuku Bilgisi**, Dora Yayınevi, Bursa, 2019, s. 272
[35] Bilgili ve Demirkapı, **Ticaret Hukuku Bilgisi**, s. 272
[36] Altaş, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler**, s. 79
[37] TTK m. 332 f.1
[38] TTK m. 332 f.1
[39] Mehmet Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku,** Beta Yayınevi, İstanbul, 2017, s. 107
[40] Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku,** s. 108

Esas sermaye sisteminde ortaklık ana sözleşmesinde belirlenmiş olan bir sermaye miktarı bulunmaktadır.[41] Bu sermaye miktarının değiştirilmesi için ortaklık ana sözleşmesinin değiştirilmesi gerekmektedir. Bu sermaye sistemine aynı zamanda "sabit sermaye sistemi" de denilmektedir.[42]

Anonim ortaklıklarda sermayenin belirli ve paylara bölünebilir olması gerekmektedir.[43] Anonim ortaklıklarda sermayenin belirli olması sermayenin esas sözleşmede gösterilmesini ifade etmektedir.[44] Esas sermaye sistemini kabul etmiş şirketler en az 50.000 Türk Lirası ile kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş şirketler ise en az 100.000 Türk Lirası ile kurulabilecektir.[45] Esas sermaye sistemini kabul etmiş anonim ortaklıklarda herhangi bir sermaye değişikliği söz konusu olduğu zaman bunun gerçekleştirilebilmesi için şirket esas sözleşmesinin değiştirilmesi gerekmektedir; fakat kayıtlı sermaye sisteminde ise esas sözleşmede herhangi bir değişiklik yapmadan yine sözleşmede belirtilen üst limite kadar çıkarılıp ve kanunda belirtilen alt limite kadar indirilebilmesi mümkündür.[46]

Sermayenin paylara bölünmesi ise kanun esas sermayenin belirli itibari değerlere bölünebilmesini öngörmüştür.[47] Buna göre her bir pay en az 1 Kuruş olabilir ve ancak 1 Kuruş'un katları olarak arttırılabilmekte ve bu payların eşit olma zorunluluğu bulunmamaktadır.[48] Fakat payların her biri pay sahibine eşit haklar sağlamaktadır.

1.1.2.4. Sınırlı Sorumluluk Unsuru

Anonim ortaklıklarda pay sahipleri yalnızca ortaklık tüzel kişiliğine karşı taahhüt ettikleri sermayeyi getirmekle yükümlüdürler.[49] Bu sınırlı sorumluluk ilkesinin bir gereğidir. Bu pay sahiplerinin sermaye borcu anonim ortaklıklarda "tek

[41] Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku,** s. 108
[42] Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku,** s. 108
[43] Yasan, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 102
[44] Çebi, **Şirketler Hukuku**, s.115
[45] Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, s. 361
[46] Yasan, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 102
[47] Bilgili ve Demirkapı, **Ticaret Hukuku Bilgisi**, s. 240
[48] Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, s. 364
[49]Yasan, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 107

borç" olarak adlandırılmaktadır.[50] Fakat bu sınırlı sorumluluk sadece pay sahiplerinin ortaklığa karşı olan sorumluluğu için geçelidir. Nitekim anonim ortaklığın kendisi ortaklık alacaklılarına karşı sermayesi ve diğer tüm malvarlığı ile birlikte sınırsız sorumludur. [51]

1.1.2.5. Amaç Ve Konu Unsuru

Anonim ortaklıklar kanun tarafından yasaklanmamış her türlü konu ve ekonomik amaç üzerine kurulabilir.[52] Konu, ortaklığın amacına erişmek için kullandığı bir araç olup ortaklığın amacı ise ulaşmak istediği nihai ekonomik hedeftir.[53] Ekonomik olarak kâr elde edip bu kârı şirketin payidarları arasında dağıtmak anonim ortaklığın asıl amacıdır. Kara para aklama, yasal olmayan şans oyunları, insan ticareti ve benzeri suç olabilecek konular yasaklanmış konular olup bu konular üzerine anonim ortaklıklar kurulamaz.[54]

1.1.3. Anonim Ortaklığın İktisadi Fonksiyonu

Anonim ortaklıkların iktisadi fonksiyonu, büyük olmayan ve tek başına pek bir işe yaramayan sermayeleri derleyip bir araya getirerek bunları belirli bir amaca doğru yönlendirmektir. Böylece bu küçük sermayelerin daha işlevsel bir şekilde kullanımını sağlayarak onları kurumsal bir yönetime devretmektir.[55] Günümüz teknolojisiyle birlikte iyi bir şekilde organize olmuş şirketler, devletlerin ekonomik ve sosyal yapısını yakından etkiler hale gelmiştir. Böylece bu şirketlerin iyi işleyişinden menfaati olan gruplar yalnızca pay sahipleri ve yöneticiler olmaktan çıkmıştır.[56] Aynı zamanda halk, şirket alacaklıları ve yatırımcılar da anonim ortaklıkların iyi işleyişinden menfaati olan gruplar haline gelmiştir.[57]

---

[50] Mustafa Yavuz, "Türk Hukukunda Anonim Şirketlere Hâkim Olan Temel İlkeler", **Gümrük Ticaret Dergisi**, C.6, S.18, 2019, s.16
[51] Yasan, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 107
[52] Bilgili ve Demirkapı, **Ticaret Hukuku Bilgisi**, s. 242
[53] Çebi, **Şirketler Hukuku**, s.115
[54] Yasan, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 107
[55] Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, s.241
[56] Azarkan, "Anonim Şirket Genel Kurul Toplantılarını Kim Yönetir?", s. 71
[57] Azarkan, "Anonim Şirket Genel Kurul Toplantılarını Kim Yönetir?", s. 71

1.1.4. Anonim Ortaklığın Sakıncaları

Elbette ki anonim ortaklıkların oluşturduğu etki her zaman menfaat şeklinde değil; kimi zamanda zarar olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Anonim ortaklıkların yararları olduğu kadar sakıncaları da bulunmaktadır. Bu sakıncalardan bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz;

- ❖ Ortaklar tarafından getirilen sermayenin yöneticiler tarafından kötüye kullanılmasına müsait olması,
- ❖ Tekelleşmeye elverişli yapısı nedeniyle küçük işletmelerin ve sermayelerin zarar görmesi,
- ❖ Küçük sermayelerin birleşmesi sonucunda ortaya büyük bir sermaye çıkması ve tekel haline gelen şirketlerin devlet karşısında bir güç oluşturması.[58]

1.2. ANONİM ORTAKLIKLARDA ŞİRKET İÇİ UYUŞMAZLIKLAR

1.2.1. Genel Olarak

Ortaklıklar hukukunda meydana gelen uyuşmazlıkları pek çok şekilde sınıflandırmak mümkündür. Bizim şirket içi uyuşmazlıklardan kast ettiğimiz ise şirkette bulunan bazı tarafların kendi içlerinde olan ilişkilerden dolayı doğabilecek uyuşmazlıklardır.[59]

Çalışmamızda şirket içi uyuşmazlıklar, pay sahipleri ile ortaklık arasında olan uyuşmazlıklar ve pay sahiplerinin aralarında meydana gelen uyuşmazlıklar olarak iki ayrı kategoride incelenerek ele alınacaktır.[60] Pay sahipleri ile ortaklık arasında meydana gelen uyuşmazlıklara yani temelini şirket sözleşmesinde bulan uyuşmazlıklara korporatif uyuşmazlıklar denilmektedir. Bu çalışmada öncelikli olarak pay sahipleri arasında meydana gelen uyuşmazlıklar, daha sonra ise şirket ile pay sahipleri arasında meydana gelen uyuşmazlıklar incelenecektir.

---

[58] Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, s. 242-243

[59] Burçin Yıldırım, "**Anonim Ortaklıklarda Şirket İçi Uyuşmazlıkların Milletlerarası Tahkim Yoluyla Çözümlenmesi"**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012, s. xvii

[60] Aysu Özcan, "Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun Konu Bakımından Uygulanması", **Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C.19, S. 3, s. 1002

1.2.2. Pay Sahiplerinin Arasında Meydana Gelen Uyuşmazlıklar

Anonim ortaklıklarda pay sahipleri arasındaki uyuşmazlıklar genel olarak üç kategoride inceleyebiliriz. Bunlar; ortaklar sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar, diğer bir deyişle pay sahibi sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, pay satım sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar ve son olarak da ortak girişim sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar olarak incelenebilir. Biz çalışmamız kapsamında öncelikle bu uyuşmazlıklar hakkında bilgi vereceğiz. Akabinde tahkim konusunu inceleyip daha sonra bu uyuşmazlıklardan hangilerinin tahkime elverişli oldukları konusunu ele alacağız.

1.2.2.1. Pay Sahipleri Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar

1.2.2.1.1. Pay Sahibi Sözleşmelerinin, Tanımı, Hukuki Niteliği, Şekli, Tarafları

Anonim ortaklıkta pay sahipleri, çeşitli nedenlerle sözleşmeler düzenlemektedirler.[61] Pay sahipleri, kendi aralarında çıkabilecek menfaat çatışmalarının önüne geçebilmek ve menfaatlerini garanti altına almak adına bir takım sözleşmeler düzenleyebilmektedirler.[62] Pay sahibi sözleşmeleri denilen bu sözleşmeler "ortaklık sözleşmeleri" veya "hissedarlar sözleşmeleri" olarak da adlandırılabilirler.[63] Pay sahibi sözleşmeleri, anonim ortaklıklardaki pay sahiplerinin tamamının veya bir kısmının kendi aralarında akdettikleri sözleşmelerdir.[64] Bu sözleşmelerin daha sonradan anonim ortaklıkta pay sahibi olacak kişileri de kapsaması mümkündür.[65] Bu sözleşmeye bazı durumlarda üçüncü yabancı bir kişinin taraf olması da mümkündür. Ortaklık tüzel kişiliğinin ise bu sözleşmeye taraf olup olmayacağına dair bir görüş birliği olmayıp bu konu doktrinde tartışmalı bir

[61] Direnç Akbay, "Anonim Ortaklık Pay Sahipleri Arasında Yapılan Önalım Hakkı İçeren Sözleşmeler", **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C. 77, S. 2, 2019, s. 697

[62] Gülşah Yılmaz, **Pay Sahipleri Sözleşmesinden Doğan Birlikte Satma Hakkı ve Birlikte Satışa Zorlama Hakkı**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 13

[63] Sinan H. Yüksel, "Pay Sahipleri Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim", **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları Ve Tahkim**, (141-147), On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018

[64] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 174

[65] H. Ercüment Erdem, "Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Tahkime Elverişliliği" , **Tahkim Anlaşması**, (1-24), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020

konudur.[66] Fakat her şart ve durumda ortaklık ile pay sahipleri arasındaki ilişkilerle ilgili olarak mevzuatta var olan emredici hükümlere aykırı olarak bir sözleşme düzenlenemeyecektir.[67] Ortaklık sözleşmelerinin tarafları kim olursa olsun bu sözleşmelerin değiştirilebilmesi için sözleşmenin bütün taraflarının rızası ve onayı gerekmektedir.[68]

Pay sahibi sözleşmeleri, pay sahiplerinin birbirleri ile olan veya şirketle olan ilişkilerini düzenleyen sözleşmelerdir.[69] Pay sahiplerine bu sözleşme ile sahip oldukları hakları kullanma şekli tayin edilebilmekte ve üstlendikleri sorumlulukları yapma ve yapmama şeklinde belirleyebilme imkânı tanınmaktadır.[70] Bu borç aynı zamanda katlanma, verme ve vermeme olarak da zuhur edebilir.[71]

Pay sahibi sözleşmelerine örnek vermek gerekirse bir pay senedinin sözleşmenin başka bir tarafına geçirilmesi, oy kullanma, kullanmama gibi hususlarda pay sahipleri sözleşmelerinin düzenlendiği söylenebilir.[72] Örneğin; bir genel kurulda belirli bir kararın alınması için pay sahipleri aralarında bir pay sahipleri sözleşmesi akdederek ortak yönde oy kullanımına ilişkin sözleşme akdedebilirler.[73] Bunun yanında pay sahipleri, bir sözleşme akdederek bir takım pay devri kısıtlamaları yapabilirler. Başka bir deyişle payı almada ön alım hakkı veya öncelik hakkına ilişkin sözleşmeler düzenleyebilirler.[74] Bütün bu sözleşme türleri, borçlar hukukuna özgü pay sahipleri sözleşmelerine birer örnektir. Bu sözleşmelerle getirilen sınırlamalar pay sahipleri arasında geçerli olacaktır.[75] Ayrıca pay sahipleri sözleşmesi ile yönetim organlarına seçilecek kişilere ilişkin bir takım kriterler de

[66] Yüksel, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları Ve Tahkim**, s. 142
[67] Yüksel, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları Ve Tahkim**, s. 142
[68] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s.175-176
[69] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s. 5
[70]Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s.174
[71] Yüksel, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları Ve Tahkim**, s. 150
[72] Yüksel, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları Ve Tahkim**, s. 151
[73] www.wonder.legal E.T. 01.06.2022
[74] Gül Okutan, "**Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Sözleşmeleri",** (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001, s. 1
[75] Nihat Taşdelen, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Anonim Ortaklık Pay Devrine Getirdiği Sınırlamalar", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, s. 3352

getirilebilir.[76] Bazı pay sahiplerine bu yönetim organlarına seçilecek kişiler için aday gösterme hakkı da tanınabilir.[77]

Borçlar hukuku kurallarına göre düzenlenen pay sahibi sözleşmeleri, sözleşme serbestisi ilkesine tabidir.[78] Ve dolayısıyla Borçlar Kanunu'nda düzenlenen emredici hükümlere aykırı olmadan sözleşmenin tarafları sözleşmeyi serbestçe düzenleyebileceklerdir. Mevzuatta pay sahipleri sözleşmesinin şekli olarak nasıl olacağına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Pay sahipleri sözleşmesi, esas sözleşmeden farklı olarak anonim ortaklıklarda bulunması gereken mecburi bir unsur değildir.[79]

Pay sahibi sözleşmeleri, ihtiyari olarak düzenlenebilen bir sözleşme türüdür. Yani pay sahibi sözleşmelerinin düzenlenmesinin zorunlu tutulması mümkün değildir. Örneğin tek ortakla kurulabilen anonim ortaklığın kurulabilmesi için bir esas sözleşmenin varlığı zorunludur; fakat tek ortaklı anonim ortaklıkta bir pay sahipleri sözleşmesinin zorunlu tutulması beklenemez.[80] Pay sahibi sözleşmeleri yazılı yapılabileceği gibi zımni olarak veya sözlü olarak yapılabilir.[81] Ancak ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklara istinaden ispat açısından yazılı yapılmasında fayda vardır.

Ortaklık sözleşmelerinin, ortaklık düzleminde değil de borçlar hukuku ekseninde olan bir sözleşme olarak değerlendirilmesinin birçok nedeni bulunmaktadır. Fakat bu nedenlerin en önemlisi anonim ortaklıklar unsurunu anlatırken bahsettiğimiz ve TTK'da emredici hükümler içerisinde yer alan tek borç ilkesidir.[82] Nitekim kanun, pay sahibinin şirkete olan tek borcunun, taahhüt ettiği sermayeyi getirmek olduğunu söylemektedir.[83] Fakat bazen pay sahipleri başkaca

[76] Okutan, **"Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Sözleşmeleri",** s. 1
[77] Okutan, **"Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Sözleşmeleri",** s. 1
[78] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s. 5
[79] Kerem Bilge, **Pay Sahipleri Sözleşmesi Kapsamında Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Kısıtlanması**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 3
[80] Bilge, **Pay Sahipleri Sözleşmesi Kapsamında Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Kısıtlanması**, s.3
[81] Bilge, **Pay Sahipleri Sözleşmesi Kapsamında Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Kısıtlanması**, s.4
[82] Yüksel, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları Ve Tahkim**, s. 144
[83] İpek Okucu Taftalı**, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Anonim Şirketlerde İmtiyaz,** On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 118

sorumluluklar ve taahhütlerde bulunmaktadırlar. Bu nedenle yapmayı, yapmamayı, getirmeyi ve daha başka konularda taahhüt ettikleri şeyler için ortaklık düzlemi dışında bir alanda yapmaları gerekmektedir ki şirketler hukukundaki emredici hükümlere aykırı düşmesinler.[84]

1.2.2.1.2. Pay Sahibi Sözleşmelerinin Amacı

Pay sahibi sözleşmelerinin birçok amacı bulunmaktadır. Bu amaçlardan bazıları; büyük hissedarlara karşı azınlık pay sahiplerinin haklarını korumak, büyük hissedarlarla azınlık pay sahiplerinin bir denge ve uyum içerisinde çalışmasını sağlamak, pay sahiplerinin haklarını kullanma açısından şekil ve yöntemleri düzenlenmektir.[85] Eğer pay sahiplerinin tamamının değil de bir kısmının taraf olduğu sözleşmeler ise bu sözleşmelerle şirket içinde daha kuvvetli bir azınlık oluşturmayı hedeflemektedirler.[86]

Pay sahibi sözleşmelerinin amaçlarını sıralayacak olursak;

i. Şirket esas sözleşmesinde düzenlenmesi kanunen yasaklanmış konuların pay sahibi sözleşmesi adı altında düzenlenmesi,

ii. yönetimle alakalı olmayan ve pay sahipleri arasındaki şahsi olan meselelerin düzenlenmesi,

iii. Hissedarlara birtakım haklar sağlanması,

iiii. Sözleşmeye taraf olan pay sahiplerinin şirketteki gücünü kuvvetlendirmesi veya daha az paya sahip olan ortakların haklarının korunmasının sağlanması,

iiiii. Pay sahiplerinin yabancılaşmasının önüne geçilmesi ve şirket meselelerinde mahremiyetin ve güvenliğin tesis edilmesi olarak sıralanabilir.[87]

---

[84] Yüksel, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları Ve Tahkim**, s. 144
[85] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s.176
[86] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s.176
[87] Yılmaz, **Pay Sahipleri Sözleşmesinden Doğan Birlikte Satma Hakkı ve Birlikte Satışa Zorlama Hakkı**, s. 17

1.2.2.1.3. Pay Sahibi Sözleşmelerinin Süresi, Geçerliliği ve Uyuşmazlıkları

Pay sahibi sözleşmelerinin süresi konusunda ise bu konuya dair mevzuatta açık bir hüküm yoktur. Pay sahibi sözleşmelerinin süresi konusunda genel prensiplere dayalı yorumlarla bir noktaya varılmaktadır. Bu sözleşmelerin yapısı ve doğası gereği sözleşmenin uygulanacağı süre anonim ortaklığın varlığını sürdürdüğü süre boyunca olduğu düşünülmektedir.[88] Fakat anonim ortaklıkların süresiz bir şekilde kurulabilme imkânı pay sahibi sözleşmeleri ile ilgili bir takım sorunları ortaya çıkarabilmektedir.[89] Sözleşmeler hukukuna istinaden bir kimsenin şahsi özgürlük alanını aşırı derecede sınırlandırmamak için bir sözleşme, herhangi bir fesih imkânı getirilmeden süresiz bir şekilde akdedilememektedir.[90] Bu husus tüzel kişiler için de geçerli olmakla beraber buradan hareketle pay sahibi sözleşmelerinin süreleri Türk Medeni Kanunu (TMK) madde 2 ve madde 23 ışığında her zaman sınırlandırılabilme imkânı bulunmaktadır.[91]

Pay sahibi sözleşmeleri borçlar hukuku ekseninde olan bir akit türüdür. Bu sözleşmelere istinaden meydana gelecek uyuşmazlıklar da şirketler hukuku içerisinde değil borçlar hukuku dairesinde değerlendirilecek olan uyuşmazlıklardır.[92] Dolayısıyla burada meydana gelen uyuşmazlıklar borca aykırılık kapsamında değerlendirilecektir.[93]

Borca aykırılık, temel olarak şu şekilde sayılabilir; borcun ifa edilmemesi ve artık ifa imkânında ortadan kalkması yani imkânsızlık, borçlunun borcunu yerine getirebilme olanağının bulunması fakat borçlunun borcunu yerine getirmekten imtina etmesi ve son olarak da borçlunun borcunu tam ve eksiksiz bir şekilde değil de kötü bir şekilde yerine getirmesi yani ifanın gereken şartlarına riayet etmemesi olarak

[88]Bilge, **Pay Sahipleri Sözleşmesi Kapsamında Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Kısıtlanması**, s.5
[89] Bilge, **Pay Sahipleri Sözleşmesi Kapsamında Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Kısıtlanması**, s.5
[90] Bilge, **Pay Sahipleri Sözleşmesi Kapsamında Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Kısıtlanması**, s.5
[91]Bilge, **Pay Sahipleri Sözleşmesi Kapsamında Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Kısıtlanması**, s.7
[92] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s.174
[93]Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s.174

söylenebilir.[94] Bu uyuşmazlıklarda artık borçlar hukukunun kurallarına göre hareket edilecektir. Tazminat talepleri meydana geldiğinde ise yine pay sahibi sözleşmeleri de tıpkı borçlar kanununa tabi herhangi bir sözleşmeye göre hareket edilecektir. [95]

Çalışmamız kapsamında borçlar hukuku kapsamlı çözümlerin detaylarına girilmeyip ilerleyen başlıklarda bu uyuşmazlıkların hangilerinin ne gibi şartlar altında milletler arası tahkime elverişli olduğu konusu ele alınacaktır.

1.2.2.2. Pay Satım Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar

1.2.2.2.1. Pay Satım Sözleşmesinin Tanımı, Hukuki Niteliği, Şekli

Pay iktisabının elde edilmesinin birçok şekli ve yöntemi olup bunlardan en fazla uygulanan ise pay satım sözleşmeleridir. Hisse devir sözleşmeleri de denilen pay satım sözleşmeleri, sinallagmatik karakterli sözleşmeler olup sözleşmenin her iki tarafına da borç yüklemektedir.[96] Pek tabiidir ki bu sözleşmenin konusunu, sözleşmenin taraflarından birinin sahip olduğu malvarlığı değeri olan payını bir başkasına satması oluşturmaktadır.[97] Satımın konusunu ise ortaklık hakları oluşturmaktadır.[98] Bu sözleşme ile satıcı, sözleşmenin kurulması ile birlikte payların mülkiyetini karşı tarafa devretme, alıcı ise payın bedelini satıcıya ödeme yükümlülüğü altına girmektedir.[99]

Sözleşmenin hazırlanması aşaması, payların, diğer bir deyişle hisselerin devrinin ilk aşamasını oluşturmaktadır. İlk aşamada sözleşmenin hazırlanması ile ilgili herhangi bir şekil şartı TTK' da öngörülmemiştir. TTK m. 489 ve m. 490'da belirtilen hükümler, sözleşmenin şekil şartları ile ilgili olmayıp pay senetlerinin devir süreci ile ilgili düzenlemelerdir.[100] Bu hükümlerde, ikinci aşamada payların

---

[94]Gül Okutan, "**Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Sözleşmeleri"**, (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001, s. 305

[95] Okutan, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Sözleşmeleri**, s. 306

[96] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s.244

[97] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s. 6

[98] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s. 6

[99] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim,** s.244

[100] TTK m. 489 f.1 : *" Hamiline yazılı pay senetlerinin devri, şirket ve üçüncü kişiler hakkında, ancak zilyetliğin geçirilmesiyle hüküm ifade eder."* TTK m. 490 f.2 *"Hukuki işlemle devir, ciro edilmiş nama yazılı pay senedinin zilyetliğinin devralana geçirilmesiyle yapılabilir."*

devredilmesi için bir takım farklı prosedürel tasarruf işlemleri yer almaktadır.[101] Bu süreç payın senede bağlanıp bağlanmamasına göre farklılık arz etmektedir.102

Anonim ortaklıkta paylar, anonim ortaklığın kurulması ve sermaye artırımının tescil edilmesi ile birlikte oluşur.[103] Bu paylar senede bağlanmadığında çıplak pay olarak adlandırılır.[104] Payın senede bağlanmasıyla bu pay senedi önceden zaten var olmuş olan bir payı içermektedir.[105] Yani payın senede bağlanması ile yeni bir pay ortaya çıkmış olmaz.[106] Dolayısıyla anonim ortaklıktaki payların kullanılması için senede bağlanmış olması gerekmez.[107] Fakat ortaklıkta bir kere pay senedi çıkarıldıysa ve ortakların imzaları karşılığında pay sahiplerine verildiyse artık pay ile senet birleşecektir.[108] Hakkın senetten ayrı bir şekilde devri ve dermeyanı mümkün olmayacaktır.[109]

Senede bağlanmamış paylar yani çıplak paylar, devredenle devralan arasında yapılacak yazılı bir devir sözleşmesi yapılması ve pay defterine gerekli kaydın yapılması ile devredilir.[110] Buradaki sözleşmenin şekil şartı konusunda TTK'da herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.[111] Yargıtay kararları doğrultusunda Borçlar Kanunu'ndaki alacağın temlikine ilişkin olan hükümler, çıplak payların devrinde uygulama alanı bulacaktır.[112] Alacağın temliki bir tasarruf işlemidir. Dolayısıyla temlik ile senede bağlanmamış paylar, devreden kişiden devralan kişiye geçebilecektir. Buradaki devir anlaşmasının şirkete bildirilip pay defterine

---

[101] Ali Murat Sevi, **Anonim Ortaklıkta Payın Devri,** Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 42
[102] Ender Canan Eroğlu, **Türk Ticaret Kanunu Ve Tasarı Açısından Anonim Şirketlerde Hisse Senetlerinin Devri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007, s. 48
[103] Reha Poroy, Ünal Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, s. 35
[104] Nihat Taşdelen, **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması**, (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005, s. 138
[105] Poroy, Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, s. 47
[106] Poroy, Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, s. 35
[107] Oğuz İmregün, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s. 11
[108] İmregün, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 11
[109] İmregün, **Kıymetli Evrak Hukuku**, s. 11
[110] Taşdelen, **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması**, s. 138
[111] Taşdelen, **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması**, s. 138
[112] Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (HD.), Tarih (T.) 17.10.2006, Esas Numarası (E.) 2005/7353, Karar Numarası (K.) 2006/10440, (www.legalbank.net) Erişim Tarihi (E.T.): 05.06.2022

kaydedilmesi gerekir. Bu halde artık bu devir işlemi ortaklığa karşı bir hüküm ifade edecektir.[113]

Burada çıplak paylara ilişkin çıkabilecek uyuşmazlıklarda tahkime elverişlilik konusu ise alacağın temliki konusunun tahkime elverişli olup olmadığı ile alakalıdır. Çıplak paylara ilişkin uyuşmazlıkların tahkime elverişli olup olmadığını saptamak için alacağın temliki konusunun tahkime elverişliliğinin incelenmesi gerekmektedir.

Tahkime elverişlilik konusunda iradilik esastır. Borçlar kanuna özgü sözleşmelerde, sözleşme serbestisi yani tarafların irade serbestisi esas olduğu için alacağın temliki konusunun da tahkime elverişli olduğu söylenebilecektir. Taraflar dilerlerse aralarında düzenledikleri devir sözleşmesine tahkim şartı koyabilirler. Böyle bir şart koymamışlarsa bile daha sonradan aralarında çıkacak uyuşmazlıkları tahkim yolu ile çözmeyi kararlaştırabilecekledir.

Payın mülkiyetinin devir işlemleri birer tasarruf işlemidir ve belirli şekil şartlarına tabidir dedik.[114] Oysa pay satım sözleşmeleri bir borçlandırıcı işlemdir ve bunlara ilişkin kanunda herhangi bir düzenleme bulunmadığından bu sözleşmeler herhangi bir şekil şartına tabi değildir.[115]

Pay satım sözleşmelerinde de tıpkı pay sahipleri sözleşmelerinde olduğu gibi borçlar hukukunun sözleşmeler için geçerli olan genel geçer hükümleri uygulama alanı bulacaktır. [116] Diğer bir deyişle pay satım sözleşmeleri de borçlar hukuku nitelikte bir sözleşmedir. İşin özelliği uygun olduğu oranda borçlar hukukuna ait taşınır satışı ile ilgili kurallar geçerli olacaktır. [117] Nitekim bununla ilgili olarak Yargıtay'ın anonim ortaklıkta hisse devirlerinin menkul satışı olarak değerlendireceği yönünde kararları bulunmaktadır.[118] Doğal olarak sözleşme

[113] Taşdelen, **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması**, s. 138
[114] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 259
[115] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 260
[116] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s. 6
[117] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s. 6
[118]Yargıtay 11.HD. , T. 28.01.2016, E. 2015/2392, K. 2016/934, (www.lexpera.com.tr) , E.T. 23.05.2022

serbestisi ilkesi burada da geçerlidir. Dolayısıyla, pay satım sözleşmeleri sözlü, yazılı veya zımni olarak yapılabilecektir. Fakat ispat açısından 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) gereğince ilgili madde metninde belirtilen meblağın üzerindeki payların satım sözleşmelerinin yazılı olarak yapılması ispat açısından fayda sağlayacaktır.[119]

1.2.2.2.1. Pay Satım Sözleşmesinin Amacı, Tarafları, İçeriği

Pay satım sözleşmesinde bir devreden ve bir de devralan taraf bulunmaktadır. Payı devreden taraf hali hazırda payın sahibi olan kişi veya onun yetkilendirdiği temsilcisi olmalıdır.[120] Devralacak olan kişinin ise illa gerçek kişi olmasına gerek olmayıp bir tüzel kişi veya gerçek kişinin ya da tüzel kişinin temsilcileri de olabilir.[121] Bununla birlikte kanun koyucu anonim ortaklıklara kendi paylarının yüzde onuna kadar olan kısmına sahip olabilme imkânı verdiği için devralan tarafın anonim ortaklığın kendisinin de olması mümkündür.[122] Ancak burada unutulmaması gerekir ki pay devir işlemleri bir takım hukuki işlemlerden oluştuğu için bu işlemleri gerçekleştirecek olan sözleşmenin taraflarıdır ve pek tabi bu kişilerin hukuki işlem ehliyetine sahip olmaları aranmaktadır.[123]

Pay satım sözleşmelerinin işlevlerini şu şekilde sıralayabiliriz; payın devri için gerekli olan izinlerin alınması, devirden önce birtakım ön şartların yerine getirilmesi, paylar için ödenecek miktarı ve ne şartlar ile ödeme yapılacağı, pay devrinden önce veya sonra meydana gelecek zararlardan kimin ne şekilde sorumluluk üstleneceğini düzenlemektedir.[124] Uygulamada bazen sözleşmenin imzalanması ile devir işlemi arasında bir süre farkı meydana gelmektedir ve bu noktada pay satım sözleşmeleri bu süreçte meydana gelecek olumlu ya da olumsuz

---

Yargıtay 11. HD. , T. 11.09.2012, E.2011/7183, K. 2012/13029, (www.lexpera.com.tr), E.T. 23.05.2022

[119] HMK m. 200 f.1

[120] Sefa Er, "**Anonim Şirketlerde Pay Devri**", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2016, s. 14

[121] Er, **Anonim Şirketlerde Pay Devri**, s. 14

[122] Yaşar Akdağ, **Anonim Şirketlerde Pay Devri**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020, s. 38-39

[123] Er, **Anonim Şirketlerde Pay Devri**, s. 14

[124] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 263

değişikliklerde alıcıya tek taraflı çekilme hakkı tanıyabilmektedir.[125] Özetle pay satım sözleşmelerinin işlevlerinin, pay devir işleminden önceki süreci ve pay devir sürecini yönetme, meydana gelecek ayıplı ya da eksik ifadan dolayı ortaya çıkacak olan zararların kimlere yöneltileceğini, devir işleminden sonra satıcının verdiği bir takım garanti taahhütlerini düzenlemeye yarayan sözleşmelerdir. Buradan hareketle pay satım sözleşmelerinin içeriğini satıcının beyan ve sorumlulukları, payın bedeli ve sözleşmenin yürürlüğe girebilmesi için gerekli olan bir takım şartların oluşturduğunu söyleyebiliriz.[126]

Pay satım sözleşmelerinin payın mülkiyetinin ve paya bağlı olarak doğan ve kullanılabilen bir takım hak ve yükümlülüklerin satıcıdan alıcıya geçirilmesinin amaçlandığını söylemiştik. Bu tür pay satım sözleşmelerindeki devire, tam devir ismi verilmektedir.[127] Fakat bazı hallerde bu devir işlemi farklılık arz edebilir. Nitekim alıcının farklı saiklerle hareket etmesi devrin türünü de değiştirebilmektedir.[128] Örneğin bir satıcı, kendisini gizlemek ve açık temsilci ile de katılmamak amacı ile meşru hamil olarak görünmek istememektedir ve bu nedenden dolayı pay mülkiyetini bir başkasına devretmektedir.[129] Burada maddi olarak payın yeni sahibi devralan kişi olarak gözükmektedir fakat paya bağlı haklar hala devreden kişidedir. Dolayısıyla payı devralan kişi devredenin talimatlarına uygun şekilde hareket etmesi gerekmektedir. Bu devir türüne ise *"meşru hamil görüntüsü sağlayan"* devir denilmektedir.[130]

Bir başka pay satım sözleşmesi türü ve buna bağlı olarak oluşan devir türü ise inançlı devir türüdür.[131] Bu devir türüne inançlı pay satım anlaşması ile payı devreden payın mülkiyetini ve buna bağlı olarak ortaya çıkan hak ve yükümlülükleri devralana belirli bir süreliğine devretmeyi, devralanın ise sözleşmede belirlenen süre sonunda payın mülkiyetini ve hakları tekrardan devredene iade etme taahhüdünde

[125] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 263
[126] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 270-273
[127] Sevi, **Anonim Ortaklıkta Payın Devri**, s. 43
[128] Er, **Anonim Şirketlerde Pay Devri**, s. 15
[129] Sevi, **Anonim Ortaklıkta Payın Devri**, s. 43-44
[130] Sevi, **Anonim Ortaklıkta Payın Devri**, s. 43-44
[131] Akdağ, **Anonim Şirketlerde Pay Devri**, s. 39

bulunmaktadır.[132] Bunun doğal bir sonucu olarak devralan kişi paya bağlı hakları kullanırken ve yükümlülükleri yerine getirirken devredenin talimatları doğrultusunda hareket etmesi gerekmektedir.[133] Burada ve bir önceki paragrafta anlattığımız devir ilişkisinde güvene dayalı bir ilişki söz konusudur. Her iki devir türünde de devreden kişinin güvendiği bir kişiye devretmesi gerekmektedir.

Pay satım sözleşmelerinin borçlar hukuku eksenli bir sözleşme olduğunu ve ayrıca buradaki uyuşmazlıklarda menkul satışına ilişkin hükümlerin göz önünde bulundurulacağını belirtmiştik. Ayrıca pay satım sözleşmelerinin yazılı yapılmasının şart olmadığını fakat ispat açısından belirli bir meblağın üzerinde olan pay satışlarının da yazılı olarak yapılması gerektiğini söyledik. Bununla birlikte inanç sözleşmelerine dair de herhangi bir yasal düzenleme olmamasına rağmen Yargıtay ispat açısından bu tür inanç sözleşmelerinin yazılı olarak yapılması gerektiğini bazı içtihatlarında ve kararlarında belirtmiştir.[134] Dolayısıyla bu inanç anlaşması niteliğinde olan pay satım sözleşmelerinin yazılı yapılması gerekmektedir.[135]

1.2.2.3. Ortak Girişim Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar

1.2.2.3.1 Ortak Girişimin Ve Ortak Girişim Sözleşmelerinin Tanımı, Türleri

Ortak girişim sözleşmelerine başlamadan önce ortak girişimin ne olduğuna bakmak gerekmektedir. Ortak girişim; iş hayatında meydana gelen yeni gereksinimler nedeni ile birden fazla gerçek veya tüzel kişinin uzmanlıklarını birleştirmek suretiyle bir araya gelerek oluşturdukları iktisadi teşebbüslerdir.[136] Bu teşebbüslerin aynı ülke içerisinde olmaları mümkündür fakat uygulamada daha çok

---

[132] Er, **Anonim Şirketlerde Pay Devri**, s. 15
[133] Sevi, **Anonim Ortaklıkta Payın Devri**, s. 44
[134] Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK), T. 29.1.2014, E. 2013/376, K.2014/49 *"İnanç sözleşmeleri kaynağını Borçlar Kanunun 18.maddesi ile 5.2.1947 tarihli ve 20/6 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararından almakta olup, sözü edilen bu karar uyarınca inanç ilişkisi kural olarak ancak, yazılı delille kanıtlanabilir. Bu yazılı delil, tarafların getirecekleri ve onların imzalarını taşıyan bir belge olmalıdır."* (www.lexpera.com.tr) E.T. 23.05.2022
Yargıtay 14. HD. , T. 11.04.2011, E. 2011/3650, K. 2011/4757
(www.lexpera.com.tr) E.T. 23.05.2022
[135] Sevi, **Anonim Ortaklıkta Payın Devri**, s. 44
[136] Yılmaz, **Pay Sahipleri Sözleşmesinden Doğan Birlikte Satma Hakkı ve Birlikte Satışa Zorlama Hakkı**, s. 52

uluslararası arenada karşımıza çıkmaktadır.[137] Örneğin yurt dışındaki bir şirket, Türkiye'deki bir şirket ile kendi ana şirketlerinden bağımsız olarak belirli bir amaç doğrultusunda bir araya gelerek yeni bir şirket oluşturmaktadırlar.[138]

Ortak girişimler elbette ki bir sözleşmeye dayalı olarak kurulmaktadırlar. Buradan hareketle, ortak girişim sözleşmelerinin, belirli bir ticari hedefi daha doğru bir deyişle ekonomik olarak büyük miktarda olan bir hedefi gerçekleştirmek için bir araya gelen kişilerin oluşturdukları ve bu sözleşme ile ortak girişimdeki tarafların hak ve yükümlülüklerini belirledikleri sözleşmeler olarak tanımlanması mümkündür.[139] Ortak girişim sözleşmeleri oluşturulduğu zaman ortaya bir takım yan sözleşmeler de çıkabilir. Burada meydana gelen sözleşmelere yan sözleşmeler, ortak girişim sözleşmesinin kendisine ise temel sözleşme denilmektedir.[140] Diğer bir taraftan ortak girişim sözleşmeleri her zaman yukarıdaki paragrafta bahsettiğimiz şekilde zuhur etmeyebilir. Bazen anonim ortaklıklarda pay sahiplerinin kendi aralarında yaptıkları pay sahipleri sözleşmesi bir ortak girişim sözleşmesi olabilmektedir.[141]

Ortak girişim sözleşmelerini iki ayrı kategoride ele almak mümkündür. Bu kategoriler "*sözleşmeye dayalı ortak girişimler"* ve *"sermayeye katılmalı ortak girişimler"* olarak adlandırılmaktadır.[142] Bu her iki türün de ticari riski oldukça fazla ve ekonomik ölçüde büyük olan faaliyetlerdir.[143] Şimdi ayrı ayrı bu her iki kategoriyi de açıklamakta fayda vardır.

Sadece "*sözleşmeye dayalı ortak girişimler"* de belirlenen ortak ekonomik hedefe ulaşmak için yeni bir ticaret şirketi kurulmamakta ve bu sözleşme bir borçlar

---

[137] Yılmaz, **Pay Sahipleri Sözleşmesinden Doğan Birlikte Satma Hakkı ve Birlikte Satışa Zorlama Hakkı**, s. 53
[138] Yılmaz, **Pay Sahipleri Sözleşmesinden Doğan Birlikte Satma Hakkı ve Birlikte Satışa Zorlama Hakkı**, s. 53
[139] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s.6
[140] Nermin Demirtaş , **"Ortak Girişim (Joınt Venture) Sözleşmelerinin Türk Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi"**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013, s. 14
[141] İsmail G. Esin, "Hissedarlar Sözleşmesi." **Milletlerarası Özel Hukukta Sözleşmesel Meseleler**, (14-16), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018
[142] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s.6
[143] Sıtkı Anlam Altay, "Tahkimde Sözleşmesel Ortak Girişimler" , **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim**, (121-124) , Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018

hukuku eksenli bir sözleşme olmaktadır.[144] "*Sözleşmeye dayalı ortak girişimler"* basit sade bir şekle sahiptir ve meydana gelen yapıya adi ortaklık denilmesi mümkündür.[145] Bunun doğal sonucu olarak da meydana gelen adi ortaklığın kurulması için mevzuatta herhangi bir şekil şartı aranmadığından salt sözleşmeye dayalı ortak girişimlerin de kurulması için başkaca bir şekil şartı gerekememektedir Tarafların bir araya gelip irade beyanlarını açıklamaları üzerine sözleşmeye dayalı ortak girişimler kurulmuş olacaktır.[146] Burada meydana gelen ortak girişimde bu ortaklığa ait bir sermaye olmayıp tarafların getirmeyi taahhüt ettikleri katkı payını ortaklık sona erdiğinde herhangi bir tasfiye yapılmasına gerek olmadan herkes getirdiği katkı payını geri alabilecektir.[147]

Sermayeye dayalı ortak girişimler, sözleşmeye dayalı ortak girişimlerden daha komplike bir yapıya sahip olup iki aşama ile kurulabilmektedirler.[148] Bu iki aşamayı birbiri ile bütünleşik iki ayrı sözleşme oluşturmaktadır.[149] Taraflar öncelikle ortak bir amaç belirleyen ve adi bir ortaklık kuran ortak girişim sözleşmesi oluştururlar. Akabinde ise bu sözleşmede belirlenen ortak amacı gerçekleştirmek üzere yararlanacakları yeni bir şirket kuran bir sözleşme meydana getirirler veya hali hazırda var olan bir şirkete katılırlar.[150] Burada meydana gelecek olan şirketin türü limited şirket veya anonim ortaklık da olabilmektedir.[151]

1.2.2.3.2. Ortak Girişim Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği

Ortak girişim sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda tahkimin elverişli olup olmadığını değerlendirmek için bu sözleşmelerin hukuki niteliğini değerlendirmek gerekmektedir. Ortak girişim sözleşmelerinin tamımı için aynı şeyi söylemek mümkün olmadığından dolayı ortak girişim sözleşmelerinin her bir türünü

---

[144] Ecehan Tuzluoğlu, "**Ortak Girişimlerin Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi**", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, s. 22

[145] Demirtaş , **Ortak Girişim (Joınt Venture) Sözleşmelerinin Türk Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi**, s. 14

[146] Demirtaş, **Ortak Girişim (Joınt Venture) Sözleşmelerinin Türk Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi**, s. 14

[147] Tuzluoğlu, **Ortak Girişimlerin Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi**, s. 22

[148] Tuzluoğlu, **Ortak Girişimlerin Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi**, s. 22

[149] Danyal Arsarı, **Ortak Girişim Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s.24

[150] Arsarı, **Ortak Girişim Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk**, s.24

[151] Selçuk Tuncer , "**Joint Venture Sözleşmeleri"**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 29

ayrı ayrı değerlendirmek gerekir.[152] Sözleşmeye dayalı ortak girişim sözleşmeleri Türk Borçlar Kanunu eksenli bir adi ortaklık oluşturan bir sözleşme olarak sayılmaktadır. [153] Sermayeye dayalı ortak girişim sözleşmelerinde birden fazla sözleşme bulunduğu için bunları ayrı ayrı değerlendirmek gerekmektedir.[154] Sermayeye dayalı ortak girişim sözleşmelerinin ilk aşaması olan temel sözleşme, yani ortak girişim sözleşmesinin kendisi adi ortaklık niteliğindedir.[155] Yan sözleşme olan diğer ortaklığı oluşturan sözleşme ise mevzuatta öngörülmeyen bir şekilde oluşturulduğu için bu sözleşmelerin karma akitler olduğu düşünülmektedir.[156] Ayrıca daha önceden ortak girişim sözleşmelerinin belirli bir hedefi gerçekleştirmek amacı ile ortaya konulan irade beyanlarından oluştuğunu söylemiştik. İşte bunu tesis etmek için kurulan yan sözleşmelerin türünü belirlerken o belirlenen amacın ne olduğunun da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. [157]

Bizim esas konumuz olan bir anonim ortaklıkta pay sahiplerinin kendi aralarında yaptıkları bir ortaklık sözleşmesinin hukuki niteliğinin ne olduğuna da bakmak gerekmektedir. Bu şekilde oluşturulan sermayenin, ortak girişim sözleşmelerindeki temel sözleşmenin adi ortaklık sözleşmesi olduğu İsviçre doktrininde kabul edilmektedir; fakat azınlık olan görüşe göre bu sözleşmelerin *"sui generis"* bir yapıya sahip olduğu yani kendine has bir yapıya sahip olduğu kabul edilmektedir.[158] Türk doktrininde de hâkim görüş bu sözleşmelerin adi ortaklık sözleşmesi niteliği olduğu yönündedir.[159]

Ayoğlu'na göre bir anonim ortaklıkta pay sahiplerinin kendi aralarında akdettiği ortak girişim sözleşmelerine doğrudan adi ortaklık sözleşmesi denilmesi doğru değildir. Nitekim pay sahipleri sözleşmelerinin her zaman belirli bir amaç

[152] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s. 6
[153] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s. 6
[154] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s. 6
[155] Demirtaş , **Ortak Girişim (Joint Venture) Sözleşmelerinin Türk Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi,** s. 43
[156] Demirtaş , **Ortak Girişim (Joint Venture) Sözleşmelerinin Türk Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi**, s. 43
[157] Demirtaş , **Ortak Girişim (Joint Venture) Sözleşmelerinin Türk Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi**, s. 43
[158] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 181
[159] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 182

doğrultusunda oluşturulmadığı ve bu sebeple pay sahipleri sözleşmelerine adi ortaklık sözleşmeleri denilmemesi gerektiği, pay sahipleri sözleşmelerinin *"sui generis"* bir yapıda olduğunu Ayoğlu kabul etmektedir. Fakat pay sahipleri sözleşmelerinin, bir ortak girişim sözleşmesi nitelikli olduğunda ortada muhakkak bir amacın olduğu gerçeğinin göz önünde bulundurulması gerektiğini, buna rağmen yine de ortak girişim sözleşmelerinin de *"sui generis"* yapıda olduğunu belirtmektedir. Bunun yanında ortak girişim sözleşmelerine en çok benzeyen sözleşme tipinin adi ortaklık sözleşmeleri olması dolayısıyla her somut olayda meydana gelecek uyuşmazlıklarda adi ortaklık hükümlerinin somut olayın izin verdiği ölçüde kıyasen uygulanabileceğini düşünmektedir.[160]

1.2.2.3.3. Ortak Girişim Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar

Ortak girişim sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkları iki ayrı kategoride değerlendirmek gerekir. Bunlardan birincisi sözleşmeye dayalı ortak girişim sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, ikincisi ise sermayeye katılmalı ortak girişim sözleşmelerinden kaynaklı uyuşmazlıklar. Salt sözleşmeye dayalı ortak girişimden kaynaklanan uyuşmazlıkları şu şekilde sıralayabiliriz. Oluşturulan ortaklık girişiminin yönetilmesinden kaynaklanan problemler, sözleşmenin taraflarının sahip olduğu birtakım haklarının kullanılamamasından kaynaklı problemler, yönetimden sorumlu tarafın hesap verilebilirliğinin işlevsel olmaması, meydana gelecek kâr ve zararın dağıtımında oluşan adaletsiz tutumdan kaynaklı problemler, ortaklık girişim sona erdirilirken ortaya çıkan problemler.[161]

Sermayeye dayalı ortak girişim sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların iki sacayağı bulunmaktadır. Çünkü bir temel sözleşme bir de yeni bir şirket meydana getiren başka bir sözleşme bulunmaktadır. Dolayısıyla bir sözleşme temelli problemler bir de korporatif nitelikli problemler meydana gelecektir.[162] Sermayeye dayalı ortak girişim sözleşmelerinin iki aşamadan oluşması buradan doğacak olan uyuşmazlıkları daha karmaşık bir hale getirmektedir. Çünkü

[160] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 188
[161] Altay, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim**, s. 121-124
[162] Altay, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim**, s. 121-124

her iki aşamanın da kendine özgü nitelikte sorunları gündeme gelmektedir ve bu da onu uyuşmazlıkların oluşmasına elverişli bir yapı haline dönüştürmektedir. [163]

1.2.3. Şirket İle Pay Sahipleri Arasındaki Uyuşmazlıklar (Korporatif Uyuşmazlıklar)

Şirket içi uyuşmazlıkların, pay sahiplerinin kendi aralarındaki uyuşmazlıklardan kaynaklanan meseleler ve pay sahipleri ile şirket arasında doğan uyuşmazlıklardan kaynaklanan meselelerden oluştuğunu söylemiştik. Bu ayrım temelini TTK madde 1521'den almaktadır.[164] Hissedarlar ile şirket tüzel kişiliği arasında vuku bulan uyuşmazlıklar korporatif niteliklidir. [165]

Korporatif kelimesi Türk Dil Kurumu sözlüğünde korporasyon ile ilgili olan olarak tanımlanmıştır. Korporasyon ise *"dernek, esnaf derneği, ; kuruluş; bir mesleğin bütün üyelerini bir araya getiren toplumsal örgüt."* olarak tanımlanmaktadır.[166] Korporatif kelimesinin hukuki anlamını ise Ayoğlu *"şirket ile pay sahipleri arasındaki hukuki ilişkiyi ilgilendiren, şirket tüzel kişiliğinin organizasyonel yapısına ve iç işleyişine ilişkin olan, şirketler hukuku düzenine ait olan, şirket ile pay sahipleri arasındaki hukuki ilişkiyi ilgilendiren "* olarak tanımlamıştır.[167] Ortaklık ile hissedarlar arasındaki davalara örnek olarak; bazı kurul kararlarının geçersizliğine veya iptaline yönelik davalar, sorumluluk davaları, pay sahiplerinin haklarını kullanamamalarından kaynaklı meydana gelen uyuşmazlıklar, ortaklığın sona erdirilmesi davaları, ortaklıktan çıkma ya da çıkarılma, birleşme ve bölünmeden dolayı meydana gelen bir takım uyuşmazlıklar sayılabilir.[168]

Burada konunun düzgün bir biçimde ele alınabilmesi açısından öncelikle bu davalar hakkında genel bilgiler verilip daha sonraki başlıklar altında bunların

---

[163] Altay, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim**, s. 121-124
[164] TTK Madde 1521 (1) *"Ticaret şirketlerinde, ortakların veya pay sahiplerinin şirketle veya birbirleriyle şirket ortaklığından veya pay sahipliğinden kaynaklanan davalarda veya şirketin yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri, müdürleri, tasfiye memurları ya da denetçilerine karşı açılacak davalarda basit yargılama usulü uygulanır."*
[165] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s.7
[166] Hüsnü Aldemir ve Musa Aldemir, **Türkçe- İngilizce Hukuki Terimler Sözlüğü**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 619
[167] Ayoğlu**, Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 182
[168] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s.7

hangilerinin ne gibi şartlar altında milletlerarası tahkime elverişli olacağı araştırılacaktır. Doktrinde tahkime elverişlilik bakımından en çok tartışmalı olan dava türleri ise genel kurul kararlarının iptaline ilişkin davalar ve şirketin feshi davalarıdır.[169] Biz de bu iki dava türünün tahkime elverişli olup olmadığı hususunu incelemeden önce bunlar hakkında genel bilgiler vereceğiz.

1.2.3.1. Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğüne İlişkin Davalar

1.2.3.1.1. Genel Kurul'un Tanımı, Görev Ve Yetkileri, Toplanma Usulü Ve Yönetimi

Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 50. maddesine istinaden tüzel kişilerin gerçekleştirmeyi istediği faaliyetlerini, sahip olduğu organlar arıcılığıyla yürütmesi gerekmektedir. Anonim ortaklıklarda da zorunlu olan bir takım organlar bulunmaktadır.[170] Bu zorunlu organlar 6762 Sayılı eski Türk Ticaret Kanunu'nda (eTTK) yönetim kurulu, genel kurul ve denetçiler olarak sayılmışken 6102 Sayılı TTK' da ise denetçiler zorunlu organ olmaktan çıkarılmış ve sadece yönetim kurulu ile genel kurul zorunlu organ olarak kabul edilmiştir.[171] Anonim ortaklıkta genel kurul ve yönetim kurulundan bir veya ikisinin olmaması anonim ortaklık için geçerli bir fesih sebebidir.[172]

Bu organlar bir takım zorunlu ve devredilemez görev ve yetkilere haizdir.[173] TTK bu organların görev ve yetkilerini birbirinden ayırmıştır. Genel kurulun devredilemez görev ve yetkileri TTK madde 408 f. 2'de sayılmıştır. Bunlar; *"Esas sözleşmenin değiştirilmesi; yönetim kurulu üyelerinin seçimi, süreleri, ücretleri ile huzur hakkı, ikramiye ve prim gibi haklarının belirlenmesi, ibraları hakkında karar verilmesi ve görevden alınmaları; kanunda öngörülen istisnalar dışında denetçinin seçimi ile görevden alınması, finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, yıllık kâr üzerinde tasarrufa, kâr payları ile kazanç paylarının belirlenmesine, yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kâra katılması dâhil, kullanılmasına dair kararların alınması; kanunda öngörülen istisnalar dışında şirketin feshi; önemli*

[169] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s.9
[170] Azarkan, "Genel Kurul Toplantılarını Kim Yönetir?", s. 72
[171] Azarkan, "Genel Kurul Toplantılarını Kim Yönetir?", s. 73
[172] Mehmet Cemil Türk, "**Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali**", (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2018, s. 20
[173] Türk, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali**, s. 21

miktarda şirket varlığının toptan satışı." Aynı maddenin 3. fıkrasında ise anonim ortaklığın tek pay sahipli olması durumunda da bu tek pay sahibinin de bu saydığımız görev ve yetkilere haiz olacağı; ancak genel kurul olarak almış olduğu kararların geçerliliğine halel gelmemesi adına genel kurul sıfatı oluşturulan kararların yazılı olması gerektiği şartı konulmuştur. Yine TTK madde 408'de kanunun başka hükümlerinde öngörülmüş bir takım devredilemez görev ve yetkilerinin saklı olduğu belirtilmiştir.

Anonim ortaklığın ilişkilerini hukuken *"iç ilişkiler"* ve *"dış ilişkiler"* olarak iki ayrı kategoride incelemek mümkündür.[174] Dış ilişkiler, şirketin yönetim kurulu tarafından yürütülmektedir.[175] Diğer bir deyişle şirketi temsil yetkisi ve adından da anlaşıldığı üzere yönetim yetkisi yönetim kuruluna aittir.[176] Anonim ortaklıkta bir takım kararları alma yetkisi ise genel kurula aittir.[177] Yönetim kurulu ve genel kurul arasında herhangi bir hiyerarşik sınıflandırma yapılması mümkün olmayıp her iki kurul arasında bir güç denge ve kontrol mekanizması bulunmaktadır. [178]

Yönetim kurulu nasıl ki bir temsil organı ise genel kurulu da iç ilişkilerde etkili bir organdır.[179] Genel kurul, pay sahiplerinden yahut onların temsilcilerinden oluşan bir kuruldur.[180] Bu kurul, bir karar organı olup bu kararları kurula katılan pay sahiplerinin oyları ile alır.[181] Şöyle ki genel kurulun almış olduğu kararlar anonim ortaklığın iç ilişkisinde bir etki yaratmaktadır ve bunların ortaklığın dışında etki oluşturması yönetim kurulu eli ile olmaktadır.[182] Fakat bir takım istisnai haller bulunmaktadır. Bazı hallerde kanun, genel kurul kararlarının dış ilişkilerde etki yaratabileceğini öngörmüştür.[183] Ayrıca esas sözleşmeye konulan hükümlerle de genel kurul kararlarının dış ilişkide etki yaratabileceği durumlar söz konusu

[174] Erdoğan Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014, s.7
[175] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 7
[176]Nihat Taşdelen, "Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığın Vergi Borçlarından Dolayı Sorumluluğu Ve Yurt Dışına Çıkış Yasağı**", Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, s. 40
[177] Türk, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali**, s. 21
[178] Türk, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali**, s. 22
[179] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 7
[180] Azarkan, "Genel Kurul Toplantılarını Kim Yönetir?", s. 73
[181] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 7
[182] Türk, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali**, s. 22
[183] TTK madde 356 f. 1 ve Madde 538 f. 2

olabilmektedir.[184] Unutulmamalıdır ki genel kurul yetkisini kanundan ve esas sözleşmeden almaktadır.[185]

Genel kurul, karar alma organıdır. Şirkete dair en temel konularda kararlar alan ve senede birkaç kere toplanan bir kuruldur.[186] Anonim ortaklıklarda genel kurulun daimi hazır bulunan bir organ olduğu söylenemez.[187] Nadiren toplanan bir kurul olması hasebi ile pratikte genel kurulun toplanması ve yürütülmesi ile ilgili süreçte prosedüre çok fazla dikkat edilmemektedir.[188] Fakat genel kurulun toplantıya çağrılma anından itibaren, toplantıyı kimin yöneteceğine, yürütülmesine ve sonlandırılmasına kadar geçen süreçte prosedürel işlemlere riayet edilmemesi durumlarında bu genel kurul kararlarının hükümsüzlüğü veya geçersizliği söz konusu olabilmektedir.[189] Böyle bir duruma mahal vermemek adına genel kurulun, yetkili organlar eli ile toplantıya davet edilmesi gerekmektedir.[190] Toplanırken ve karar alırken de kanunda belirtilen oranlardaki yeter sayısına dikkat edilmesi gerekmektedir.[191]

Anonim ortaklıklarda dış ilişkide aslında yönetim kurulunun temsil organı olduğunu, genel kurulunda iç ilişki de etkili olan bir organ olduğunu belirtmiştik. Fakat genel kurul kararlarının dolaylı bir şekilde de olsa dış ilişkide de etkili olduğunu söylemek mümkündür.[192] Şöyle ki; yönetim kurulu üyelerinin seçimi ve görevden alınmaları, görevlerinin sonlanması gibi faaliyetler genel kurulun yetki dairesi içerisindedir.[193]

---

[184] Türk, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali**, s. 22
[185] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 7
[186] Azarkan, "Genel Kurul Toplantılarını Kim Yönetir?", s. 73
[187] Soner Altaş, **Anonim Şirket Genel Kurul Rehberi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 25
[188] Azarkan, "Genel Kurul Toplantılarını Kim Yönetir?", s. 73
[189] Azarkan, "Genel Kurul Toplantılarını Kim Yönetir?", s. 73
[190] Emine Demir, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Butlanı**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 2020, s. 2
[191] Demir, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Butlanı**, s. 2
[192] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 8
[193] TTK madde 359 *"(1) Anonim şirketin, esas sözleşmeyle atanmış veya genel kurul tarafından seçilmiş, bir veya daha fazla kişiden oluşan bir yönetim kurulu bulunur."*
TTK madde 364 (1) *" Yönetim kurulu üyeleri, esas sözleşmeyle atanmış olsalar dahi, gündemde ilgili bir maddenin bulunması veya gündemde madde bulunmasa bile haklı bir sebebin varlığı hâlinde, genel kurul kararıyla her zaman görevden alınabilirler. Yönetim kurulu üyesi olan tüzel kişi, kendi adına tescil edilmiş bulunan kişiyi her an değiştirebilir".*

Bunun yanı sıra kural olarak genel kurulun almış olduğu kararlar yönetim kurulunu da bağlamaktadır.[194] Bütün bunlar birlikte değerlendirildiği takdirde aslında genel kurul, yönetim kurulunun almış olacağı karalarda etkili olacağı için dolaylı olarak da olsa dış ilişkide de etkili olduğu söylenilmesi mümkündür. [195]

Anonim ortaklıklarda genel kurulların gerek iç ilişkide gerekse dış ilişkide meydana getirdiği dolaylı etkiden ötürü almış olacağı kararların anonim ortaklıklar için ne denli önemli olduğu aşikârdır. Bu sebepten ötürü genel kurul kararlarının niteliğine ve bu kararların nasıl alındığına bakmakta fayda vardır.

1.2.3.1.2. Genel Kurulun Toplanması, Genel Kurul Kararının Tanımı Hukuki Niteliği

Genel kurul kararı, usulüne uygun olarak çağrılmış pay sahipleri veya onları temsil eden kişilerin spesifik bir konuyu görüşmek ve iradelerini ortaya koyarak o belirli konuyu nihai bir sonuca erdirmek üzere aldıkları karardır.[196] Anonim ortaklıkta pay sahibi olmayanların almış oldukları bir karar genel kurul kararı niteliğine sahip olamaz.[197]Alınan bu karar genel kurulda hazır olarak bulunmayan veyahut genel kurula katılıp da olumsuz irade beyanı ortaya koyan bütün pay sahiplerini bağlamaktadır.[198]

Genel kurul kararlarının tanımını yaparken bir irade beyanı olduğunu belirtmiştik. Bu irade beyanı hukuk dünyasında bir sonuç doğuran irade beyanı olmasından ötürü genel kurul kararları bir hukuki işlem niteliğindedir.[199] Genel kurul kararlarının niteliği hukuki işlemdir; fakat önemli olan bu hukuki işlemin niteliğinin ne olduğudur. Bu hukuki işlemin türü doktrinde tartışmalı bir konudur.[200] Tartışma, bu hukuki işleme katılanların sayısına göre hukuki işlemin tek ya da çok taraflı olması konusunda ortaya çıkmıştır.

---

[194] TTK Madde 553
[195] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 8
[196] Necat Azarkan, "Anonim Şirketlerde Sanal (Virtüel) Genel Kurul", **Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi**, C.2, S.4, s. 28
[197] Demir, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Butlanı**, s. 2
[198] Azarkan, "Genel Kurul Toplantılarını Kim Yönetir?", s. 74
[199] Türk, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali**, s. 25
[200] Demir, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Butlanı**, s.2

Hukuki işlemleri tek taraflı hukuki işlem, çok taraflı hukuki işlem ve ortak hukuki işlem olarak taraf sayısına göre sınıflandırmak mümkündür.[201] Bir hukuki işlemin tek bir kişinin irade açıklaması ile meydana geliyorsa bu tek taraflı bir hukuki işlemdir.[202] Eğer birden fazla tarafın irade beyanı ile hukuk dünyasında bir etki oluşuyorsa çok taraflı işlem olduğu söylenebilir.[203] Ortak hukuki işlem ise birden fazla kişinin aynı hukuki sonucu oluşturmak amacı ile birbirine benzer beyanlarla işleme katılması olarak tanımlanabilir.[204] Doktrinde genel kurul kararlarının her üç hukuki işlem türüne de girebileceğine dair ayrı ayrı görüşler bulunmaktadır.[205]

Çok taraflı bir hukuki işlem olduğunu savunanlar pay sahiplerinin tamamını ayrı ayrı taraf olarak görmektedirler[206] Tek taraflı bir hukuki işlem olduğunu savunanalar ise meydana gelen kararın genel kuruldaki pay sahiplerinin değil anonim ortaklığın kendisinin kararı olduğunu ve bu nedenle tek taraflı bir hukuki işlem olduğunu savunmaktadırlar.[207] Son olarak da pay sahiplerinin aynı yönde irade beyanlarından oluştuğunu düşünen görüş işe ortak bir hukuki işlem olduğunu savunmaktadırlar.

Kanaatimce genel kurul kararlarının tek taraflı bir hukuki işlemdir. Şöyle ki ortak pay sahiplerinin, ortak yönde olan açıklamalarından dolayı bunun bir ortak hukuki işlem olduğunu düşünmek mantıklı değildir. Bu şekilde oluşturulan bir eylem ortak bir hukuki işlem değil "*ortak bir irade açıklaması"* olarak değerlendirilebilir.[208] Çok taraflı bir hukuki işlem denilebilmesi için ise bu hukuki işlemdeki tarafların karşılıklı taraflar olması gerekmektedir.[209] Pay sahipleri, bu hukuki işlemde karşılıklı taraflar olmadığından ötürü, bu hukuki işlem, anonim ortaklığın organına yani kendisine ait bir işlem olup tek taraflı bir hukuki işlemdir.

---

[201] Türk, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali**, s. 37
[202] Burak Baysal, **Sözleşmenin Uyarlanması**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s.164
[203]Şerafettin Ekici, **Escrow Sözleşmesi**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 100
[204] Muhammet Özekes, **Sorular-Şemalar-Örneklerle Temel Hukuk Bilgisi**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 10 Baskı, s. 190
[205] Türk, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali**, s. 38
[206] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 8
[207] Türk, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali**, s. 38
[208] Türk, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali**, s. 41
[209] Ekici, **Escrow Sözleşmesi**, s.100

1.2.3.1.3. Genel Kurulda Kararların Alınması

Genel kurulda kararlar, pay sahiplerinin veya onların temsilcilerinin kullandıkları oylarla alınır. Kurucu bir hak olan oyların her biri, bağımsız birer pay sahibinin irade beyanını ifade eden varlıklardır.[210] Kullanılan bu oyun da hukuki niteliği tartışmalıdır.[211] Kimi görüşe göre bu bir hukuki eylemdir, kimi görüşe göre ise oy kullanma işlemi bir hukuki işlemdir. Fakat her iki görüşü savunanlara göre de oy ile ilgili işlemlere Borçlar Kanunu'ndaki hukuki işlem için öngörülen bir takım hükümlerin oy kullanma hakkına da uygulanması gerekmektedir.[212] Dolayısıyla oy kullanan pay sahibi; iradesinin, hata, hile, ikrah ile sakatlandığını öne sürerek oyunun iptalini talep edebilecektir.[213]

Her pay sahibinin her bir pay için bir oy hakkı bulunmaktadır.[214] Birden fazla paya sahip olanlar için kanun koyucu pay sahiplerinin oy hakkının esas sözleşme ile sınırlandırılabileceğini öngörmüştür.[215] TTK, pay sahiplerinin oy haklarını yalnızca genel kurulda kullanabileceklerine ilişkin emredici bir hüküm koymuştur.[216] Fakat, bu hükmün istisnası olarak pay sahipleri oy haklarını elektronik ortamda da kullanabileceklerdir.[217] Kanun koyucu pay sahiplerine elektronik olarak da genel kurula katılabilme imkânı sağlamaktadır.[218] Elektronik ortamda kullanılan oy normal olarak genel kurulda kullanılan oyla aynı etkiye sahip olup normal oyun ortaya çıkardığı bütün hukuki sonuçları doğurmaktadır.[219]

TTK' da ve esas sözleşmede belirlenen istisnalar müstesna olmak üzere anonim ortaklıklarda genel kurulların toplantı yeter sayısı sermayenin 1/4'üne denk gelen payların sahiplerinin toplanması ile oluşmaktadır.[220] Bu oranın da toplantı süresi boyunca korunması gerekmektedir.[221] Fakat istisnaen esas sözleşmenin

---

[210] Yunus Yılmaz , "**Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Geçersizliği**", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, s. 4
[211] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 10
[212] Yılmaz, **Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Geçersizliği**, s. 4
[213] Moroğlu, A**nonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 11
[214] TTK madde 434 fıkra 2
[215] TTK madde 434 fıkra 2
[216] TTK madde 434 fıkra 1
[217] TTK madde 434 f. 1 ve TTK m. 1527 f. 5
[218] Türk, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali**, s. 32
[219] Azarkan, "Anonim Şirketlerde Sanal (Virtüel) Genel Kurul", s. 39
[220] TTK Madde 418 fıkra 1
[221] Türk, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali**, s. 32

değiştirilmesi gibi önemli bir karar alınacağı zaman ise ağırlaştırılmış toplantı nisapları öngörülmüştür.[222]

1.2.3.1.4. Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlük Halleri

Genel kurul kararlarının bir hukuki işlem olduğunu söylemiştik. Hukuk dünyasında etki doğuran ve geçerli olan bir hukuki işlemin varlığından söz edebilmek için öncelikle kanun koyucunun o hukuki işlem için belirlediği birtakım kurucu unsurların ve geçerlilik şartlarının o hukuki işlemde var olması şarttır. İşte burada da genel kurul kararlarının sağlıklı bir şekilde oluşup hukuk dünyasında etki doğurabilmesi için kanun koyucu bir takım şartlar belirlemiştir. Bu şartları belirlerken anonim ortaklıktaki gerek azınlık olan pay sahiplerinin gerek şirkete karşı alacaklı olanların menfaatlerini ve genel hukuk kaideleri ile kamu düzenini göz önünde bulundurarak bu şartları oluşturmuştur.[223]

İşte hukuki işlemler ve dolayısıyla genel kurul kararları, kanun koyucunun belirlediği bu şart ve hükümlere aykırı bir şekilde oluşturulduğu zaman veya genel kurul kararı kanun koyucunun belirlediği hükümlere göre şekillenmiş esas sözleşmeye aykırılığı söz konusu ise bu halde artık o hukuki işlemin yani genel kurul kararının sakatlığı gündeme gelecektir.[224]

Hukuki işlemlerin sakatlık hallerinin müeyyideleri, kanun koyucunun belirlediği şartlardan hangisini taşımadığına göre değişen dört ayrı kategoride incelenebilir. [225] Bunlar iptal edilebilirlik, butlan, yokluk ve askıda hükümsüzlüktür. Ve bu dört geçersizlik hali genel kurul kararları için de geçerlidir.[226]

Yokluk bir hukuki işlemin kurucu unsurlarından herhangi birinin eksikliğinden kaynaklanmaktadır.[227] Bu halde o hukuki işlem hiç meydana gelmemiş sayılacaktır.[228] TTK'da yokluğa ilişkin hükümler bulunmamaktadır; fakat doktrinde

---

[222] TTK Madde 421
[223] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 23
[224] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 23
[225] Kemal Gözler, **Genel Hukuk Bilgisi,** Ekin Basım Yayım Dağıtım, Bursa, 2020, s. 87
[226] Selim Yalçın, **Anonim Şirketlerde Esas Sermaye Artırımının Dürüstlük Kuralına Aykırılık Nedeniyle İptali**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 40
[227] Hüseyin Melih Çakır, "**Danıştay Kararları Çerçevesinde Yokluk Teorisi"**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 5
[228] Çakır, **Danıştay Kararları Çerçevesinde Yokluk Teorisi**, s.5

yokluğun genel kurul içinde geçerli olacağına dair kanaat getirilmiştir.[229] Yeri gelmişken belirtilmelidir ki butlanda da kurucu unsurlarından birinin eksik olması durumunda da kesin hükümsüzlük gündeme gelecektir. Fakat burada yokluk ve butlanın karıştırılmaması adına Moroğlu'nun yaptığı ayrıma göre şekli bakımdan kurucu unsurlardan birinin eksik olması durumunda yokluk, hukuki işlemin konusu veya içeriği bakımından bulunması gereken zorunlu unsurlara aykırılık ise butlan sonucunu doğuracaktır.[230] Yine Moroğlu bir genel kurulun iptal edilebilir olmasını bir takım "*nisbi emredici hukuk kuralları'*na" aykırı olması şeklinde ifade etmiştir. Öğretide de Moroğlu'nun bu görüşü büyük ölçüde kabul görmektedir.[231]

Askıda hükümsüzlük ise bir hukuki işlem doğmuştur fakat tam olarak geçerli olması için bir takım geçerlilik şartlarının varlığı aranmaktadır.[232] Bu geçerlilik şartları yerine getirilince o hukuki işlem etki doğurmuş olacaktır.[233] Örneğin; TTK madde 455'e göre esas sözleşmenin değiştirilmesi kararının ticaret siciline tescil edilmeden üçüncü kişilere karşı bir hüküm doğurmayacaktır. Buna göre tescil edilene kadar bu karar askıda hükümsüz olacak; fakat tescil edildikten sonra artık tam anlamıyla bu genel kurul kararı hüküm ifade edecektir.

Genel kurul kararlarının iptali davalarının daha iyi anlaşılabilmesi için genel kurul kararlarının butlanı ve yokluğunun da anlaşılması gerektiği düşüncesiyle öncelikle butlan ve yokluk hakkında bilgi verilip daha sonra genel kurul kararlarının iptali konusu incelenecektir.

1.2.3.1.5. Genel Kurul Kararlarının Butlanı

Butlan, bir hukuki işlemin konu olarak kurucu unsurlarından birinin eksik olması halinde meydana gelen bir sakatlık türüdür. Burada yokluktan farklı olarak şekli açıdan tam bir hukuki işlem mevcuttur; fakat hukuki işlem içeriği bakımından bazı kurucu şartları taşımamaktadır. Genel kurulda butlan konusunda ise 6762 sayılı

[229] Yalçın, **Anonim Şirketlerde Esas Sermaye Artırımının Dürüstlük Kuralına Aykırılık Nedeniyle İptali**, s. 40
[230] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 25-32
[231] Yalçın, **Anonim Şirketlerde Esas Sermaye Artırımının Dürüstlük Kuralına Aykırılık Nedeniyle İptali**, s. 40
[232] Alperen Polat, **Sorumluluk Hukukunda Rıza**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 197
[233] Polat, **Sorumluluk Hukukunda Rıza**, s. 197

eTTK'da herhangi bir düzenlemeye yer verilmemesine rağmen 6102 sayılı TTK'da ise butlana yer verilmiştir.

TTK madde 447'de özellikle bazı hallerin batıl olacağı sayılmıştır. İlgili madde metni; pay sahibine kanun tarafından tanınan birtakım hakların genel kurul kararı ile ortadan kaldırılması veya kanuna aykırı bir şekilde sınırlandırılması, anonim ortaklığın yapısını ve işleyişini bozan veya sermayeye halel getirecek nitelikteki genel kurul kararlarının batıl olacağını düzenlemiştir. Fakat bu kanun maddesinin lafzından hareketle bu maddede sayılan batıl olabilecek genel kurul kararlarının sınırlı sayı prensibine göre sayılmadığı anlaşılmaktadır. Buradan hareketle 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 5. maddesinde belirtildiği üzere 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) butlana ilişkin hükümleri genel kurul kararlarının butlanına özgü davalarda uygulanma alanı bulacaktır.[234]

TBK madde 27'ye istinaden kamu düzenine ve ahlaka aykırı olan, kişilik haklarını ihlal eden, konu bakımından gerçekleşmesi imkânsız olan genel kurul kararları batıl olacaktır. TBK m. 27'de *"...kanunun emredici hükümlerine aykırı olan..."* sözleşmelerin de kesin hükümsüz olacağı söylenmektedir. Fakat daha önceden açıkladığımız gibi bunun yokluktan farklı olarak kanunun konu bakımından emredici olan hükümlerine aykırılıkta butlan söz konusu olacaktır. Örneğin TTK m. 414'te genel kurul toplantısı için yapılacak olan çağrının en az iki hafta olacağı emredici olarak belirlenmiştir. Buna aykırı bir düzenleme ile daha az bir sürenin öngörüldüğü esas sözleşme değişikliğine ilişkin genel kurul kararları batıl olacaktır.[235]

Pay sahiplerinin sahip olduğu asgari oy haklarının, genel kurul kararlarına karşı dava açma haklarının, şirketin feshi ve birtakım tazminat davalarını açma

---

[234] TMK Madde 5 *"Bu Kanun ve Borçlar Kanununun genel nitelikli hükümleri, uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanır."*
TBK MADDE 27 *" Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür. Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Ancak, bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur."*

[235] İclal Nihal Baraç, "**Anonim Ortaklıkta Genel Kurulu Toplantıya Davet**", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2019, s.59

haklarının kullanımlarını sınırlandıracak ya da tamamen ortadan kalkmasına sebep olacak genel kurul kararlarının batıl olacağı öğretide kabul edilmektedir. [236]

Genel kurul kararlarının butlanı hâkim tarafından re'sen dikkate alınacağı gibi bu kararın butlan edilmesinde menfaati olan herkes ileri sürebilir. [237] Bu ileri sürme hali bir makama yapılacak olan itiraz şeklinde olabileceği gibi dava yolu ile de olabilir.[238] Genel kurul kararlarının butlanı talebi ile açılmış davanın niteliği kurucu yani inşai bir dava değil bir tespit davasıdır. [239]Tespit davalarında yeni bir hak ortaya çıkmamaktadır. Bir hakkın varlığının ya da yokluğunun tespit edilip açıklanması hedeflenmektedir. [240] Dolayısıyla batıl olan bir genel kurul kararları ilk baştan itibaren hüküm ve sonuç doğuramayacak ve hiç meydana gelmemiş gibi etki oluşturacaktır. [241]

Butlan davasını davayı açmakta menfaati olan herkes açabilecektir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 106. maddesinin 2. fıkrasına istinaden bu menfaat, *"hukuken korunmaya değecek güncel bir menfaat"* olmalıdır. Fakat bu talebi pay sahibinin istemesi halinde herhangi bir menfaat araştırması yapılmasına gerek yoktur. Zaten her pay sahibinin menfaat sahibi olması doğal bir sonuçtur. Aynı şekilde yönetim kurulu üyelerinin de sorumluluklarının gündeme gelebilmesi ihtimaline istinaden onların açacağı davada da menfaat araştırması yapılmasına gerek yoktur. [242] Butlan davasını talep eden pay sahibinin genel kurulda bulunup oy kullanıp kullanmamasının veya olumlu oy vermesinin bu davayı talep etmesinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. [243]

Butlan davasına ilişkin bir takım usul kurallarının milletler arası tahkim konusunda olan önemi nedeni ile onlara da değinmekte fayda vardır. Butlanın tespiti

---

[236] Yalçın, **Anonim Şirketlerde Esas Sermaye Artırımının Dürüstlük Kuralına Aykırılık Nedeniyle İptali**, s. 4
[237] Hasan Pulaşlı, "Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Sakatlığı Ve Müeyyidesi", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.17, s.895
[238] Pulaşlı, "Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Sakatlığı Ve Müeyyidesi", s.895
[239] Erdal Arap, "**Hizmet Tespiti Davaları"**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara, 2013, s. 57
[240] Hmk m.106
[241] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 157
[242] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s.158
[243] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 158

davası, anonim ortaklık tüzel kişiliğine yönlendirilecek bir davadır. Diğer bir deyişle, butlan davasının davalı tarafı, anonim ortaklıktır. Bu davalarda, davacının, şirket içinden birilerinin olması durumunda; yani pay sahipleri, yönetim kurulu üyeleri veya yönetim kurulunun kendisi olması durumunda bu davalar basit yargılama usulüne tabi olacaktır.[244] Ayrıca bunların yanında TTK madde 448 ve 450'inci hükümleri arasında genel kurul kararlarının butlanına ilişkin bir takım usuli şartlar öngörmüştür.

Bir genel kurul kararının butlanına ilişkin açılmış olan dava olumsuz olarak sonuçlanmış ve kesin hükme bağlanmışsa artık bu karar, bu açılmış olan davanın tarafları için bağlayıcıdır. Diğer bir deyişle menfaati olan bir başka kişi, yeniden bu genel kurul kararının batıl olduğuna ilişkin olan tespit davasını açabilecektir.[245] Fakat eğer bir genel kurul kararının batıl olduğuna ilişkin verilmiş bir karar kesin hükme bağlanmışsa bu artık üçüncü kişiler de dâhil olmak üzere herkesi bağlayacak nitelikte bir karardır ve aynı genel kurul kararının butlanı için bir daha tespit davası açılamayacaktır. [246]

Unutulmamalıdır ki kesin hükümsüzlüğe ilişkin bir kararın, bir kısım maddelerinin, bazı taraflar için geçerli olması veya bir kısım taraflar için geçerli olmaması mümkün değildir.[247] Yine aynı şekilde, batıl olduğuna karar verilmiş bir genel kurul kararının, bir kısım maddelerinin geçerli, bir kısım maddelerinin batıl olacağına ilişkin bir karar verilmesi kesin hükümsüzlük mertebesinin ruhu ile bağdaşmadığından böyle bir şey olması mümkün olamayacaktır. [248] Bir de batıl genel kurul kararlarının geçmişe etki ederek hiç olmamış gibi sonuç doğuracak ve genel kurul kararlarının ortaya çıkardığı sonuçları bertaraf edeceğini belirtmiştik. Fakat bu batıl olan genel kurul kararına istinaden, yönetim kurulunun şirket dışından iyi niyetli üçüncü kişilerle yapmış olacağı işlemlerin geçerliliğini etkilemeyecektir.[249]

---

[244] TTK madde 1521
[245] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 162
[246] Hüsnü Turanlı, "Yeni Türk Ticaret Kanunu Işığında Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarının Hükümsüzlüğü", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.17, s. 951-952
247 Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 162
248 Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 162
[249] TTK m. 371 f. 4 "Temsile yetkili kişiler tarafından yapılan işlemin esas sözleşmeye veya genel kurul kararına aykırı olması, iyi niyet sahibi üçüncü kişilerin o işlemden dolayı şirkete başvurmalarına engel değildir."

Buradaki amaç iyiniyetli üçüncü kişilerin, yönetim kurulu ile yaptıkları veya yapacakları işlemlerde güvenlerinin etkilenmemesini sağlamaktır.

1.2.3.1.6. Genel Kurul Kararlarının Yokluğu

Butlanla yokluk kavramlarının karıştırılmaya müsait olmasından ötürü burada yokluktan bahsetmekte fayda vardır. Yokluk, şekli kurucu unsurların olmaması durumunda meydana gelmektedir. Burada, genel kurul kararlarının da yokluk ile karşı karşıya kalmaması için lazım gelen bir takım kurucu şartları mevcuttur. Bunlardan herhangi birinin yokluğu durumunda genel kurul kararı hiç doğmamış sayılacaktır. Bu kurucu unsurlardan birincisi, usulüne göre çağrılmış ve toplanmış bir genel kurul olmasıdır. İkincisi ise yetkili kişiler tarafından alınmış bir karar olması gerekliliğidir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki genel kurul toplanmadan alınmış olan kararlar yok hükmündedir. Nitekim pay sahiplerinin genel kurula fiziki olarak veya virtüel olarak katılıp oy kullanarak karar alması gerekmektedir.[250] Bu şekilde alınmayan her karar yok hükmünde olacaktır.[251] Burada geçerli bir toplantının varlığından bahsedebilmek için mevzuatta ve esas sözleşmede öngörülmüş usullere uygun olarak yapılmış çağrı ile toplanılmış bir genel kurul olması gerekmektedir. Çağrı usulünün istisnası olarak, TTK m. 416'da belirtildiği üzere; bütün pay sahiplerinin bir arada olması ve hiçbirinin itiraz etmemesi durumunda, çağrı usulüne riayet edilmemişse bile geçerli bir genel kurul olacaktır. Bunun yanında genel kurulun şekli kurucu unsurlarının gerçekleşebilmesi için toplantıya gelenlerin pay sahibi olmaları gerekmektedir. Bunun yanında bazı hallerde *"Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcisinin"* genel kurul toplantısında bulunması gerekmektedir.[252] Bu durumda temsilcinin bulunmaması halinde de genel kurul kararları yok hükmünde olacaktır.[253]

Genel kurul kararlarında karar alınırken toplantı ve karar yeter sayılarına riayet edilmemesinde öğretideki genel kabul bunların da yokluk hükmünde olacağıdır. Fakat Moroğlu'na göre ise toplantı ve karar yeter sayılarına uyulmaması

[250] TTK m. 407 ve m. 1527 f. 5
[251] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 69
[252] TTK madde 407 fıkra 3
[253] Yalçın, **Anonim Şirketlerde Esas Sermaye Artırımının Dürüstlük Kuralına Aykırılık Nedeniyle İptali**, s. 45

yokluk değil iptal edilebilirlik olacaktır. Bunun sebebi yeter oy sayısına ulaşılamadığı takdirde o görüşün genel kurulda kabul edilmediği yani o görüşe ilişkin yapılan oylamanın olumsuz bir sonuç doğurduğudur.[254]

1.2.3.1.7. Genel Kurul Kararlarının İptali

Genel kurul kararlarının iptali davalarında, butlan ve yokluktan farklı olarak iptal nedenlerini hâkim resen dikkate almamaktadır. Bir kararın iptali, kanunda belirtilen nedenlere göre ancak ileri sürülebilmektedir. Bunlara ilişkin hükümler TTK'da 445 ve 451 inci maddeler arasında düzenlenmiştir. TTK madde 445'te *"446'ncı maddede belirtilen kişiler, kanun veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurul kararları aleyhine, karar tarihinden itibaren üç ay içinde, ... İptal davası açabilirler."* denilmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere genel kurul kararlarının iptal sebepleri üç ayrı kategoride sınıflandırılabilir. Bunlar; kanuna, esas sözleşmeye ve dürüstlük kurallarına olan aykırılıklardır. Buradaki kanundan kasıt yalnızca TTK değil, aynı zamanda mevzuattaki diğer hükümlere de aykırılığı kapsamaktadır. [255]

Genel kurul kararlarının iptali davaları, tespit davası olmayıp *"yenilik doğurucu bir eda davasıdır*". Burada bir kararın iptaline dair bir hüküm kesinleşinceye kadar ortada mevcut ve geçerli bir genel kurul kararı bulunmaktadır.[256] Bir kararın geçmişe yönelik iptal olması için iptal davasının süresinde ve usulünce açılmış olması gerekmektedir. Genel kurul iptali davalarının süresi içinde açılabilmesi için kararın alındığı tarihten itibaren üç ay içerisinde *"şirket merkezinin olduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde"* iptal davasının yetkili kişilerce açılması gerekmektedir.[257] Bu süre hak düşürücü bir süre olup bu süre zarfında iptal davası açılmazsa veya açılmış bir dava reddolunmuş ve bu hüküm

[254] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 130-131
[255] Yalçın, **Anonim Şirketlerde Esas Sermaye Artırımının Dürüstlük Kuralına Aykırılık Nedeniyle İptali**, s. 45
[256] Taner Emre Yardımcı, "Anonim Şirket Genel Kurul Kararının İptalinde Dava Dilekçesinin Islahı", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.11, S. 1, s. 323-324
[257] TTK m. 445

de kesinleşmişse artık bu kararın iptali öne sürülemez ve artık genel kurul kararı geçerli bir karar olmuş olacaktır.[258]

Genel kurul kararlarının iptali davasını açabilecek kişiler TTK m. 446'da belirtilmiştir. Buna göre pay sahipleri, yönetim kurulu üyeleri ve yönetim kurulunun kendisi genel kurul kararlarına karşı iptal davası açabileceklerdir.

1.2.3.2. Şirketin Feshine İlişkin Davalar

Anonim ortaklıklar, bazı nedenlerin gerçekleşmesi halinde sona ermektedir. Sona eren bu şirketler, tasfiyesiz sona erme halleri hariç olmak üzere sona erdiklerinde tasfiye edilirler.[259] Şirket sona erme hallerinden biri ile sona erdiği zaman aslında sona ermiş olur; fakat tasfiye edilip tescilden silindiği anda şirket tüzel kişiliği hukuk dünyasında sona ermiş olur.[260]

Şirketlerin sona erme sebepleri iki ayrı başlık altında incelenebilir. Bunlar; infisah ve fesihtir. İnfisah nedenleri gerçekleştiği zaman şirketin son bulması için herhangi bir mahkeme kararına ya da kurul kararına ihtiyaç yoktur. O nedenin gerçekleştiği anda şirket son bulmaktadır. Fesih de ise durum böyle değildir. Fesih nedenleri gerçekleştiği anda kanunda kendiliğinden şirket son bulmaz yetkili kişilerin istemiyle mahkeme kararı ile veya genel kurul kararı ile fesih gerçekleşir.[261]

1.2.3.2.1. Genel Kurul Kararı İle Fesih

Genel kurulun devredilemez yetkileri arasında şirketin feshi bulunmaktadır.[262] Bu karar, kanunda belirtilen oranlarda pay sahiplerinin veya temsilcilerinin olumlu oyları ile alınmaktadır. Bu oran, TTK m. 529'un 1. fıkrasının d bendinde, madde 421'in üç ve dördüncü fıkralarına atıfta bulunmak suretiyle, sermayenin yüzde yetmiş beşini oluşturan pay sahipleri veya temsilcilerinin olumlu oyları olarak belirtilmiştir.[263] Bu karar yeter sayılarının hafifletilmesi esas sözleşmede yapılacak değişiklik ile mümkün değildir; fakat ağırlaştırılması

[258] Yardımcı, "Anonim Şirket Genel Kurul Kararının İptalinde Dava Dilekçesinin Islahı", s.329
[259] Mehmet Emin Bilge, "Anonim Şirketin Sona Ermesi Ve Tasfiyesi", **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** C.16, s. 1
[260] Altaş, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler**, s. 331
[261] Çebi, **Şirketler Hukuku**, s. 311
[262] TTK m. 408 f.2, e bendi
[263] Çebi, **Şirketler Hukuku**, s. 311

mümkündür.[264] Alınan fesih kararının, tescil edilmesi açıklayıcı nitelikte bir işlemdir.[265] Kararın alınması ile şirket zaten sona ermiştir ve tasfiye aşamasına girecektir. Burada alınan karar inşai nitelikte bir karardır.[266] Bu kararın hangi andan itibaren hüküm doğuracağı doktrinde tartışmalıdır. Hızlısoy, inşai nitelikteki kararların hüküm kesinleşince etki doğurması sebebiyle şirketin feshine ilişkin kararların da kesinleştikleri andan itibaren hüküm doğuracağını belirtmektedir.[267]

1.2.3.2.2. Mahkeme Kararı ile Fesih

Mahkeme kararı ile fesih ayrı kategorilerde incelenebilir. Bunlar; ticaret bakanlığınca açılan fesih davaları, organ eksikliği nedeni ile açılan fesih davası, kuruluştaki sakatlıklar nedeni ile açılan fesih davası, haklı sebeple açılan fesih davası, esas sözleşmede öngörülen fesih davaları olarak sıralanabilir.

- ***Kuruluşta Meydana Gelen Sakatlıklar Nedeniyle açılan Fesih Davası***

Anonim ortaklığın kuruluşunda meydana gelen sakatlıklar nedeni ile açılan fesih davası TTK m. 353'ün 1. fıkrasında düzenlenmiştir. İlgili maddeye göre bu hallerde anonim ortaklığın yokluğuna ya da butlanına karar verilemeyecektir. Kanunda belirtilen kişilerin menfaatlerinin önemli ölçüde baştaki sakatlıklardan dolayı zarara uğramış ise yönetim kurulu, alacaklılar, pay sahipleri veya ticaret bakanlığının istemi üzerine, şirketin merkezinin bulunduğu asliye ticaret mahkemesinde dava açılmak suretiyle mahkeme, şirketin feshine karar verir.[268]

- ***Ticaret Bakanlığının İstemi İle Açılan Fesih Davası***

Ticaret bakanlığınca açılacak fesih davası ise TTK m. 210'un 3. fıkrasında düzenlenmiştir. İlgili madde ise şu şekildedir. "*Kamu düzenine veya işletme konusuna aykırı işlemlerde veya bu yönde hazırlıklarda ya da muvazaalı iş ve faaliyetlerde bulunduğu belirlenen ticaret şirketleri hakkında, özel kanunlardaki*

[264] Çebi, **Şirketler Hukuku**, s. 311
[265] Özlem İlbasmış Hızlısoy, "**Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi"**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi),Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015, s.221
[266] Hızlısoy, **Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi**, s. 220
[267] Hızlısoy, **Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi**, s. 220
[268] TTK m. 353 f.1

hükümler saklı kalmak kaydıyla, Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca, bu tür işlem, hazırlık veya faaliyetlerin öğrenilmesinden itibaren bir yıl içinde fesih davası açılabilir."[269]

- ***Organ Eksikliği Nedeni İle Açılan Fesih Davası***

Organ eksikliği nedeni ile açılan fesih davası; pay sahipleri veya alacaklılar tarafından veya ticaret bakanlığının istemi üzerine açılabilir.[270] Organ eksikliği nedeniyle şirketin feshinin istenebilmesi için şirketin organlarından bazısı veya bazılarının eksik olması ve şirketin hak ve menfaatlerini savunamaması, herhangi bir tasarrufta bulunamaması ve yükümlülüklerini yerine getiremeyecek durumda olması gerekmektedir.[271]

TTK m. 530'da belirli bir süre şirkette bulunması gereken organların bulunmaması halinde veya genel kurulun toplanamaması durumunda yukarıda belirttiğimiz kişilerin dava açabileceğini söylemektedir. Burada hem "uzunca süre" kavramı hem de "gereken organlar" kavramı muallaktır. Davanın yetkili kişilerce açılması halinde mahkeme, bir süre durumun düzeltilmesini bekler; eğer düzelmez ise şirketin feshine karar verir.[272]

- ***Haklı Sebeple Açılan Fesih Davası***

Haklı sebeple açılan fesih davası, anonim ortaklıktaki azınlığa tanınan ve sınırlanması mümkün olmayan vazgeçilemez bir haktır.[273] TTK m. 531'de düzenlenen bu dava çeşidinde haklı sebebin ne olduğu tanımlanmamıştır. Her somut olayda ayrı ayrı haklı sebebin gerçekten var olup olmadığı incelenecektir. Bu haklı sebep yalnızca şirket içi meselelerden kaynaklanmıyor olabilir. Aynı zamanda pay sahiplerinin kendi aralarındaki meselelerinden veya davacı pay sahibinin kendisinden de kaynaklanıyor olabilir.[274]

---

[269] TTK m. 210 f. 3
[270] Çebi, **Şirketler Hukuku**, s. 313
[271] Çebi, **Şirketler Hukuku**, s. 313
[272] TTK m. 530 f.1
[273] Çebi, **Şirketler Hukuku**, s. 318
[274] Çebi, **Şirketler Hukuku**, s. 318

Şirketin merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde açılabilecek olan fesih davası, sermayenin asgari onda birine sahip pay sahipleri veya halka açık ortaklıklarda yirmide birini temsil eden pay sahipleri tarafından haklı sebeplerin varlığı halinde açılabilecektir.[275] Mahkeme her şartta, şirketin feshine karar vermeyebilir. Uygun görülen başkaca çözümler üretebileceği gibi davacı pay sahiplerine paylarının karar tarihine en yakın değerindeki bedelinin ödenip şirketten çıkarılmalarına karar verebilir.[276]

- ***Esas Sözleşmede Belirtilmiş Olan Fesih Gerekçelerinden Dolayı Açılan Fesih Davası***

TTK m. 529 f.1/c uyarınca kanunda düzenlenmiş olan fesih sebeplerinden başka fesih sebepleri de esas sözleşmede öngörülebilir. Şirketteki bazı kesimlere şirketin feshini ihbar etme veya fesih davası açma hakkı tanınabilir.

1.2.3.2.3. Sona Ermenin Sonuçları

Şirket sona erdiği zaman bunun bildirimi ticaret siciline yapılmalı ve aynı zamanda ilan da edilmelidir. Bu bildirim, sona ermenin iflas veya mahkeme kararı ile olması halinde, mahkeme tarafından yapılmaktadır. Bu iki sebep haricinde olan sona ermelerde bu bildirim, yönetim kurulu tarafından yapılmalıdır.

Şirketin sona ermesi, ticaret siciline yapılan bildirimden sonra üçüncü kişilere karşı anlam ifade etmektedir. Sona eren şirket artık tasfiye aşamasına gidecektir. Tasfiye aşamasında hala tüzel kişiliği devam eder. Yalnızca şirketin unvanının başına "tasfiye halinde" ibaresi eklenir.

[275] TTK m. 531
[276] Ayşe Sümer, "Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 18, s. 842

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK TAHKİM YARGILAMASI VE MİLLETLERARASI TAHKİM

2.1. GENEL OLARAK TAHKİM YARGILAMASI

2.1.1.Tahkimin Tanımı, Tarihçesi, Türleri

Tahkim, taraflar arasında meydana gelmiş veya gelebilecek olan uyuşmazlıkları, tarafların karşılıklı anlaşmaları sonucunda, devlet yargısı dışında, kanunların öngördüğü ölçüde, tarafların kendi seçtikleri hakem önünde çözüme kavuşturmalarıdır. [277] Tahkim yargılaması, devlet eli ile gerçekleştirilen bir yargılama sistemi değil; özel bir yargılama sistemidir. Modern dünyanın "demokratikleşme" ve "sivilleşme" yolundaki gelişmelere ayak uyduran bir yargılama metodudur.[278] Tahkim, yalnızca modern çağın bir yargılama sistemi olmayıp tarih boyunca da uygulanagelmiştir. Milletlerarası tahkimin tarihteki bilinen ilk izleri Sümerlere dayanmaktadır.[279] Hakem ile uyuşmazlığın çözümüne ilişkin metotlara Roma Hukuku'nda da rastlanırken Türk Hukuku'nda ise hakemlik müessesine ilişkin bilinen ilk evrak *"Kanunname-i Ticaret'tir"*[280] Modern anlamda ise milletlerarası tahkim özellikle 19. Yüzyıl'dan sonra gelişmeye başlamıştır.

Tahkim yargılamasını çeşitli şekillerde sınıflandırmak mümkündür. Bunlar; *"milli tahkim- milletlerarası ticari tahkim, mecburi tahkim- ihtiyari tahkim, ad-hoc tahkim-kurumsal tahkim"* olarak sınıflandırılabilir.[281] Çalışmamızın konusu itibari ile tahkim türlerinin incelenmesinden sonra milletlerarası tahkimi geniş kapsamlı olarak ele alacağız.

---

[277] Bedriye İclal Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü – Ticaret Hukuku Monografile**ri, Seçkin Hukuk, Ankara, 2021, s. 19
[278] Cemal Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 291
[279] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 19
[280] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 20
[281] Ebru Yılmazsoy, "Tahkim Ve Hakem Sözleşmeleri", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, C.1, S. 41, s. 396-398

2.1.1.1. Milli (İç) Tahkim- Milletlerarası Tahkim

Buradaki ayrım, uyuşmazlığın bünyesinde yabancılık unsuru bulundurup bulundurmamasına göre yapılmaktadır. Milli tahkim, iç tahkim olarak da adlandırılmaktadır.[282] İç tahkim, bir ülke sınırları içerisinde bulunan mevzu hukuka göre çözümlenen ve içerisinde herhangi bir yabancılık unsuru barındırmayan uyuşmazlıklarda başvurulan çözüm yoludur. Milletlerarası tahkim ise içerisinde yabancılık unsuru barındıran uyuşmazlıkların uluslararası hukuk çerçevesinde çözümlenmesidir. Doktrinde bu kavramlar için kullanılan ifadeler farklı olabilmektedir. Milletlerarası tahkim, dış tahkim olarak da adlandırılabilir.[283]

Ülkemizde milli tahkime ilişkin kurallar, 6100 sayılı HMK'da düzenlenmiştir.[284] Buna göre, yabancılık unsuru içermeyen ve tahkim yeri olarak da Türkiye'nin belirlendiği uyuşmazlıklarda HMK'nın tahkime ilişkin kuralları geçerli olacaktır.[285] Fakat bizim çalışmamız kapsamında olmadığı için iç tahkime ilişkin konular incelenmeyecektir. Milletlerarası tahkime ilişkin kurallar ise 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda (MTK) düzenlenmiştir. MTK madde 2'de hangi tür uyuşmazlıkların yabancılık unsuru içermiş sayılacağı ve hangi uyuşmazlıkların milletlerarası tahkimde görüleceği belirtilmiştir. Buna göre;

- Yapılmış olan bir tahkim anlaşmasında tarafların *"yerleşim yerleri, iş yerleri veya olağan oturma yerlerinin"* farklı ülkelerde bulunması halinde bu uyuşmazlık çeşidinde yabancılık unsuru var sayılacaktır.
- İkinci olarak yine tarafların iş, olağan oturma veya yerleşim yerlerinin, tarafların belirlediği tahkim yerinden veya tespit edilen tahkim yerinden farklı bir ülkede olması,
- Tarafların iş, olağan oturma ve yerleşim yerlerinin, aralarında yaptıkları sözleşmeden kaynaklanan borçlarını ifa edecekleri, yükümlülüklerini yerine getirecekleri ülkeden veya aralarında meydana gelen uyuşmazlık nedeninin daha çok bağlantılı olduğu yerden farklı bir devlette bulunması,

[282] Yılmazsoy, "Tahkim Ve Hakem Sözleşmeleri", s. 397-398
[283] Yılmazsoy, "Tahkim Ve Hakem Sözleşmeleri", s. 397-398
[284] Mustafa Göksu, **Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Ve Tahkim**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 122
[285] HMK m. 407

- *"Tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asıl sözleşmeye taraf olan şirket ortaklarından en az birinin yabancı sermayeyi teşvik mevzuatına göre yabancı sermaye getirmiş olması veya bu sözleşmenin uygulanabilmesi için yurt dışından sermaye sağlanması amacıyla kredi ve/veya güvence sözleşmeleri yapılmasının gerekli olması."*
- *"Tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asıl sözleşme veya hukukî ilişkinin, bir ülkeden diğerine sermaye veya mal geçişini gerçekleştirmesi."*

Hallerinde o uyuşmazlıkta yabancılık unsuru var sayılacak ve bu durumda artık uyuşmazlık milletlerarası tahkim prosedürüne tabi olacaktır.[286] MTK madde 2'de 4501 sayılı kanun hükümlerinin saklı olduğu belirtilmiştir.

Bir uyuşmazlık türünün hangi tahkime tabi olacağına bakmak için HMK ve MTK'ya birlikte bakmak gerekmektedir.[287] Şöyle ki bir uyuşmazlığa MTK hükümlerinin uygulanabilmesi için o uyuşmazlığın yabancılık unsuru içeriyor olması ve tahkim yeri olarak da Türkiye'nin belirlenmiş olması gerekmektedir.[288] Tahkim yeri olarak Türkiye belirlenmemiş; fakat MTK hükümlerinin o uyuşmazlığa uygulanacağı uyuşmazlığa konu olan anlaşmanın tarafları, uyuşmazlığa bakan hakem veya hakemler kurulu tarafından belirlenmiş ise de o uyuşmazlık için yine de MTK hükümleri uygulanacaktır.[289] Fakat bu kuralın istisnası olarak Türkiye'deki taşınmaz mallara ilişkin ayni haklarla ilgili uyuşmazlıklarda ve tarafların iradelerinin söz konusu olmayacak olan uyuşmazlıklarda MTK hükümleri uygulanmayacaktır.[290] Sonuç olarak hem HMK'nın hem de MTK'nın uygulanması tahkim yeri olarak Türkiye olarak belirlenmesine bağlıdır.[291] Eğer bu yapılmamışsa ve uyuşmazlıkta ilgili olan taraflarca MTK hükümlerinin uygulanacağı belirlenmemişse artık *"yabancı tahkim"* söz konusu olacaktır. Bu halde artık bahsi geçen kanunlar uyuşmazlığa uygulanmayacak olup uyuşmazlık sonunda verilecek olan çözüme ilişkin karar Türk hukuk kurallarına göre tenfiz edilecektir.[292]

---

[286] MTK m. 2 f. 1
[287] Göksu, **Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Ve Tahkim**, s. 123
[288] MTK m. 1
[289] MTK m. 1
[290] MTK m. 1
[291] Göksu, **Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Ve Tahkim**, s. 123
[292] Göksu, **Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Ve Tahkim**, s. 123

2.1.1.2. Mecburi Tahkim- İhtiyari Tahkim

Bir uyuşmazlığın çözümü için tahkim yoluna bazen normalden farklı olarak bir kanundan kaynaklanan zorunluluktan dolayı başvurmak gerekmektedir.[293] Bu gibi haller "mecburi tahkim" ya da "zorunlu tahkim" olarak adlandırılmaktadır.[294] Türk hukukunda zorunlu tahkim örneklerine *"1512 sayılı Noterlik Kanunu'nda, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmeleri Kanunu'nda, 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'unda"* karşılaşmaktayız.[295] Doktrinde bu tahkim yolunun tahkim kurumunun ruhu ile uyuşmadığı düşünülmektedir. Çünkü tahkim; esas itibari ile taraf iradelerini esas alan bir müessesedir.[296] Zorunlu tahkimin söz konusu olduğu durumlarda bir uyuşmazlık mahkeme önüne geldiğinde hâkim, resen tahkim şartını göz önünde bulundurup görevsizlik kararı verecektir.

İhtiyari tahkim; herhangi bir zorunluluk olmadan tarafların, kendi seçimleri ile uyuşmazlığın çözümü noktasında tahkime başvurmasıdır.[297] Burada kanundan kaynaklanan herhangi bir zorunluluk bulunmamaktadır. Taraflar uyuşmazlık doğmadan önce veya uyuşmazlık meydana geldikten sonra aralarında yapacakları bir anlaşma ile tahkim yoluna gitmeyi tercih etmektedirler.[298] Bir uyuşmazlık, mahkeme önüne geldiyse ve tahkim yolu da açık ise burada hâkim, resen bir araştırma yapamayacaktır. Davalı taraf, cevap dilekçesinde bu hususu belirtmek suretiyle ilk itirazlardan biri olarak itirazını öne sürmelidir. Burada artık tahkime bakacak hakem mahkemesi ile uyuşmazlığın gitmiş olduğu mahkeme arasında bir görev ilişkisi söz konusu olacaktır.

---

[293] İbrahim Özbay, **Yavuz Korucu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Tahkim**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s.18

[294] Mehmet Özdamar, "Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17, s. 838

[295] Göksu, **Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Ve Tahkim**, s. 121

[296] Halime Ebru Demircan, **Uncıtral Tahkim Kuralları İle Milletlerarası Tahkim Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Ad Hoc Tahkim**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005, s. 3

[297] Müberra Ayan, "**6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Tahkim**", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul, 2017, s.17

[298] Ayan, **6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Tahkim**, s. 17

2.1.1.3. Ad Hoc Tahkimi – Kurumsal Tahkim

Tahkim türlerinin sınıflandırılmasında kullanılan yöntemlerden en önemli ayrım "kurumsal tahkim- geçici tahkim" ayrımıdır. Kurumsal tahkim, bir uyuşmazlığın, belirli kuralları ve bünyesinde hakemleri olan bir kurumun önünde çözülmesi demektir.[299] Burada bir uyuşmazlık meydana geldiği zaman, taraflar, belirlemiş oldukları kuruma başvururlar.[300] Bu kurumların daha önceden belirlenmiş yazılı kuralları bulunmaktadır.[301] Kurumsal tahkimin en büyük avantajı, uyuşmazlık çözümü için hâlihazırda belirlenmiş yerlerin olması, hakem seçimini ve gerekli bazı prosedürel süreçlerin yönetimini yapmaları sonucunda daha profesyonel bir tahkim süreci işletilmesidir.[302]

Geçici tahkimde ise taraflar kendi seçtikleri hakemler aracılığıyla herhangi bir kuruma bağlı kalmadan uyuşmazlıklarını çözebilmektedirler.[303] Burada geçici yani ad-hoc tahkiminde gizlilik, kurumsal tahkime nispeten daha çok sağlanmaktadır.[304] Herhangi bir kuruma ayrıca ödeme yapılmamasından dolayı da tahkim masrafları en aza indirilmiş olacaktır. Ad-hoc tahkiminde taraflar, tahkime ilişkin uygulanacak usule ve esasta göz önünde bulundurulacak kuralları kendileri belirlediklerinden dolayı ad-hoc tahkimi, kurumsal tahkime nazaran çok daha esnektir. Bu kuralları, taraflar kendi aralarında yaptıkları ana sözleşmeye koyacakları bir tahkim şartı ile veya ayrıca yapacakları bir tahkim anlaşması ile belirleyebilirler.[305] Bu kuralları belilerken taraflar, bazen bir tahkim kurumunun kurallarının kendi aralarında çıkacak uyuşmazlığa uygulanacak kurallar olarak belirleyebilirler.[306] Bu gibi durumlarda

[299]https://www.guzeloglu.legal/tr/haber-makale/ad-hoc-tahkim-ve-kurumsal-tahkim- 231.html Erişim Tarihi: 17.10.2021
[300] Mehmet Rıfat Bacanlı, "Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak İstanbul Tahkim Ve Arabuluculuk Merkezi, (Istac) Tahkim Yargılamasında Delillerin İbrazı Ve Değerlendirilmesi," **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, S. 8, s.79
[301] Bacanlı, "Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak İstanbul Tahkim Ve Arabuluculuk Merkezi, (Istac) Tahkim Yargılamasında Delillerin İbrazı Ve Değerlendirilmesi", s. 79
[302] Göksu, **Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Ve Tahkim**, s. 120
[303] Bacanlı, "Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak İstanbul Tahkim Ve Arabuluculuk Merkezi, (Istac) Tahkim Yargılamasında Delillerin İbrazı Ve Değerlendirilmesi", s. 79
[304] Bacanlı, "Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak İstanbul Tahkim Ve Arabuluculuk Merkezi, (Istac) Tahkim Yargılamasında Delillerin İbrazı Ve Değerlendirilmesi",s.79
[305] Erdem, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 524
[306] Bacanlı, "Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak İstanbul Tahkim Ve Arabuluculuk Merkezi, (Istac) Tahkim Yargılamasında Delillerin İbrazı Ve Değerlendirilmesi", s. 79

tahkimin niteliği, ad hoc tahkiminden çıkmamaktadır.[307] Bir kurumun kurallarının kullanılıyor olması, onun kurumsal tahkim kategorisine girmesine neden olmaz. Bu kurallardan en çok kullanılanı UNCITRAL tahkim kurallarıdır.[308] Eğer taraflar, uyuşmazlığa uygulanacak herhangi bir kural saptamazlarsa artık tarafların seçtikleri hakem, uyuşmazlıkta kullanacağı kuralları tayin edecektir.

Özetle bir kurumsal tahkimin olabilmesi için tahkim sürecinin belirli bir kurum aracılığıyla çözümlenmesi, bu kurumun önceden belirlenmiş tahkim kurallarının bulunması ve daha önceden kurum bünyesinde bulunan hakemlerin görev ve yetkilerinin belirli olması gerekmektedir.[309] Bu şartların sağlanması halinde kurumsal tahkim söz konusu olacaktır. Kurumsal tahkimde tarafların her bir meseleyi ayrı ayrı ele alıp kararlaştırması gerekmemektedir. Bu meseleler kurum tarafından çeşitli kurallara bağlanmaktadır.

Kurumsal tahkimde üç ayrı hukuki ilişkinin gündeme geldiği söylenebilir. Bunlar; hakem ile uyuşmazlığın tarafları, taraflar ve uyuşmazlığın çözümleneceği kurum ve son olarak da hakem ile bağlı bulunduğu kurum arasındaki ilişkidir.[310] Kurumların çoğu zaman hakeme karşı herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Fakat bazı hallerde kurum tarafından atanan ve onaylanan hakem olması durumunda kurum ile hakem arasında bir sözleşmesel ilişki bulunabilir.[311]

Kurumsal tahkim denilince tek bir kurumun oluşturduğu kurum akla gelmemelidir. Birçok uluslararası sözleşmelerde tahkime ilişkin bir takım kurallar mevcuttur.[312] Dünya'da birçok uluslararası tahkim kurumu bulunmaktadır. Bunlardan bazıları *"ICC (Milletlerarası Ticaret odası), AAA (Amerikan Tahkim Kurumu) , LCIA (Londra Milletlerarası Tahkim Kurumu), ICSID (uluslararası uyuşmazlık Çözüm Merkezi), OHADA (Afrika'daki Ticari İlişkileri Uyumlaştırma*

[307] Bacanlı, "Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak İstanbul Tahkim Ve Arabuluculuk Merkezi, (Istac) Tahkim Yargılamasında Delillerin İbrazı Ve Değerlendirilmesi", s. 79
[308] Erdem, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 524
[309] İbrahim Özbay ve Murat Erdem, "Bir Kurumsal Tahkim Merkezi Örneği: İberoamerikan Tahkim Merkezi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, C. 42, S. 1, s. 451
[310] Erdem, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 527
[311] Erdem, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 527
[312] Özbay-Erdem, "Bir Kurumsal Tahkim Merkezi Örneği: İberoamerikan Tahkim Merkezi", s.452-453

Örgütü) ve İstanbul Tahkim Merkezi'dir (ISTAC) ".[313] Türkiye'de özellikle ICSID'e 24 Haziran 1987 tarihinde taraf olduktan sonra birçok uluslararası anlaşmada tahkim kurallarını da ele almıştır.[314]

2.2. MİLLETLERARASI TAHKİM

Globalleşen dünyada uluslararası nitelikteki faaliyetler her geçen gün daha da artmaktadır. Özellikle, uluslararası ticari nitelikteki faaliyetler ülkelerin hukuk sistemlerinden kaynaklı birçok risk içermektedirler. Tarafların yaptıkları sözleşmelerden sonra hükümetlerin hukuk sistemlerinde yaptıkları değişiklikler, meydana gelen uyuşmazlıklarda başvurulan milli yargılamaların çok uzun ve masraflı olması sonucunda meydana gelecek zararlar, bu risklerin başında gelmektedir. Bundan dolayıdır ki uyuşmazlıkların çözümü noktasında tarafların dostane çözümler arayışı günümüzde oldukça yaygın hale gelmiştir. Bu dostane çözümler arasında sulh yolu ile uyuşmazlıkları çözüme kavuşturmak bir hayli zor olduğu için taraflar arasında tahkim yargılaması ön plana çıkmaktadır.

2.2.1. Milletlerarası Tahkim Yargılamasının Tercih Edilmesinin Nedenleri

Tahkim yargılamasının, bir uyuşmazlığın tarafları tarafından yaygın olarak seçilmesinin birçok nedeni vardır. Bunların başında tarafların tahkim yargılamasının bağımsızlığına ve tarafsızlığına olan güvenidir.[315] Her ne kadar milli mahkemelerin teorik olarak bağımsız ve tarafsız olduğu kabul edilse de her bir yerel mahkeme neticede bir devlete bağlıdır. Bu durum, taraflar üzerinde, yerel mahkemelerin devletin, ekonomik ve sosyal politikalarına bağlı olarak tarafsız karar veremeyeceği yönünde bir endişe oluşturmaktadır.[316] Ayrıca taraflar, tahkim yargılamasında adil çözüm ürettiğini düşündükleri hakemleri, serbestçe seçebilmektedirler. Bu da

---

[313] Ahmet Cemal Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 17

[314] Özbay-Erdem, "Bir Kurumsal Tahkim Merkezi Örneği: İberoamerikan Tahkim Merkez"i, s.452-453

[315] Ayşenaz Tahmaz, "Uluslararası Yatırım Tahkimi ve Ticari Tahkim Arasındaki Farklara Genel Bir Bakış**", Genç Hukukçu Araştırmacılar Sempozyumu**,(364-366), On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020

[316] Tahmaz, "Uluslararası Yatırım Tahkimi ve Ticari Tahkim Arasındaki Farklara Genel Bir Bakış", s. 365

uluslararası arenada, tahkim yargılamasına karşı milli mahkemelere kıyasla daha fazla güven duyulmasına neden olmaktadır.[317]

Milli mahkemelerde görülen davalarda, hâkimlerin, usule ve esasa ilişkin olan kurallara sıkı sıkıya bağlı kalmak zorunda olmaları, prosedürel süreci oldukça uzatmaktadır. Bu da iş dünyasında tarafların tercih edeceği bir durum değildir. Tahkim yargılamasında tarafların iradesi esas alındığı için milli mahkemelere göre uyuşmazlıklar nispeten daha hızlı çözülmektedir.[318] Ayrıca tahkim yargılamasında uyuşmazlığa bakan hâkimler alanlarında uzman kişiler olduklarından uluslararası nitelikteki ticari davalarda daha çok ihtiyaca yönelik ve adil karar vermektedirler.[319] Bu husus tahkim yargılamasının tercih edilmesi nedenlerinden birisidir.

Bütün bunların yanında tahkim kararlarının icrası yerel mahkeme kararlarının icrasına göre daha kolaydır.[320] Şöyle ki *"Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizine Dair 1958 Tarihli New York Anlaşması'na"* göre bu anlaşmaya taraf olan ülkelerden birinde verilen kararların anlaşmaya taraf olan diğer ülkelerden birinde tenfiz edilebilmektedir.[321] Bu anlaşmaya yaklaşık 159 ülkenin taraf olmuş olması bu anlaşmanın uygulanmasını ve kararların daha geniş bir coğrafyada tenfiz edilebilmesini sağlamaktadır.[322] Bu anlaşmada öngörülmüş olan uyuşmazlığın çözüm metotları uluslararası arenada adeta bir tahkim hukuku oluşturmuştur.[323] Bu da uyuşmazlığın taraflarına bir hukuki güvenlik sağlamaktadır.[324] Son olarak tahkim yargılamasının tercih edilme nedenleri arasında yargılamanın ucuz ve gizli olması sayılabilir.[325] Özellikle ticari uyuşmazlıklarda taraflar bir takım ticari sırların gizli kalmasını arzu etmektedirler. Ayrıca tahkim yargılamasında uyuşmazlığa bakan

[317] Tahmaz, "Uluslararası Yatırım Tahkimi ve Ticari Tahkim Arasındaki Farklara Genel Bir Bakış", s.365
[318] Ebru Armağan ve Yüksel Bozkurt, "Fikri Mülkiyet Uyuşmazlıklarında Tahkim", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.25, S. 2, s.345-346
[319] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s.292
[320] Yüksel, "Fikri Mülkiyet Uyuşmazlıklarında Tahkim", s. 350
[321] Yüksel, "Fikri Mülkiyet Uyuşmazlıklarında Tahkim", s. 350
[322] Anlaşmaya taraf olan ülkelerin tam listesi için bkz. www.uncitral.org
[323] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s.294
[324] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s.294
[325] Yüksel, "Fikri Mülkiyet Uyuşmazlıklarında Tahkim", s. 346-347

hakemler bir uzlaştırıcı niteliği ile hareket ettiklerinden dolayı taraflar arasındaki ilişkiler daha az yıpratıcı olmaktadır.[326]

Hakemlerin uyuşmazlığı çözerken herhangi bir kamu düzenini gözetmek zorunda olmayışları ve sadece önlerine gelen uyuşmazlığı çözmekle mükellef olmaları, onların güvenilir ve hızlı bir şekilde karar vermelerinin en büyük nedeni olmaktadır.[327] Ayrıca hakemlerin herhangi bir üst mahkeme gibi bir milletlerarası içtihat oluşturma gibi bir gayeleri de bulunmamaktadır.[328] Dolayısıyla önlerine gelen her münferit olayı, somut olayın ve tarafların ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak çözecektirler. Bununla birlikte söylemek gerekir ki tahkimin devlet eli haricinde çözüme kavuşturulan bir süreç olmasından dolayı tahkim, devletlerin yargılama yapma yetkisinin bir istisnasıdır.

2.2.2. Milletlerarası Tahkimin Dezavantajları

Tahkimde uyuşmazlığı çözecek olan hakem bakımından bazı sıkıntılar gündeme gelebilmektedir.[329] Milletlerarası hukukta hakemlik bir meslek olarak ayrıca saptanmamış olduğu için hakemler her zaman hukukçu bir kimliğe sahip olamamaktadırlar. Diğer meslek gruplarından kişilerin hakemlik yapması ortaya çıkan kararın her zaman hukuki prensiplere uygun olmayabilmektedir. Uygulamada bu tür sıkıntıların önüne geçebilmek için üç farklı hakem tayin edilmektedir. Hakem kararlarına karşı devlet yargılamasındaki gibi gidilecek bir kanun yolunun milletlerarası hukukta olmaması yanlış kararların işlevselliği açısından problem yaratabilmektedir.[330] Bunun yaratacağı problemler, ancak kararın icrasının yapılacağı ülkelerde tanınmama ve tenfiz edilmeme ile ortadan kaldırılabilmekte veya hakem kararlarının direkt iptali söz konusu olabilmektedir.

Hakem kararlarına taraflar kendi rızaları ile uymadıkları zaman, bu kararlar, yerel mahkeme yargıçlarının önüne gelmektedir.[331] Böyle durumlarda artık hâkimler,

---

[326] Yüksel, "Fikri Mülkiyet Uyuşmazlıklarında Tahkim", s. 346-347
[327] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 26
[328] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 26
[329] Kamran Gholizadeh, "**Uluslararası Ticari Uyuşmazlıklarda Çözüm Yolu Olarak Tahkim"**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul, 2019, s.4
[330] Gholizadeh, **Uluslararası Ticari Uyuşmazlıklarda Çözüm Yolu Olarak Tahkim**, s. 13
[331] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s.296

hakem kararlarını yorumlamaktadırlar. Bu da tahkim yargılamalarının hâkimlerin yorumları ile gelişmesine sebebiyet vermiştir. Bu yorumları yaparken hâkimlerin sistemin tıkanmaması için müsamahalı yorumlar yapması gerekmektedir. Ancak bu şekilde tahkim yargılamasından doğan sıkıntılar ve dezavantajlar en aza indirilebilecektir.

Tahkim sisteminin avantajlarından bahsederken ekonomik menfaatlerin yerel mahkemelere nazaran tahkim yargılamasında daha fazla olduğunu belirtmiştik. Fakat küçük ölçekli uyuşmazlıkların da tahkim de çözülmesi ekstra bir takım masrafların gündeme gelmesini ve milli mahkemelere göre daha masraflı olmasına sebebiyet vermektedir.[332] Fakat tahkim yargılamasının hızlı olması, ekonomik menfaatlerle uyuşması hasebiyle tahkim yargılamasının her şekilde milli mahkemelerden daha ekonomik olduğu büyük firmalar için söylenebilmektedir.[333]

Milletlerarası tahkimin dezavantajlarının en çok hissedildiği grup ise küçük ve orta büyüklükteki işletmelerdir (KOBİ). Globalleşen dünyada gelişmekte olan ülkelerde ekonomide en önemli faktörlerden birisi olan küçük ve orta büyüklükteki işletmeler gün geçtikçe gelişim göstermektedir.[334] Bu işletmeler değişimlere daha kolay uyum sağlayabilmektedir.[335] İstihdama önemli katkı sunan KOBİ'ler ülkemizde de büyük bir öneme sahiptir. [336]

Her ne kadar dünya çapında belirlenmiş bir KOBİ tanımı olmasa da KOBİ'leri genel olarak hızlı karar alabilen düşük sermaye ile daha çok beden gücü ile üretim yapan, ucuz üretime sahip iktisadi teşebbüsler olarak tanımlanabilir.[337] Milletlerarası tahkim yargılaması her ne kadar masraflı bir yargılama yöntemi olsa da büyük ölçekli şirketler açısından hızlı olması sebebiyle daha kârlı bir hale geldiğini

[332] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 26
[333] Mehmet Selçuk Türkoğlu, "**Milletlerarası Tahkim Kanunu ve UNCITRAL Tahkim Kuralları Çerçevesinde Ad Hoc Tahkim Usulü"**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011, s. 8
[334]Necat Azarkan, "Avrupa Ticaret Mahkemesi", **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.15-16, s. 45
[335] Azarkan, "Avrupa Ticaret Mahkemesi", s. 46
[336] Rıfat İraz, "Küresel Rekabet Ortamında Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Ulusal Sosyo-Ekonomik Sisteme Katkıları Açısından Değerlendirilmesi", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 13, s. 367
[337] Haldun Soydal, "Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde e-ticaret", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.15, s.540

daha önce belirtmiştik. Fakat küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için bu masraflar oldukça büyük bir külfet oluşturmaktadır.[338]

Ayrıca milletlerarası ticari uyuşmazlıkların büyüklüğü ve karmaşıklığı, katlanılması gereken bir takım başkaca zahmetleri beraberinde getirmektedir.[339] Örneğin yurtdışından delil elde edip bunun takibini yapmak veya verilen hakem kararının tenfizini sağlamak gibi zorluklara katlanması gerekebilir.[340] Bu zorluklar küçük veya orta büyüklükteki işletmenin altından kalkamayacağı masraflara sebep olabilmektedir. Bu nedenle ülkemizde ve dünyada önemli bir yere sahip olan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin, uluslararası ticari uyuşmazlıklarında başvurabilecekleri alternatif başkaca çözümlere ihtiyaç duyulmaktadır.[341]

2.3. MİLLETLERARASI TAHKİME İLİŞKİN BAZI KAVRAMLAR

Tahkim kavramı bir üst kavram olup bunun altında bir takım ekstra hukuki ilişkiler ve bazı alt kavramlar bulunmaktadır.[342] Örneğin; kurumsal tahkimde hakem ile kurum, hakem ile taraflar, taraflar ile kurum arasında da ayrı ayrı bir sözleşmesel ilişki doğduğundan bahsetmiştik. Bunun yanında bir de tahkim yoluna gidilebilmesi için taraflar arasında yapılması gereken esas sözleşme haricinde bir tahkim akdi gerekmektedir. Bunun illa ayrı bir sözleşme olmasına gerek yoktur. Tarafların kendi aralarında uyuşmazlığa esas olan ana sözleşmeye de eklenecek bir hükümle de bu yola başvurabilmeleri mümkündür. Bu bahsi geçen sözleşme tahkim sözleşmesidir ve hakem sözleşmesi ile karıştırılmaması gerekmektedir.

2.3.1. Hakem Sözleşmesi

Bir uyuşmazlığın tarafları ve o uyuşmazlığa bakacak hakemler arasında, taraflar arasında meydana gelen uyuşmazlığın çözümü noktasında yazılı veya sözlü olarak yapılan akittir.[343] Bu akit genel olarak borçlar hukuku nitelikte bir sözleşmedir

[338] Azarkan, "Avrupa Ticaret Mahkemesi", s. 62
[339] Azarkan, "Avrupa Ticaret Mahkemesi", s. 62
[340] Azarkan, "Avrupa Ticaret Mahkemesi", s. 62
[341] Azarkan, " Avrupa Ticaret Mahkemesi", s. 63
[342] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözum Yolları**, s.296
[343] Türkoğlu**, Milletlerarası Tahkim Kanunu ve UNCITRAL Tahkim Kuralları Çerçevesinde Ad Hoc Tahkim Usulü**, s. 17

ve uluslararası sözleşmeler hukuku ilkelerine tabidir.[344] Uyuşmazlığın tarafları ile uyuşmazlığı çözecek olan hakemler arasındaki ilişki "vekâlet" ilişkisidir.[345] Hakem anlaşması ile birlikte hakemler, uyuşmazlık konusunu çözme borcu altına girerler. Taraflar ise bunun karşılığında hakemlere ücret ödemeyi taahhüt ederler.[346] Hakem anlaşması, hakemin belirlendiği anda ya da uyuşmazlık için atandığı anda değil hakemin uyuşmazlığın çözümü noktasında kendisine gelen teklifi kabul ettiği anda kurulmuş olur.[347]

Hakem anlaşmasının her zaman tahkim yargılamasından önce yapılmasına gerek olmayıp tahkim yargılamasından sonraki aşamada da yapılması mümkündür.[348] Şöyle ki hakem anlaşması sözlü bir şekilde yapılmış olabilir. Taraflar bunu daha sonradan yazılı hale getirmek için *"görev belgesi"* denilen bir belge hazırlayabilirler.[349] Hem hakemler hem de uyuşmazlığın taraflarının imzaladığı bu görev belgesi aynı zamanda tahkim anlaşması yoksa taraflar arasında tahkim anlaşması yerine de geçebilmektedir.[350] Eğer hali hazırda zaten var olan bir tahkim anlaşması mevcutsa bu görev belgesi artık tahkim anlaşmasını teyit eder nitelikte olacaktır.[351] Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir husus vardır. Şayet taraflar arasında bir tahkim anlaşması varsa ve bu tahkim anlaşmasından sonra görev belgesi de düzenlenmişse bu durumda tahkim anlaşması ile görev belgesi arasında farklılık bulunması halinde, artık sonradan düzenlenen bu görev belgesi ile tahkim anlaşmasındaki farklı olan hususların değiştirildiği kabul edilecektir.[352] Diğer bir deyişle tahkim anlaşması ile görevlendirme belgesi farklı olduğunda görevlendirme belgesi dikkate alınacaktır.

---

[344] Elif Ceren Türkoğlu, "Türk Hukukunda Hakem Sözleşmesi", **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.14 s. 380
[345] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 29
[346] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 29
[347] Türkoğlu, "Türk Hukukunda Hakem Sözleşmesi", s. 393
[348] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 29
[349] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözum Yolları**, s.297
[350] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 30
[351]Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 30
[352] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 31

2.3.2. Tahkim Anlaşması

Bir uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözülebilmesi için geçerli bir tahkim anlaşmasının varlığı aranır.[353] Böyle bir anlaşma yapılmadan tahkim yoluna gidilebilmesi mümkün değildir.[354] Tahkim anlaşması birden fazla şekilde yapılabilmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir. Uyuşmazlığa konu olan esas sözleşmeden bağımsız bir sözleşme hazırlanarak yapılması mümkündür.[355] Buna "müstakil tahkim anlaşması" denilmektedir. Uyuşmazlığa konu olan esas sözleşmeye, uyuşmazlık durumunda tahkime başvurulacağına ilişkin bir hüküm konularak yapılması yolu da tercih edilebilir.[356] Bu hükme ya da diğer bir deyişle bu kloza tahkim şartı denilmektedir.[357] Veya önceden belirli tahkim kurallarına gönderme yapılarak da tahkim anlaşmasının yapılması mümkündür. Bu durumda ise tahkim anlaşması, atıfta bulunularak hazırlanmış olacaktır.[358]

2.3.3. Esas Sözleşmeye Konulan Tahkim Şartı ile Yapılan Tahkim Anlaşması

Geçerli bir tahkim anlaşmasından bahsedebilmek için esas sözleşmeye konulan tahkim şartının anlaşılır, belirli ve açık olması gerekmektedir.[359] Burada bahsi geçen esas sözleşme, taraflar arasında uyuşmazlığa sebep olan ana sözleşmedir. Bu sözleşme maddi hukuk sözleşmesi olup içine konulan tahkim şartı ise usul hukukunda yansıma bulan bir sözleşmedir. Her ne kadar ana sözleşmeye konulan bir hüküm olsa da esas sözleşmenin geçersizliği söz konusu olduğu zaman içerisinde

[353] Hatice Özdemir Kocasakal, "Tahkim Anlaşmasının Dürüstlük Kuralı Çerçevesinde Üçüncü Kişilere Teşmili", **Tahkim Anlaşması** (26-27), On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020
[354] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözum Yolları**, s.298
[355] Süleyman Yasir Zorlu, "Tahkim Anlaşmasına Uygulanacak Hukuka "Geçerlilik" Yaklaşımı", **Milletlerarası Özel Hukukta Sözleşmesel Meseleler**, (239-258), On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018
[356] Zorlu, "Tahkim Anlaşmasına Uygulanacak Hukuka "Geçerlilik" Yaklaşımı", s. 242
[357] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözum Yolları**, s.298
[358] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 24
[359] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s.25

bulunan tahkim klozu bundan etkilenmeyecektir.[360] Çünkü esas sözleşme, maddi hukuk sözleşmesi, tahkim sözleşmesi ise usul hukuku sözleşmesi olmasından dolayı her iki sözleşme birbirinden bağımsızdır.[361] Ve esas sözleşmenin geçerliliğine bir halel gelmesi durumunda sözleşmede tahkime ilişkin bir kloz var ise taraflar artık tahkim yoluna başvurmaktan kaçınamayacaklardır.[362]

Tahkim klozunun esas sözleşmeden bağımsız bir statüye sahip olduğu uluslararası birçok kaynakta kabul edilmektedir.[363] Tahkim kurulunun esas sözleşmenin geçerliliğine ilişkin değerlendirme yapabileceği *"UNCITRAL Tahkim Kuralları'nda"* madde 23'ün birinci fıkrasında düzenlenmiştir.[364] Dolayısıyla tahkim kurulu, esas sözleşmenin geçersizliğini tahkim şartından bağımsız olarak değerlendirecektir ve eğer kurulun verdiği karar anlaşmanın geçersiz olduğu yönünde olursa dahi tahkim klozunun geçerliliğine bir halel gelmeyecektir[365]

Esas sözleşme ile içerisindeki tahkim klozunun ayrı değerlendirilmesinin yani bağımsızlık ilkesinin bir istisnası mevcuttur. Esas sözleşmenin yokluk yaptırımı ile karşı karşıya olması içerisindeki tahkim klozunu da etkileyecektir.[366] Şöyle ki bir esas sözleşmeyi imzalayan kişinin ehliyetsiz olması ya da iradeyi sakatlayan herhangi bir durum söz konusu olması durumunda tarafların karşılıklı irade beyanları söz konusu olmayacak ve dolayısıyla herhangi bir sözleşme de hukuk dünyasında bir etki yaratmayacaktır.[367] Diğer bir deyişle sözleşme yok hükmünde olacaktır. Böyle bir durumda hiç doğmamış bir sözleşmenin olması sonucunda içerisindeki tahkim klozu da yok sayılacaktır ve bağımsız bir şekilde değerlendirilmesi mümkün olmayacaktır.

---

[360] Salim Yunus Lokmanoğlu, "Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesinin Kurucu Unsurları Ve Geçerlilik Şartları", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, C. 41, S.1, s. 354

[361] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 26

[362] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 27

[363] *"İngiliz Tahkim Kanunu'nun "tahkim anlaşmasının ayrılabilirliği" başlıklı 7. Maddesi"*

[364] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 26

[365] Lokmanoğlu, "Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesinin Kurucu Unsurları Ve Geçerlilik Şartları", s.354

[366] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 26

[367] Nagehan Kırkbeşoğlu, "**Türk Özel Hukukunda Kısmi Hükümsüzlük**", (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s. 22

2.3.4. Atıf Yolu ile Yapılan Tahkim Sözleşmesi

Bir diğer tahkim anlaşması şekli ise tarafların daha önceden belirlenmiş olan tahkim kurallarına atıfta bulunması hali ile oluşan tahkim anlaşmasıdır. Bu, tarafların aralarında gerçekleşen yazışmalarda, kurumlara veya milletlerarası tahkim kurallarına atıfta bulunmaları ile gerçekleşebilir. Bu durumda tahkim anlaşmasının taraflarından biri tahkime ilişkin rızasının bulunmadığını ve dolayısıyla geçerli bir tahkim anlaşmasının var olmadığını ileri süremeyecektir. Bununla birlikte atıf yapılan belgelerin taraflarca imzalanmamış olması da tahkim anlaşmasının geçerliliğini etkilemeyecektir.[368]

New York Sözleşmesi'nde bu hususa ilişkin hüküm olmamasına rağmen 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda (MTK) 4. maddenin 2. fıkrasında *"Tahkim anlaşması yazılı şekilde yapılır. Yazılı şekil şartının yerine getirilmiş sayılması için, tahkim anlaşmasının taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye veya taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim anlaşmasının varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması gerekir. Asıl sözleşmenin bir parçası hâline getirilmek amacıyla tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması hâlinde de geçerli bir tahkim anlaşması yapılmış sayılır."* denilmek suretiyle bu husus hükme bağlanmıştır.

Geçerli bir tahkim anlaşması için atıf yapılan kurum ya da kuralların gerçek isimlerinin yazılması suretiyle belirli ve net bir şekilde gösterilmesi gerekmektedir.[369] Tarafların standart bir şekilde atıf yapıkları kuralların kendilerine uygulanmamalarını talep ettiklerinde de bu hususu kabul etmediklerini açıkça belirtmeleri gerekmektedir. Aksi halde bu kuralları bildikleri ve kabul ettikleri varsayılmaktadır.[370]

---

[368] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 27
[369] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 28
[370] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 29

2.3.5. Müstakil Tahkim Anlaşması

Yukarıda da açıkladığımız üzere taraflar bir uyuşmazlığın çözümü için tahkim yoluna başvurmak istediklerinde esas sözleşmeden ayrı olarak bir tahkim anlaşması yapmaları mümkündür. Bu tahkim sözleşmesi esas sözleşmeden bağımsız bir usul hukuk sözleşmesi olup uyuşmazlık doğduktan sonra yapılabileceği gibi öncesinden de yapılması mümkündür.[371] Tahkim sözleşmesi ile bulunulan taahhüt uyuşmazlıklarının devlet yargısı eli ile değil sivil şahıslar olan hakemler aracılığıyla çözecekleri konusunda anlaşmalarıdır. Burada tahkim anlaşması ile devlet yargılamalarının elindeki yetki ortadan kaldırılmış olur.

Geçerli bir tahkim anlaşmasının varlığı halinde taraflardan birisi yine de uyuşmazlığı bir devlet mahkemesi önüne götürürse burada artık diğer tarafın ilgili hukuk sisteminde bir itiraz hakkı gündeme gelecektir.[372] Yani tahkim sözleşmesi hakemlere *"münhasır bir yetki"* vermektedir.[373] Bu yetki ile birlikte devletin yargılama yetkisi ortadan kalkmış olacaktır. Fakat bir tahkim anlaşmasının hukuk dünyasında bu ve benzer şekilde etki doğurabilmesi için maddi hukuk, usul hukuk ve ehliyet açısından da geçerli bir sözleşme olması gerekmektedir. Nitekim geçerli bir sözleşme yapılmadığında uyuşmazlığın tahkim yoluna götürülebilmesi mümkün olmayacaktır.[374] Çünkü uyuşmazlık tahkimde çözülmeye başlamadan önce taraflar tahkim itirazı olarak yerel mahkemelere başvurabileceği gibi süreç sonunda da iptal veya tenfiz aşamasında da ileri sürebilirler.[375] Bu nedenle geçerli bir tahkim anlaşmasının olması oldukça önem arz etmektedir.

Ehliyet konusu *"New York Sözleşmesi"* ile *UNCITRAL Milletlerarası Ticari Tahkim Hakkında Model Kanun'*larına göre ehliyet kuralları uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kurallarına göre saptanacaktır.[376] Bu uygulanacak olan hukukun

---

[371] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 24
[372] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözum Yolları**, s.298
[373] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözum Yolları**, s.298
[374] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 24
[375] Erdem , **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 545
[376] Erdem , **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 530

ise öğretide *"tahkim yeri hukukunun kanunlar ihtilafı kurallarına"* göre saptanacağı belirtilmiştir.[377] Türk Hukuku'nda ise ehliyete ilişkin kurallar uyuşmazlığın taraflarının milli hukuklarına göre belirlenecektir.[378] Ayrıca belirtmek gerekir ki ehliyete ilişkin kurallar tahkim sözleşmesi oluşturma yetkisini de içinde barındırır.[379]

Geçerli bir tahkim anlaşmasından bahsedebilmek için taraflar arasında sözleşmeden veya sözleşme dışı herhangi bir şeyden doğmuş ve hali hazırda var olan *"belirli bir hukuki ilişki"* olması aranmaktadır.[380] Henüz doğmamış hukuki ilişkiler için tahkim anlaşması yapılması mümkün değildir.[381]

Geçerli bir tahkim anlaşmasından bahsedebilmek için geçerli olan diğer bir koşul anlaşmanın yazılı yapılmasıdır. Fakat bu yazılı olması kuralı dar anlamda değil geniş anlamda yorumlanmaktadır. Eğer taraflar arasında tahkim anlaşması yapmak suretiyle imzalanmış bir belge yoksa da yapıkları yazışmalar veya hakemlerle yapmış oldukları görev belgeleri gibi yazılı herhangi bir şeyde de tahkim anlaşması var kabul edilir.[382] MTK'da tahkim sözleşmesinin yazılı olması gerektiğini kabul etmektedir. New York Sözleşmesi ise sözleşmenin ancak yazılı olan bir anlaşmaya istinaden uygulanabileceğini 2. maddesinde belirterek tahkim anlaşmasında yazılılık ilkesini benimsemiştir.[383] Fakat burada da bu yazılı anlaşma ibaresi geniş yorumlanmaktadır. [384] Fakat diğer bir tarafta ise "*ICC Tahkim Kuralları"* yazılılık koşulunu öngörmemiştir.[385]

Tahkime uygulanacak hukukun ne olduğu konusunu ayrı bir başlık altında inceleyeceğiz; fakat burada şunu belirtmek gerekir ki tahkim anlaşmasının geçersizliği, şekli açıdan uygunluğu, ehliyetsizlik ve uyuşmazlığın tahkime götürülmesinde elverişli olup olmaması konuları söz konusu olduğu zaman tahkim

[377] Erdem , **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 530
[378] Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu (MÖHUK) madde 9
[379] Erdem , **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 531
[380] Erdem , **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 531
[381] Erdem , **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 531
[382] Erdem , **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 531
[383] New York Sözleşmesi m. 2 *"tarafların, sözleşmesel nitelikte olan ya da olmayan, belirli bir hukuki ilişkiden doğmuş veya ileride doğabilecek, tahkim yolu ile halledilmesi mümkün bir konuya ilişkin uyuşmazlıkların tamamını veya bir kısmını tahkim yoluyla çözüme kavuşturmak üzere taahhütte bulunmalarına ilişkin yazılı anlaşmalarının taraf devletlerce geçerli kabul edileceği düzenlenir."*
[384] Erdem , **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 532
[385] ICC Tahkim Kuralları m. 6

anlaşmasının kendisine de hangi hukukun uygulanacağı önemli bir husustur.[386] Zira her zaman tahkimin kendisine uygulanacak hukukla tahkim anlaşmasına uygulanacak hukuk aynı olmayabilir.[387] Taraflar tahkim anlaşmasını usulüne ve esasına ilişkin uygulanacak kuralları serbestçe tayin edebilirler. Fakat tarafları bu hukuk kurallarını seçmedekileri zaman hakemler tahkim anlaşmasına uygulanacak olan hukuku tayin etmektedirler. Uygulamada tahkim anlaşmasına uygulanacak hukuku tayin ederken uyuşmazlığın esasında uygulanacak olan hukuk veya tarafların kendi belirledikleri hukuk, tahkimin yapılacağı yer hukuku gibi bazı kıstasları göz önünde bulundurularak tayin edilebilirler.[388] Yargıtay da benzer şekilde tahkim anlaşmasına uygulanacak olan hukukun tarafların seçtiği hukuka göre belirlenmesi gerektiğini eğer o yok ise o zaman tahkimin yapıldığı yer hukukuna göre belirlenmesi gerektiğine dair karar vermiştir. İlgili karar şu şekildedir. *Yargıtay 9. HD, 15.11.1995, 1995/9108 E., 1995/9685 K. sayılı kararı: "Tahkim anlaşmasının geçerliliği taraflar arasında bir hukuk seçimi yapılmışsa bu hukuka, tahkimin tabi olacağı hukuk seçimi yapılmamışsa o taktirde hakem kararının verildiği yer hukukuna göre, somut olayda Bulgar Hukuku'na göre tespit edilecektir."*

2.3.6. Tahkim Anlaşmasında Temsil Yetkisi Konusu

Yetkisiz kişilerce yapılmış tahkim anlaşması geçerliliğini yitirmektedir. Türk Hukuku'na göre ise HMK'da bu konu açıkça düzenlenmiştir. HMK madde 74'e istinaden tahkim anlaşması ancak özel yetki ile verilebilmektedir. Ayrıca TBK'da da benzer bir düzenleme bulunmaktadır.[389] Buna ilişkin olarak her ne kadar Yargıtay da aynı görüşte olsa da yetkisizlik iddiasına ilişkin geçersizlik konusunda dürüstlük kuralının uygulanması gerektiğini düşünmektedir.[390] Burada temsil yetkisinin verilmesinin herhangi bir şekil şartına tabi olup olmadığı tartışmalı bir husustur. Mukayeseli hukukta tahkim anlaşmasına hangi şekil şartı uygulanacaksa temsil yetkisinde de aynı şekil şartının uygulanması kabul edilmiştir.[391] Ülkemizde ise buna benzer şekilde görüşler mevcut olmasının yanında temsil yetkisinin herhangi bir şekil

[386] Erdem , **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 545
[387] Erdem , **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 545
[388] Erdem , **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 545
[389] TBK m. 504/3 HMK 72 – 74
[390] Erdem, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 538
[391] Erdem, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 539

şartına tabi olmayacağına dair görüşlerde vardır. Bunun sebebinin ise kanunda aksi öngörülmeyen bir şeyin şekil şartına tabi olamayacağı ve temsil yetkisine de uygulanmak üzere belirli bir kanuni düzenleme olmadığından dolayı herhangi bir şekil şartına tabi olmadığı belirtilmektedir. [392]

Çalışmamızın konusu açısından önemli bir husus, şirket organlarının yaptığı tahkim anlaşmalarının geçerli olup olmayacağıdır. Diğer bir deyişle şirket organlarının da tahkim anlaşması yapabilmek için özel yetkiye ihtiyaçlarının olup olmadığıdır. Burada anonim ortaklıklarda şirket organlarının yaptıkları hukuki işlemleri anonim ortaklığın kendisi yapmış sayılacağından ayrıca bir özel yetkiye ihtiyaç duyulmaz. Çalışmamızda daha önceden belirttiğimiz gibi anonim ortaklıklarda yönetim kurulu zaten şirketi temsil yetkisine sahip olduğu için ayrıca bir temsil yetkisi verilmese de yönetim kurulunun yapmış olacağı tahkim anlaşmaları geçerli olacaktır.[393] Fakat dışarıdan bir üçüncü kişinin temsilci olarak atanması durumunda o zaman artık özel temsil yetkisinin verilmiş olması gerekmektedir.[394]

2.4. MİLLETLERARASI SÖZLEŞMELER

Milletlerarası tahkimle ilişkili olan en önemli kavramlardan birisi ise milletlerarası sözleşmelerdir. Her uyuşmazlığın çözümünde gerekli olduğu gibi uluslararası nitelikteki uyuşmazlıkların da adilane bir şekilde çözülebilmesi için nesnel hukuk kurallarının varlığı ihtiyacı kaçınılmazdır. Örneğin bir hukuki işlemin geçerli olabilmesi için şekli ve ehliyet bakımından da geçerli olması gerektiğini belirtmiştik. Burada bunların geçerli olabilmesine yani yapılan bir hukuki işlemin başka bir ülkede geçerli olabilmesinin sağlanmasına işlem güvenliği denilmektedir.[395] Bir işlemin şekli olarak güvenliğinin sağlanabilmesi için ise milletlerarası özel hukukta o işlemin yapıldığı yerin hukuk kurallarına göre şeklen uygun olması gerektiği kuralı benimsenmiştir. Bu kurala *"locus regit actum"* kuralı

[392] Erdem, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 540
[393] Ayşe Selcen Kutgi Taşan, "**Anonim Şirketlerde Temsil Yetkisinin Yönetim Kurulu Tarafından Kullanılması**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019 s. 51
[394] Erdem, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 540
[395] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s.33

denilmektedir.[396] Ehliyet açısından ise işlem güvenliği tarafların kendi milli hukuklarında o hukuki işlemi gerçekleştirecek kudrete kanunen sahip olup olmadıkları yani ehil olup olmadıklarına göre belirlenmektedir. Milletlerarası özel hukukun işlevi de burada devreye girmektedir.

Milletlerarası hukuk kurallarının oluşmasında en önemli rolü de milletlerarası sözleşmeler üstlenmektedir. Milletlerarası ticari uyuşmazlıkların milletlerarası tahkimde çözülmesini amaçlayan milletlerarası tahkime ilişkin sözleşmeler bu uyuşmazlıkların çözümünde kullanılacak ana çerçeve kuralları oluşturmaktadırlar. Bu anlaşmalara devletlerin taraf olması ile de uyuşmazlığın taraflarının tahkim sonucunda elde edecekleri kararı ilgili ülkelerde tanıyabileceklerine, tenfiz edilebileceklerine ilişkin güven tesis edilir. Bunun yanında usul hukuk kurallarından doğabilecek sıkıntıları bertaraf etmek için de milletlerarası sözleşmeler, yerel mahkeme yargıçlarına kararların tanınması ve tenfiz edilmesi aşamasında geniş bir hareket alanı tesis ederler.[397]

Milletlerarası sözleşmeler sadece milletlerarası ticari uyuşmazlıklara ilişkin olmayıp aynı zamanda uyuşmazlığın bir tarafının devlet olduğu yatırım uyuşmazlıklarına ilişkin de olabilir. Birçoğuna Türkiye'nin de taraf olduğu milletlerarası sözleşmeler usulüne uygun olarak yürürlüğe konulduğu zaman kanun hükmünde sayılmaktadırlar ve onlar hakkında Anayasa'ya aykırılık iddiası ile dava açılamamaktadır. Bu sözleşmelerden bazıları şunlardır:

❖ *Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkındaki 10 Haziran 1958 Tarihli New York Sözleşmesi;* ülkemiz bu anlaşmaya çekince koyarak taraf olmuştur. Sözleşmeye taraf olan ülkelerin birinde verilen sözleşme kapsamındaki bir hakem kararı yine sözleşmeye taraf olan başka bir ülkede sözleşme kapsamında tenfiz edilebilecektir.[398] Bu sözleşme tahkim müessesinde alınan hakem kararlarının tanınması ve tenfizi konusunda büyük kolaylık sağladığından dolayı

[396] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s.33-34
[397] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s.33-34
[398] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözum Yolları**, s. 391

birçok ülke bu sözleşmeye taraf olmuştur. Türkiye'de ise bu sözleşme 1991 yılında onaylamış 01.10.1992 tarihinde ise yürürlüğe girmiştir.[399]

❖ *Milletlerarası Ticari Tahkim Konusunda 21 Nisan 1961 Tarihli Cenevre Avrupa Sözleşmesi;* Bu sözleşme ile Avrupa ülkeleri arasındaki milletlerarası ticari tahkime ilişkin var olan güçlüklerin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Bu sözleşme New York Sözleşmesinden farklı olarak tahkim kararlarının tanıma ve tenfizden önceki prosedürlerine ilişkin olan hususları düzenlemektedir. Türkiye bu sözleşmeyi 1991 yılında onaylayarak kabul etmiştir.

❖ *Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlenmesi Hakkında Sözleşme;* yabancı yatırımcıların bir ülkede yatırım yapıp yapmamasını belirleyen en önemli etken o ülkedeki hukuk, ekonomi ve siyaset alanındaki istikrardır. Yabancı yatırımcıya en çok ihtiyaç duyulan ülkelerin gelişmekte olan ülkeler olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu ülkelerde de istikrarın sağlanamayışı kaçınılmaz bir gerçek olmuştur. Bu kapsamda Dünya Bankası, yabancı yatırımcıların ticaretten kaynaklanmayan risklerini en aza indirebilmesini sağlayan *"Çok Taraflı Yatırım Garanti Kuruluşu Anlaşması" (MİGA)* hazırlanarak bir garanti fonu oluşturulmuştur. Bunun yanında diğer bir anlaşma ise ICSID olarak bilinen *"Devletlerle Diğer Devlet Vatandaşı Kişiler Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Halline Dair Anlaşma'dır."*[400] Washington Anlaşması olarak da bilinen bu anlaşma ile yatırımcı ile yatırımın yapıldığı devlet arasında meydana gelen uyuşmazlıkların çözüm yollarına ilişkin hususlar düzenlenmiş ve 1966 yılında da yürürlüğe girmiştir. Türkiye ise 1988 yılında bu anlaşmayı onaylayarak sözleşmenin tarafı haline gelmiştir.

2.5. TAHKİME UYGULANACAK HUKUK

Tahkim anlaşmasına uygulanacak hukuku şekil ve esası olarak ayırarak çalışmamızda daha önceden işlemiştik. Önemli olan bir diğer konu ise bir milletlerarası bir uyuşmazlık, milletlerarası tahkim prosedüründe hakemlerin önüne

[399] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözum Yolları**, s. 391
[400] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözum Yolları**, s. 532

geldiğinde hakemlerin bu uyuşmazlığı hangi hukuka göre çözecekleri hususudur. Kurumsal tahkim ve ihtiyari tahkimde de uyuşmazlığın tarafları, tahkim şartı şeklinde veya müstakil olarak yaptıkları tahkim anlaşmasında çoğu zaman uyuşmazlık durumunda o uyuşmazlığa hangi hukuku uygulayacaklarını belirlemektedirler. Milletlerarası ticari tahkimde taraflara uygulanacak hukuku belirleme açısından irade serbestisi tanımıştır.[401] Diğer bir deyişle tarafların bu hukuku serbestçe belirleme hakları mevcuttur. Taraflar bu hakkını kullandıkları zaman hakemler artık bu hukuku değiştiremeyecek ve tarafların iradesine saygı duymak zorunda kalacaktır.[402]

Uyuşmazlığın esasına uygulanmak üzere taraflarca seçilecek olan hukuk, bir devletin milli hukuku olabileceği gibi uluslararası kaynaklı herhangi bir devlete ait olmayan ve doğrudan bağlayıcılığı bulunmayan hukuk kuralları da olabilir.[403] Bu milletlerarası nitelikli hukuk kurallarına anasyonel hukuk kuralları denilmektedir.[404] Tarafların açık ya da örtülü olarak seçebilecekleri bu anasyonel kurallar *"UNIDROIT Prensipleri"* olabileceği gibi milletlerarası ticari teamüller veya *"lex mercatoria"* denilen milletlerarası ticarete ilişkin kurallar olabilmektedir.[405]

Burada seçilen hukuk, sözleşmenin bütününe uygulanacaktır diye bir kaide bulunmamaktadır.[406] Velev ki taraflar buna ilişkin bir hükmü sözleşmede açıkça belirtmemiş olsunlar, o zaman bu halde artık seçilen bu hukuk sözleşmenin bütününe uygulanacaktır. Tarafların sözleşmenin farklı hükümlerine farklı hukuk kuralları uygulayacaklarına dair arzuları var ise o zaman bunu açık ve seçik bir şekilde sözleşmede belirtmeleri gerekmektedir.[407] Tarafların sahip olduğu bu hakka *"dépeçage kuralları"* denilmektedir.[408]

---

[401] İbrahim Doğan Takavut, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Doğrudan Uygulanan Kurallar**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 18
[402] Takavut, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Doğrudan Uygulanan Kurallar**, s. 18
[403] Takavut, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Doğrudan Uygulanan Kurallar**, s. 18
[404] Lâle Ayhan İzmirli, "Milletlerarası Ticarî Sözleşmelerde Hukuk Seçimine Dair Lahey Prensiplerinin Yapısı Ve Kapsamı", **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.15, s. 344
[405] Takavut, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Doğrudan Uygulanan Kurallar**, s. 19
[406] Koray Güven, "Lex Mercatorıa Ve Milletlerarası Tahkim", **Milletlerarası Hukuk Ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, C.34, S.2, s. 25
[407] Güven, "Lex Mercatorıa Ve Milletlerarası Tahkim", s. 25
[408] Takavut, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Doğrudan Uygulanan Kurallar**, s. 20

Bununla birlikte tarafların sözleşmenin tamamına veya bir kısmına uygulanması için seçtikleri hukuk kurallarının içerisinde lehlerine olmayan veya kendi aralarında çıkacak uyuşmazlığa uygulanmasını arzu etmedikleri bir hukuk kuralının varlığı halinde bunu da sözleşmede açıkça belirtmeleri gerekmektedir. Aksi halde seçilen bu hukuk bütünüyle uygulanma alanı bulacaktır.

Taraflar hangi hukuku uygulayacaklarını belirtmemişler ise o zaman artık uyuşmazlığı çözecek olan hakem bu hukukun ne olduğunu tayin edecektir.[409] Hakemler bir kurumsal tahkimde bir uyuşmazlığı çözüyorlarsa bu kurumsal tahkimin kanunlar ihtilafına ilişkin kuralları ile uygulayacakları hukuku tayin edeceklerdir.[410] Ad-hoc tahkiminde ise tarafların seçmiş oldukları usul hukukunun kanunlar ihtilafı kurallarına göre veya uyuşmazlığın çözüldüğü tahkim yerinin kanunlar ihtilafına ilişkin kurallarına göre uyuşmazlığı çözeceklerdir.[411] Doktrinde hakemlerin uygulanacak hukuku tayin ederken seçebileceği iki ayrı yol olduğuna ilişkin görüşler vardır. Bunlar doğrudan ve dolaylı yollar olarak sınıflandırılabilir.[412]

Hakemlerin dolaylı yoldan hukuk tayininde hakemler kanunlar ihtilafı kurallarına göre hangi hukuku uygulayacaklarını tespit edeceklerdir.[413] Fakat burada tespit edecekleri kanunlar ihtilafı kurallarının hangi kanunlar ihtilafı kuralları olduğuna dair hukukta herhangi bir hüküm yoktur.[414] Dolayısıyla ilk etapta hakimler hangi hukukun kanunlar ihtilafı kurallarını uygulayacaklarına ilişkin kararı irade serbestisi içerisinde kendisi verecektir.[415]

Doğrudan hukukun tayininde hakem uyuşmazlığa uygulanacak maddi hukuku kendisi doğrudan tayin edebilecektir. Bu var olan kuralları hakemin seçmesi sınırlı bir doğrudan belirleme yetkisidir. Bazen de hali hazırda var olan kurallara göre değil kendi belirlediği kurallara göre uyuşmazlığı çözebilecektir. Yani hakemler uyuşmazlığı bazen herhangi bir hukuka göre uyuşmazlığı çözme değil de *"dostane arabulucu"* görevi üstlenme yetkisine de sahiptir. Bu durumda artık hakemler *"hak*

[409] Erdem, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 545
[410] Takavut, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Doğrudan Uygulanan Kurallar**, s. 20
[411] Takavut, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Doğrudan Uygulanan Kurallar**, s. 20
[412] Takavut, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Doğrudan Uygulanan Kurallar**, s. 20
[413] Takavut, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Doğrudan Uygulanan Kurallar**, s. 21
[414] Takavut, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Doğrudan Uygulanan Kurallar**, s. 21
[415] Takavut, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Doğrudan Uygulanan Kurallar**, s. 21

ve nesafet" ölçüsünde uyuşmazlığı çözeceklerdir.[416] Fakat bu özgürlük, ne hakemlere ne de taraflara tahkimin yapıldığı yere ait olan emredici nitelikteki kaidelere aykırı uygulama yapmaları sonucunu doğurmamaktadır. Uygulamada bahsi geçen bütün durumlara ilişkin örnekler mevcuttur.

Tıpkı tahkime uygulanacak hukukun taraflarca serbest bir şekilde seçilmesinin mümkün olması gibi tahkimin yapılacağı yerin de taraflarca serbestçe seçilmesi mümkündür.[417] Fakat istisnai olarak bazı kurumsal tahkimlerde uyuşmazlığın o kurumda çözülmesi gerektiğine ilişkin kurallar olabilmektedir. Bunun haricinde tahkim yeri uygulanacak hukukun saptanmasında oldukça önem arz etmektedir.[418] Bu nedenle taraflar tahkim yerini belirlerken oldukça dikkatli olmaları ve siyasi istikrar, tarafsız ve objektif ve müdahaleci bir yargı sistemlerinin olmaması, tahkim dili gibi konuları da göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.[419] Nitekim bazı kurumsal tahkim yargılamalarında tarafları dil seçimi yapmamış olmaların halinde uyuşmazlığın görüldüğü tahkim kurumunun bulunduğu yer dilinin geçerli olacağına dair bazı kurallar mevcuttur.[420]

Türk hukukunda ise uygulanacak olan hukuk MTK madde 12'de düzenlenmiştir. İlgili maddenin "C" bendine göre uyuşmazlığa bakan hakem/ler öncelikle uyuşmazlığı sözleşmede belirlenen hükümlere ve tarafların seçtikleri hukuka göre çözecektir. Taraflar herhangi bir hukuk seçmemişler ise hakem var olan uyuşmazlığın en çok ilgili olduğunu düşündüğü ülkenin hukuk kurallarını uygulayacaktır.[421]

---

[416] Erdem, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 557
[417] Erdem, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 557
[418] Erdem, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 558
[419] Erdem, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 558
[420] *"GAFTA 125 Tahkim kuralları uyarınca tahkim dili İngilizce iken, Waren-Verein der Hamburger Börse e.V. tahkim kuralları uyarınca yapılacak tahkimde tahkim dili Almanca'dır."* Erdem, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 558-559
[421] *MTK m. 12 C Bendi: "Hakem veya hakem kurulu, taraflar arasındaki sözleşme hükümlerine ve onların uyuşmazlığın esasına uygulanmak üzere seçtikleri hukuk kurallarına göre karar verir. Sözleşme hükümlerinin yorumunda ve tamamlanmasında bu hukuka ilişkin ticarî örf ve âdetler ile ticarî teamüller de göz önüne alınır. Belirli bir devletin hukukunun seçilmiş olması, aksi belirtilmedikçe, o devletin kanunlar ihtilâfı kurallarının veya usul kurallarının değil, doğrudan doğruya maddî hukukunun seçilmiş olduğu anlamına gelir. Tarafların uyuşmazlığın esasına uygulanacak hukuk kurallarını kararlaştırmamış olmaları hâlinde, hakem veya hakem kurulu, uyuşmazlık ile en yakın bağlantı içinde olduğu sonucuna vardığı devletin maddî hukuk kurallarına göre karar verir. Hakem veya hakem kurulu, ancak tarafların açıkça yetkili kılmış olmaları şartıyla*

2.5.1. Milletlerarası Tahkimde Elverişliliğe Uygulanacak Hukuk

Tahkime uygulanacak hukuk ile ilgili olarak bağlantılı olan bir konu vardır ki o da bir uyuşmazlığın milletlerarası tahkimde görülmeye elverişli olup olmaması konusudur.[422] Başka bir deyişle tahkime elverişlilik probleminin kendisine uygulanacak hukukun ne olduğu konusudur. Genel olarak tahkime elverişlilikten anlaşılması gereken şey şudur ki; dünya üzerinde milletlerarası tahkime ilişkin kurallarda yeknesaklık olmamasından ötürü bir uyuşmazlık türü bir devletin hukuk kurallarına göre elverişli olurken bir başka devletin hukuk kurallarına göre elverişli olmayabilmektedir. Yani bazı devletler birtakım meselelerin tahkim yolu ile çözüme kavuşturulmasının yolunu açmışken başka bir devlet aynı konunun tahkim yolu ile çözüme kavuşturulmasına cevaz vermeyebilir.[423] Örneğin rekabet hukukunun alanına giren uyuşmazlıkların tahkimde çözülebileceği bazı devletler tarafından kabul edilirken bazıları kabul etmeyebilir.[424]

Tahkime elverişliliğin ne zaman gündeme geldiği konusu ona uygulanacak olan hukukun ne olduğunun tayininde önem arz etmektedir. Örneğin eğer bir tahkim kararının bir ülkede tanıma-tenfizi için tahkime elverişlilik gündemde ise o zaman tanıma ve tenfizin uygulanacağı yer hukukuna göre elverişlilik belirlenecektir. Yine ayrnı şekilde, yerel mahkemelerde tahkime ilişkin bir dava görüldüğünde ise esas problem, hâkimin önündeki davaya *"lex fori"* prensipleri doğrultusunda -hâkimin kendi hukukunu uygulayarak- bakacaktır. Dolayısıyla bu durumda hakimin kendi hukukuna göre tahkime elverişlilik incelenecektir. Bir başka örnek olarak ise tahkim yargılamasında karar veren hakemin tahkime elverişliliğe uygulayacağı hukuk ise farklı olacaktır.[425]

Tahkime elverişliliğin tahkim yargılaması öncesinde meydana gelmesi durumunda hakem tahkime elverişliliğe ilişkin hukukun ne olduğuna karar verirken herhangi bir bağlı oldukları hukuk olmadığından dolayı tahkime elverişliliğe

---

hakkaniyet ve nasafet kurallarına göre veya dostane aracı olarak karar verebilir."

[422] Erdem , **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 541

[423] Ruhi, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s.57

[424] Erdem , **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, s. 543

[425] Mustafa Emre Can, "Milletlerarası Ticari Tahkimde Tahkime Elverişliliğe Uygulanacak Hukuk", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 26, S.2, s.1353

uygulayacakları hukuka bazı kriterlere bakarak karar verebilmektedirler. Bunlar; taraflardan birinin ülkesinin hukuku olabileceği gibi tahkim yargılamasının yapıldığı yerin hukuku veya esas sözleşmeye ya da tahkim sözleşmesine uygulanacak hukuk olabilir.[426] Hakem milletler üstü hukuk kurallarını da baz alarak tahkime elverişliliğe uygulanacak hukukun ne olacağına karar verebilir.[427]

2.6. TÜRKİYE AÇISINDAN MİLLETLER ARASI TAHKİM

2.6.1. Genel Olarak

Uluslararası tahkimi ülkemizde ticari tahkim ve yatırım tahkimi olarak iki ana kategoride incelememiz mümkündür. 90'lı yılların sonu itibariyle ülkemizde çeşitli alt yapı hizmetlerinin yapımında *"yap-işlet-devret"* modelinin yaygınlaşmaya başlaması ile yabancı yatırımcıların Türkiye'ye ilgisini arttırmıştır. Artan bu ilgi ile birlikte uyuşmazlıklarda gündeme geleceğinden dolayı bu yatırım uyuşmazlıklarının tahkimde görülmesine ilişkin bir takım düzenlemeler iç hukukta yapılmıştır. Anayasa başta olmak üzere sair bazı kanunlarda değişiklikler yapılmıştır.[428] Bunlardan bazıları Poyraz'ın kitabında belirttiği üzere *"Danıştay Kanunu, İdari Yarıgılama Usulü Kanunu, İdari Yargılama Usulü Kanunu, 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap İşlet Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun'dur".*[429] nihayet *"4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu*" 2003 yılında kabul edilmiştir.[430] Fakat bunlardan önce Türkiye bazı milletlerarası sözleşmelere taraf olarak tahkimin yolunu açmıştır. Bu sözleşmelerden en önemlisi ICSID olarak bilinen *"Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlenmesi Hakkında Sözleşme"dir.* Ülkemizde yatırım uyuşmazlıklarının çözümü noktasında tahkim kurumuna başvuru zorunlu tutulmuştur.[431]

---

[426] Işıl Özkan, "Uluslararası Ticari Tahkimde Uygulanacak Hukuk", **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, C.40, S. 2, S. 835
[427] Can, "Milletlerarası Ticari Tahkimde Tahkime Elverişliliğe Uygulanacak Hukuk", s.1353
[428] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları,** s.304 305
[429] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 39
[430] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 39
[431] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 39

Milletlerarası tahkim alanında ise 1985 yılında UNCITRAL (Birleşmiş Miletler Milletlerarası Ticaret Hukuku Komisyonu) tarafından Dünya üzerinde milletlerarası tahkim alanında ortak bir payda yaratabilmek için bir model kanun çıkarmıştır. Kimi ülkeler bu kanunu doğrudan alıp iç hukuklarına entegre etmiş kimileri ise bu model kanunu baz alarak kendi milletlerarası tahkime ilişkin kanunlarını çıkarmışlardır. Ülkemizde bu doğrultuda milletlerarası tahkime ilişkin kanun çıkarma çalışmalarına ilk defa 1997'de başlamıştır. Bundan önce milletlerarası tahkime ilişkin ise doğrudan uygulanabilecek bir kanun bulunmayıp oldukça eski olan 1086 sayılı HUMK'un (Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu) iç tahkime ilişkin olan hükümleri milletlerarası tahkime de uygulanmaya çalışılıyordu. 1997 yapılmaya başlanan çalışmalar neticesinde nihayet tahkimle ilgili olarak yeni bir dönem açan 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanun'u 2001 yılında kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.[432] Bu kanunun yürürlüğe girmesi ile artık milletlerarası tahkime uygulanacak kurallar belirlenmiş ve bu konudaki eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır.

2.6.2. Milletlerarası Tahkim Kanunu

2.6.2.1. Kanunun Amacı ve Uygulama Alanı

MTK'nın amacı milletlerarası nitelikli tahkim yargılamalarında tabi olacak kuralları saptamaktır.[433] Bununla birlikte kanunun çıkarılış amaçlarından birisi de Türkiye'nin de Dünya'daki tahkim merkezlerinden biri olmasının hedeflenmesidir. MTK madde 1 ve 2'ye istinaden bu kanunun uygulanma alanı kural olarak; yabancı nitelikli ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği anlaşmazlıklar ile direkt olarak uyuşmazlığın taraflarınca, uyuşmazlığa uygulanacak kuralların, MTK hükümleri olarak belirlendiği uyuşmazlıklarda veya uyuşmazlığı çözecek hakemin, uyuşmazlığa uygulanacak hükümleri, MTK hükümleri olarak belirlediği anlaşmazlıklardır.[434] Ayrıca kamu *"4501 sayılı Kamu Hizmetleri İle İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Halinde*

[432] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s. 310
[433] MTK m. 1 f. 1
[434] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 41

Uyulması Gereken İlkelere Dair Kanun" kapsamına giren uyuşmazlıkların tahkimde çözülmesi durumunda da MTK hükümleri uygulanacaktır.[435]

Kural olarak bir uyuşmazlığın 4686 Sayılı MTK hükümlerince çözülmesinde iki zorunlu unsurdan biri tahkim yerinin Türkiye olarak belirlenmesi, ikincisi ise yabancılık unsuru taşımasıdır. Tahkim yeri olarak Türkiye'nin belirlenmesinin aranması şekli bir unsur olup yabancılık unsurunun aranması ise uyuşmazlığın içeriğine ilişkin aranan bir hususdur.[436] Bununla birlikte tarafların veya hakemlerin iradelerine istinaden MTK hükümlerinin uyuşmazlığa uygulanması belirlenmiş ise yine MTK uygulama alanı bulacaktır.[437] MTK'nın 5 ve 6. maddeleri bu kuralın istisnası olarak 1. maddenin 3. fıkrasında belirtilmiştir. 5. maddeye göre tahkim yeri örneğin yabancı bir ülke olarak belirlenmiş fakat tahkim konusunu oluşturan uyuşmazlığa ilişkin Türk mahkemelerinde dava açılmışsa taraflardan birisi tahkim yeri Türkiye olmamasına rağmen bu kanuna istinaden tahkim itirazında bulunabilecektir. Böylece MTK istisnaen uygulanma alanı bulmuş olacaktır. Yine aynı şekilde MTK'nın 6. maddesinde ise tahkim yeri Türkiye olarak belirlenmemiş olsa dahi Türk mahkemelerinden tahkime dayalı olarak ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz istenebileceği belirtilmektedir.

MTK'nın uygulama alanı konusundaki bir diğer istisna ise şudur: Bir uyuşmazlık yabancılık unsuru taşıyorsa ve tahkim yeri Türkiye olarak belirlenmişse dahi eğer uyuşmazlık konusu Türkiye'deki bir taşınmaz üzerindeki ayni hakka ilişkin ise veya uyuşmazlık, tarafların iradesi dışında olan bir uyuşmazlık ise artık MTK hükümleri uygulanma alanı bulmayacaktır.[438]

2.6.2.2. Milletlerarası Tahkim Kanunu'na Göre Yabancılık Unsuru

Daha önceden belirttiğimiz kanunun aradığı yabancılık unsurunun ne olduğu ise MTK'nın 2. maddesinde belirlenmiştir. Burada belirtmek gerekir ki MTK'nın yabancılık unsurunda temel aldığı kıstas *"mülkilik-toprak"* esası New York

[435] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 41
[436] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 43
[437] Madde 1 f. 2 *: " Bu Kanun, yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği veya bu Kanun hükümlerinin taraflar ya da hakem veya hakem kurulunca seçildiği uyuşmazlıklar hakkında uygulanır."*
[438] MTK m. 1, f. 4

Sözleşmesi ile ve UNCITRAL model kanunu benzerlik taşımaktadır.[439] MTK madde 2'de kanunun koyucu sayma yöntemi ile yabancılık unsurunun neler olduğunu belirlemiştir. Bunlar;

- ***"Tahkim anlaşmasının taraflarının yerleşim yeri veya olağan oturma yerinin ya da işyerlerinin ayrı devletlerde bulunması.***

MTK madde 2'nin 1. fıkrasında *"Tahkim anlaşmasının taraflarının yerleşim yeri veya olağan oturma yerinin ya da işyerlerinin ayrı devletlerde bulunması"* halinde uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıdığı kabul edilmektedir. Buradaki önemli olan husus tarafların yerleşim yeri, olağan oturma yerleri ya da iş yerlerinin nerede bulunduğunun tespitinin hangi hukuka göre yapılacağıdır. Lex fori prensibi gereğince bunun tayininde hakimin hukuku uygulanacağından Türkiye'deki hakimler Türk Hukuku'na göre belirleyecektir.[440] Fakat hakemlerin bu lex fori prensibini uygulamaları beklenmemektedir.[441]

Bahsi geçen fıkrada esas alınan hususun milliyet değil yerleşim yeri olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Nitekim uyuşmazlığın bir tarafının ikameti yurt dışında olan bir Türk vatandaşı olması halinde burada yabancılık unsuru var sayılacaktır. Fakat taraflardan birinin Türkiye'de ikametgâhı olan bir yabancı olması halinde ise diğer koşullarında bulunmaması kaidesi ile uyuşmazlıkta yabancılık unsuru yok sayılacaktır.[442]

Bizim konumuzla esas bağlantılı olarak taraflardan birinin özel hukuk tüzel kişisi olması halinde tüzel kişinin yerleşim yeri kuruluş belgelerinde aksi belirtilmemiş ise işlerinin yönetildiği yani idari işlerin yapıldığı yer, yerleşim yerleridir.[443] Fakat kuruluş belgelerindeki yerleşim yerleri ile idari işlerinin yürütüldüğü yer başka ise fiili idare yeri belirleyici olacaktır.

---

[439] UNCITRAL Model Kanunu'nun 1. maddesinin 3 ve 4. fıkraları
[440] İrfan Sönmez ve Gencay Karakaya, "Milletlerarası Tahkimde Esasa Uygulanacak Hukuk", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 23, S. 1, s. 217
[441] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 45
[442] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 45
[443] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 45

MTK'da tarafların yerleşim yerleri, oturma yerleri veya iş yerlerinin nerede bulunduğunun hangi tarih esas alınarak belirleneceğine dair bir husus bulunmamaktadır. Buna göre eğer taraflara ait bahsi geçen bilgilerde tahkim anlaşmasının herhangi bir şekli ile yapılmasından sonra bir değişiklik meydana gelmişse bu durumda artık bu yer tayininin tahkim anlaşmasında belirlenen hali ile yapılması uygun olacaktır. [444]

- **Tarafların yerleşim yeri veya olağan oturma yerinin ya da iş yerleri ile tahkim yerinin ayrı devletlerde olması veya**

MTK madde 2'de tarafların yerleşim yeri, oturma yeri veya işyerlerinin tahkim yerinden ayrı devletlerde olması halinde uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıdığı kabul edilmektedir. Fakat aynı madde metninde bu tahkim yerinin tahkim anlaşmasında belirtilen veya bu anlaşmaya göre belirlenen tahkim yeri olduğu söylenilmektedir. Oysaki tahkim yerinin belirlenmesinde dikkate alınacak husus sadece bu olmayıp çalışmamızda daha önce de belirttiğimiz gibi hakemlerce tahkim yerinin tayini de mümkündür. Bu husus ayrıca MTK m. 9'da belirtilmiştir.[445] Bu gibi hallerde ne olacağı madde 2'de belirtilmemekle birlikte madde metninden de tarafların her ikisinin mi yoksa yalnızca birinin mi kapsadığı anlaşılmamaktadır. Fakat MTK'nın tamamı birlikte değerlendirildiğinde bu gibi hususlarda taraflardan birinin yerleşim yerinin oturma yerinin veya işyerinin farklı olmasının yeterli olacağı anlaşılmaktadır. Aksi halde kanunun ruhu ile bağdaşmayan bir durum gündeme gelmiş olacaktır.[446]

- **Tarafların yerleşim yeri veya olağan oturma yerinin ya da iş yerlerinin; asıl sözleşmeden doğan yükümlülüklerin önemli bir bölümünün ifa edileceği yerden veya uyuşmazlık konusunun en çok bağlantılı olduğu yerden, başka bir devlette bulunması;**

[444] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 45
[445] MTK m. 9 f. 1 – *"Tahkim yeri, taraflarca veya onların seçtiği bir tahkim kurumunca serbestçe kararlaştırılır. Bu konuda bir anlaşma yoksa tahkim yeri, hakem veya hakem kurulunca olayın özelliklerine göre belirlenir."*
[446] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 46-47

MTK madde 2'de belirtilen bu belirtilen halde de yabancılık unsuru var olacağı kabul edilmiş. Taraflardan birinin yerleşim yeri veya olağan oturma yerinin ya da iş yeri, tarafların aralarında yaptıkları esas sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirecekleri yerden farklı olması durumunda yabancılık unsuru var sayılacaktır. Ayrıca kanun metninde geçen *"uyuşmazlık konusunun en çok bağlantılı olan yer"* de farklı olduğunda yabancılık unsuru var sayılacaktır fakat bu ibare çok net olmayıp karışıklık yaratacak niteliktedir.

- **Taraflar arasındaki esas sözleşme taraflarından birinin şirket olması durumunda sermayeye ilişkin olarak ortaya çıkan yabancılık unsuru;**

Bir uyuşmazlığın milletlerarası nitelik kazanabilmesini sağlayan bir diğer unsur ise uyuşmazlığın taraflarından biri olan şirketin yabancı sermayeli olmasıdır. Bir şirketin yabancı sermayeli sayılabilmesi için şirket ortaklarından en az birinin şirkete *"yabancı sermayeyi teşvik mevzuatına göre yabancı sermaye getirmiş olması veya bu sözleşmenin uygulanabilmesi için yurt dışından sermaye sağlanması amacıyla kredi ve/veya güvence sözleşmeleri yapılmasının gereklidir."* Böyle bir düzenleme ile kanun koyucu yabancı sermayeli şirketlerden dolayı yaşanabilecek uyuşmazlıklarda tahkim yolunu açmış ve böylece yabancı sermayeyi ülkeye çekmeyi hedeflemiştir.[447]

- **Taraflar arasında meydana gelen uyuşmazlık konusunun ülkeler arası mal veya sermaye geçişinden kaynaklanması;**

Kanun koyucu bir uyuşmazlığa milletlerarası nitelik kazandırmayı sağlayan yabancılık unsuruna taraflar arasındaki esas sözleşmenin bir ülkeden diğer bir ülkeye mal veya sermaye geçişini gerçekleştirmesine ilişkin maddeyi ekleyerek yabancılık unsurunun yelpazesini bir hayli genişletmiştir. Nitekim globalleşen dünyada birçok ülkeyle bağlantılı olabilecek mal ve hizmet alışverişi gittikçe artmaktadır. Ülkemizde de bu uyuşmazlıkların milletlerarası nitelikli sayılıp tahkime elverişli sayılması tahkim adına önemli bir gelişmedir.[448]

[447] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 47
[448] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 48

2.6.3. 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununa Göre Milletlerarası Tahkime Elverişlilik

2.6.3.1. Konu Bakımından Elverişlilik

Tahkim, esas itibari ile tarafların irade serbestisini esas alan bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Fakat öyle bazı haller vardır ki bazı toplumsal menfaatler tarafların sahip olduğu bu irade serbestisinin önüne geçerek bir uyuşmazlığın tahkim yolunda çözülebilmesinin önüne geçerler. İşte tahkime elverişliliğin özü de budur. Bir uyuşmazlığın tahkimde çözülebilmesinin mümkün olup olmadığının araştırılması tahkime elverişliliğin konusunu oluşturmaktadır. Bu elverişlilik kimi zaman konu itibari ile olabileceği gibi kimi zaman zaman ve yer bakımından da söz konusu olabilmektedir. Nitekim Türk Hukuku'na göre bir hakem kararının yerel mahkemelerce kararın verildiği uyuşmazlığın tahkime elverişli olmadığı kanaatine varılırsa hakem kararı iptal edilebilecektir.[449] Bu bakımdan tahkime elverişlilik önem arz etmektedir.

MTK'nın uygulama alanının kural olarak yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yerinin Türkiye olduğu uyuşmazlıklar olduğunu belirtmiştik. Konu itibari ne tür yabancı unsurların tahkime elverişli olduğu ise MTK madde 1'in 4. fıkrasında belirlenmiştir. Bu fıkra hükmüne göre *"Türkiye'de bulunan taşınmaz mallar üzerindeki aynî haklara ilişkin uyuşmazlıklar ile iki tarafın iradelerine tâbi olmayan uyuşmazlıklar"* tahkime konu itibari ile elverişli değildir. Buna ilişkin olarak HMK'da da bir düzenleme bulunmaktadır.[450] Buradan hareketle bir taşınmazın aynına ilişkin olmayan ve tarafların iradelerine tabi olan yabancı unsurlu uyuşmazlıklar konu itibari ile MTK'ya göre milletlerarası tahkime elverişlidir. Örneğin bir kat karşılığı inşaat sözleşmesinden kaynaklanan ihtilaflar tahkime elverişli değilken bu sözleşmede yer alan cezai şartlara ilişkin hükümlerden kaynaklı ihtilaflar tahkime elverişlidir.[451] Ayrıca unutulmamalıdır ki kanunda Türkiye'de bulunan taşınmaz malların aynından kaynaklanan ihtilafların tahkime elverişli olmayacağı kanun hükmünde belirtilmektedir. Dolayısıyla bir uyuşmazlık

[449] MTK m. 15
[450] HMK m. 408
[451] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s.313

Türkiye'deki taşınmaza ilişkin olup da aynına ilişkin olmayan yabancı unsurlu ihtilaflar ile Türkiye dışında bulunan taşınmaz malların aynına ilişkin olan davalar Türk Hukuku'na göre milletlerarası tahkime elverişli olacaktır. [452]

Hukukumuzda bazen bir uyuşmazlığın davanın şekli itibari ile de tahkime elverişli olup olmadığı karışıklığı gündeme gelmektedir. Örneğin; menfi tespit davaları, itirazın iptali davaları ve bu itirazın iptali davaları kapsamında verilecek olan icra inkar tazminatlarına ilişkin kararların hakemler tarafından verilip verilemeyeceği, iflas davalarının tahkime elverişli olup olmayacağı konuları kafa karıştırıcıdır. Bu noktada Şanlı kitabında *"itirazın iptali davası nitelik itibariyle bir maddi hukuk davası olmakla tahkime elverişlidir. Aynı şekilde, bu dava kapsamında karara bağlanan icra inkar tazminatı da maddi hukuk münasebetlerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığından tahkime konu teşkil eder."* diyerek itirazın iptali ve icra inkar tazminatlarına ilişkin davaları tahkime elverişi kabul etmiştir. Yargıtay'ın da benzer şekilde karar verildiği görülmüştür.[453]

Menfi tespit davalarında konu, bir borcun olup olmadığının tespitine ilişkin davalardır. Bu tür davalar borçlar hukukunun alanın da olmasından ötürü ve borç ilişkilerinde ise ana kaide irade serbestisidir. Tahkime elverişliliğin bir parçası olan bu irade serbestisi burada da cereyan ettiği için dolayısıyla menfi tespit davalarının da tahkime elverişli olduğu kabul edilmelidir.[454] Yargıtay da taraflar arasında geçerli bir tahkim anlaşmasının varlığı halinde menfi tespit davalarının hakemler önünde görülebileceği yönünde kararlar vermiştir. Fakat taraflar arasında var olan geçerli bir tahkim anlaşması taraflar arasındaki uyuşmazlığa ilişkin yerel icra dairelerinde icra takibi başlatılması veya bu takibe yapılan itiraz sonucunda itirazın kaldırılması davası açılmasının yolunu kapatmamaktadır. [455] İflas davalarının da Türk Hukuku'na göre milletlerarası tahkime ilişkin olmadığı konusunda Yargıtay'ın kararları

[452] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü**, s. 53
[453] Yargıtay 19. HD. , T.20.01.2006, E. 2005/3125, K.2006/209 (www.legalbank.net), E.T. 24.05.2022
Yargıtay 15. HD, T.3.4.2008, E. 2008/262, K. 2008/2138, (www.legalbank.net), E.T. 24.05.2022
Yargıtay 11. HD. T. 18.04.2013, E. 2012/6961, K. 2013/7612, (www.legalbank.net), E.T. 24.05.2022
Yargıtay 13. HD. T. 29.12.2017, E. 2016/22696, 2017/13097 , (www.legalbank.net), E.T. 24.05.2022
[454] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s. 314
[455] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s. 314

mevcuttur. Fakat Yargıtay bazı kararlarında ise iflasın temelini oluşturan alacak ilişkisinde tahkime ilişkin şart bulunmakta ise bu alacağa ilişkin karar hakem önünde karara bağlanacağını belirtmiştir.[456]

Gemilerin hukuki statüsüne ilişkin olarak gemilere ilişkin uyuşmazlıkların milletlerarası tahkimde çözülüp çözülememesi ise ayrı bir konudur. Taşınmaz mallara ilişkin olan TMK ve İcra İflas Kanunu'nun bazı hükümleri gemiler için de uygulanabilse de bu gemilerin taşınır mal vasfını değiştirmemektedir.[457] Ayrıca MTK'da gemilere ilişkin uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözülemeyeceğine ilişkin herhangi bir açık hüküm de bulunmamaktadır. Dolayısıyla gemiler ister inşaat durumunda olsun ya da olmasın ortaya çıkacak olan uyuşmazlıklarda diğer şartların da sağlanması halinde milletlerarası tahkim yolu ile çözülebilecektir. Şöyle ki uygulamada da gemilere ilişkin uyuşmazlıklar gerek Türk Hukuku'nda gerekse Dünya'da büyük çoğunlukla tahkim yolu ile çözülmektedir.[458]

2.6.3.2. Zaman ve Yer Bakımından Elverişlilik

MTK'da kanunun amacının ne olduğu belirtilmesi ile MTK'nın bir usul hukuku kanunu olduğu anlaşılmaktadır.[459] Usule ilişkin yasalar yargılama düzeninin ana gövdesini oluşturmalarından ötürü kamu düzenini tesis etmekte rol oynamaktadırlar. Bu sebeple usule ilişkin yasalar yürürlüğe girdikleri anda henüz kesinleşmeyen işlemlerde de kendiliğinden uygulanmaktadır. Milletlerarası Tahkim Kanunu da resmi gazetede 05.07.2001 tarihinde yayımlanması ile yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla bu tarihten itibaren henüz tamamlanmamış olan ve 1086 sayılı HUMK'a tabi olan yabancı unsurlu işlemlere de derhal uygulanacaktır.

Yargıtay'ın ise Milletlerarası Tahkim Kanunu'nu maddi hukuk kapsamında değerlendirdiği kararları vardır. Bu kapsamda, MTK'nın yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılmış olan uyuşmazlığın esasını oluşturan esas sözleşme veya tahkim anlaşmalarına istinaden doğan meselelerde MTK'nın uygulanamayacağı konusunda

---

[456] Yargıtay 23. HD. , T.21.01.2013, E.2012/4732, K.2013/255, (www.legalbank.net), E.T. 24.05.2022
[457] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s.316
[458] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s.316
[459] MTK m. 1 – *"Bu Kanunun amacı, milletlerarası tahkime ilişkin usul ve esasları düzenlemektir."*

bir değerlendirme yapmaktadır.[460] Buna göre Yargıtay her ne kadar tahkime ilişkin anlaşmanın usuli bir anlaşma olduğunu belirtse de geçerliliği maddi hukuk işlemi olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla yapılan sözleşmeden sonra yürürlüğe giren kanunlar önceden yapılan sözleşmelerin geçerliliğine halel getirmeyecektir.

Doktrinde MTK'nın bir usul hukuku kanunu olduğu, Tahkim şartı veya anlaşmasının uyuşmazlığın kaynaklandığı esas sözleşmeden bağımsız olduğu ve usuli anlaşmalar olduğu kabul edilmektedir.[461] Bu nedenle tahkime uygulanacak olan usuli kurallar için sözleşmenin yapıldığı tarihi baz almanın mümkün olmadığını, kanunun esas sözleşmeden doğan uyuşmazlığın çözümüne ilişkin usuli kurallar için kullanıldığını ve buradan hareketle kanunun uygulanacağı tarihin sözleşmenin yapılış tarihi değil uyuşmazlığın meydana geldiği tarihi baz almak gerektiğine dair görüşler bulunmaktadır.[462] Yargıtay ve doktrinde görüş birliği bulunmamasına rağmen doktrinde Yargıtay'ın görüşünü savunan ve sözleşmenin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan kanunun geçerli olması gerektiğine dair görüşlerde bulunmaktadır. [463]

Burada belirtmek gerekir ki hukuk güvenliği, yabancı yatırımcıların, şirketlerin, tacirlerin, bir ülkeye yatırım yapmasını, ticaret merkezi olarak seçmesini belirleyen en önemli etkenlerden birisidir. Kişilerin ticari işlemlerinde uğrayacakları zararda ne gibi haklara sahip olabileceklerini ya da olamayacaklarını bilmek istemeleri gayet doğal bir durumdur. Öngörülebilir hukuk kurallarına istinaden iş yapmak, yatırımcılar için önem arz etmektedir. Bu nedenledir ki bir tahkim anlaşması yapıldığı sırada yürürlükte olan kanunlara dayanarak ve güvenerek gelecekte meydana gelecek uyuşmazlıklar için tahkim anlaşmaları yapmaktadırlar. Fakat gelecekte ortaya çıkacak uyuşmazlığa hangi hükümlerin uygulanacağını bilmemek ve bu konuda herhangi bir kesinliğin olmaması hukuk güvenliği ilkesine zarar verecek bir husustur. Bu nedenledir ki hukuk güvenliğinin sarsılmaması adına taraflar arasında yapılan tahkim anlaşmalarından sonradan yürürlüğe giren MTK'nın uygulanma tarihinin sözleşme yapıldığı ana göre baz alınması gerektiği kanaatindeyim. Böylelikle kişiler gelecekteki uyuşmazlıklar adına tahkim anlaşması

[460] Yargıtay 15. HD, T. 10.03.2006, E. 2005/7020, K. 2006/1352, (www.legalbank.net), E.T. 24.05.2022
[461] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü,** s. 54
[462] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü,** s. 54
[463] Poyraz, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü,** s. 54

yaparken ne ile karşılaşacaklarını bilerek tahkim anlaşması yapmış olacak ve bir nebze de olsa hukuk güvenliği tesis edilmiş olacaktır.

Tahkim, ruhu itibari ile de yerel yargılamaların üstünde bir müessese olup tacirlerin; devletlerin sürekli değişen hukuk kuralları ile uğrayabilecekleri zararı minimize etmek adına yerel yargılamalara alternatif olarak getirilmiş işlevsel bir çözüm yoludur. Dolayısıyla kişilerin aralarında hali hazırda yapmış oldukları sözleşmeleri sonradan yürürlüğe giren kanunlarla geçersiz kılmak, tahkim müessesinin ruhuna zarar vermekte ve işlevselliğini azaltmaktadır. Bu nedenledir ki; yatırımcılar nezdinde gerek hukuk güvenliğinin tesisini sağlamak gerekse tahkim müessesinin işlevselliğine halel getirmemek adına yapılan sözleşmelerden sonra yürürlüğe giren MTK'nın zaman bakımından uygulanması konusunda tarafların aralarında çıkan uyuşmazlık tarihinin değil, tarafların aralarında yaptıkları tahkim anlaşması veya şartı tarihinin baz alınarak MTK hükümlerinin uygulanması gerektiği kanaatindeyim.

Yer bakımından elverişliliğe gelince ise daha önceden Milletlerarası Tahkim Kanunun yabancılık unsuru içeren ve tahkim yeri olarak Türkiye belirlenen uyuşmazlıklarda uygulanacağını belirtmiştik. Fakat taraflar, tahkim yerini, Türkiye olarak belirlemelerine rağmen 4686 Sayılı MTK kurallarına bağlı olmadıklarını açık veya zımni bir şekilde belirtmişlerse yani Türkiye'yi sadece hakemlerin görevlerinin bir kısmını veya tamamını yapacakları yer olarak belirlemişlerse artık burada MTK'nın zorunlu olarak uygulanması mümkün değildir.[464]

[464] Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s.318

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİRKET İÇİ UYUŞMAZLIKLARIN TAHKİME ELVERİŞLİLİĞİ

3.1. PAY SAHİPLERİNİN ARALARINDA MEYDANA GELEN UYUŞMAZLIKLARIN (KORPARATİF DÜZLEM DIŞINDA KALAN UYUŞMAZLIKLARIN) TAHKİME ELVERİŞLİLİĞİ

3.1.1. Pay Sahibi Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Tahkime Elverişliliği

Pay sahibi sözleşmelerinin pay sahiplerinin kendi aralarındaki ve kendileri ile şirket ile olan ilişkilerini düzenlemek için yaptıkları borçlar hukuku nitelikli bir sözleşme olduğunu belirtmiştik. Borçlar hukuku eksenli bir sözleşme türü olmasından ötürü esas olarak sözleşme serbestisi ilkesi geçerlidir. Tarafların iradelerinin esas olduğu diğer sözleşme türleri gibi pay sahibi sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların da tahkime elverişli olduğu MTK ve HMK gereğince kabul edilmektedir.[465] Pay sahibi sözleşmelerinin tahkime elverişli olduğuna dair doktrinde de görüş birliği bulunmaktadır.

Pay sahibi sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkimde çözümüne ilişkin olarak ortaya çıkacak sorun, ortaklık tüzel kişisinin de pay sahibi sözleşmelerine taraf olup olmaması hususundan kaynaklanmaktadır. Doktrinde bazı yazarlar tarafından şirketin kendisinin sözleşmeye taraf olamayacağı diğer bir deyişle olmaması gerektiği kanaatindedirler.[466] Şirketlerin bu sözleşmelere taraf olmamalarından dolayı uyuşmazlığın çözümü noktasında verilecek hakem kararları şirket tüzel kişiliğini bağlamayacak, şirket için herhangi bir hüküm doğurmayacaktır. Dolayısıyla korporatif düzlemde herhangi bir sonuç meydana gelmeyecektir. Bunun bir sonucu olarak da hakemlerin şirket tüzel kişiliğini etkileyecek kararlar vermesi

[465] HMK m. 408 ve MTK m. 1- IV
[466] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 227

halinde verilen bu kararların tenfizinin reddi, kararın iptali gibi konuların yetkisizlik nedeni ile gündeme geleceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu şekli ile pay sahiplerinin kendi aralarındaki ilişkiden kaynaklanan yapma ve yapmama edimlerini içeren sözleşmelere aykırı davranmalarının şirket tüzel kişiliğini etkilemiş olmasının önüne geçilecektir.

Doktrindeki bir diğer görüşe göre ise pay sahipleri sözleşmesine şirket tüzel kişiliği taraf olabilecektir. Ayrıca bu ortaklık tüzel kişiliğinin pay sahipleri sözleşmesine taraf olması bu sözleşmeleri borçlar hukuku eksenli bir sözleşme olmaktan çıkarmayacak.[467] Dolayısı ile şirket tüzel kişiliği pay sahipleri sözleşmesine taraf olmuş olsa da bu sözleşmelerden çıkan uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözülmesinde bir mahsur olmayacaktır.

Konuya ilişkin üçüncü bir görüş daha bulunmaktadır. Bu görüşe göre; korporatif düzenin dışında kalan konularda olmak kaydı ile şirketin normal bir üçüncü kişi gibi pay sahibi sözleşmelerine taraf olabileceği yönündedir.[468] Yalnızca korporatif düzlem dışındaki konularda şirketin de pay sahibi sözleşmelerine taraf olması durumunda artık bundan kaynaklanan uyuşmazlıklar tahkim yolu ile çözülebilecektir.[469]

Özetle Milletlerarası Tahkim Kanunu m. 1 ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 408 gereğince sözleşme serbestisi ilkesi gereğince yapılmış olan pay sahibi sözleşmelerinden doğan borçların ifası noktasında uyuşmazlık çıkması halinde, bu uyuşmazlığın çözümü noktasında tahkime gidilebilecektir. Bu sözleşmelerin taraflarının pay sahipleri ve yabancı üçüncü kişilerin de olması tahkime elverişlilik ekseninde herhangi bir problem yaratmayacaktır. Diğer bir taraftan şirket tüzel kişiliğinin korporatif konular haricinde yine sözleşmeye dâhil olması bu sözleşmeleri korporatif düzlem çerçevesine dâhil etmeyeceği inancı ile tahkime elverişlilik konusunda da herhangi bir problem yaratmayacağı yönünde genel kabul bulunmaktadır.[470] Kanaatimce bir sözleşmenin korporatif olarak addedilmesi, o sözleşmenin yalnızca konu ilişkisi bakımından şirket tüzel kişiliğinden bağımsız

[467] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s. 5-7
[468] Yüksel, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim**, s. 150-153
[469] Yüksel, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim**, s. 150-153
[470] Yüksel, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim**, s. 150-153

olması değil, aynı zamanda sözleşmeyi addeden tarafların da gerçek kişi olması gerekmektedir. Aksi halde her ne kadar sözleşme korporatif konular haricinde düzenlenmiş olursa olsun taraflardan birinin şirket tüzel kişiliği olması yapılan sözleşmenin korporatif düzlem içerisine girmesine neden olacaktır.

3.1.2. Pay Satım Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Tahkime Elverişliliği

Pay satım sözleşmelerinin irade serbestisi sözleşmeler olmasından kaynaklı olarak bu sözleşmelerden doğacak uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğunun kabul edilmektedir.[471] Bunun yanı sıra pay satım sözleşmelerinin karmaşık ve uzmanlık gerektiren sözleşmeler olması hasebiyle pay satım sözleşmelerine dair uyuşmazlıkların yine bu alanlarda uzmanlaşmış kişiler tarafından çözülmesi ihtiyacı uyuşmazlığın taraflarını uyuşmazlığı devlet mahkemelerinde çözmekten ziyade tahkim yolunda çözmeyi tercih etmelerine neden olmaktadır.[472]

Pay satım sözleşmeleri uygulamada çoğunlukla yabancı dilde akdedilmekte ve aynı zamanda yabancı hukuk sistemleri de seçilebilmektedir.[473] Bu durumlarda da yabancı dil bilen hukukçuların uyuşmazlığı çözümü noktasında daha başarılı olacakları ve sürecin daha hızlı ilerlemesini sağlayacakları su götürmez bir gerçektir. Bütün bu nedenler pay satım sözleşmelerinden kaynaklı uyuşmazlıkların çözümünün neden tahkime elverişli olduğunu göstermektedir.[474]

Bunun yanı sıra şirket tüzel kişiliğinin ne pay satım sözleşmelerine ne de pay satım sözleşmelerinin bünyesinde bulunabilen fakat nitelik olarak müstakil kabul edilen tahkim anlaşmalarına taraf olması söz konusu değildir. Bu nedenle pay satım sözleşmesindeki taraflar (alıcı ve satıcı) arasında çıkabilecek uyuşmazlıklarda şirket tüzel kişiliğine husumet yönlendirilemeyecektir.[475] Dolayısıyla bu uyuşmazlığın

---

[471] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 289-290
[472] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 290
[473] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 290
[474] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 290
[475] Ayoğlu**, Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde**

tahkimde görülmesi sonucu hakemlerin vereceği karar da şirket tüzel kişiliği bünyesinde kesin hüküm etkisi yaratmayacaktır. Hakemlerin verdiği karar da şirket tüzel kişiliğini etkileyecek herhangi bir durum söz konusu olduğunda bu hakem kararının yetkisizlik nedeni ile kararın tenfizi ya da iptali istenebilecektir.[476]

Özetle pay satım sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların tahkim kurumu ile çözülmesi halinde buradan çıkan karar yalnızca pay satım sözleşmelerinin taraflarını bağlayacak şirket tüzel kişiliğine bu karar etki etmeyecektir. Fakat istisnai olarak pay satım sözleşmelerinin seçmiş olduğu hukuk sisteminde ve şirketin tabi olduğu hukuk sisteminin buna izin vermesi halinde buradaki hakem kararı şirket tüzel kişiliği üzerinde de kesin hüküm etkisi doğuracaktır. Fakat burada unutulmamalıdır ki bu yine de bu sözleşmelerin korporatif düzlem içerisine çekilmesi ile değil usuli olarak hakem kararlarının kesin hüküm etkisi doğurmasına izin vermesi ile şirket tüzel kişiliği üzerinde de etki doğuracaktır.[477]

Yukarıda bahsedilen senaryoda (farklı bir hukuk sisteminin seçilmesi ve bu hukuk sisteminde hakem kararının kesin hüküm etkisi yaratması halinde) artık şirket tüzel kişiliği hakem kararını tanıyarak yeni pay sahibinin kaydını pay defterine yapacaktır. Hakem kararının kesin hüküm etkisi yaratması halinde bu kararın sadece şirket tüzel kişiliği tarafından değil aynı zamanda yediemin gibi bazı diğer kurumlar tarafından da tanınması zorunluluğu söz konusu olacaktır.[478] Çünkü pay satım işlemlerinde mülkiyet değişikliği olması sebebiyle yenilik doğurucu karar meydana gelecek ve bu doğrultuda kesin hüküm etkisi yaratan bir hakem kararına istinaden bütün kurumların bu doğrultuda işlem yapması gerekecektir.[479] Kanaatimce yapması da gerekmektedir.

Tahkim, s.290

[476] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 291

[477] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 290-291

[478] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 291

[479] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 292

3.1.3. Ortak Girişim Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Tahkime Elverişliliği

Ortak girişim sözleşmelerinden tezimizin birinci bölümünün ikinci kısmında anlatırken bu tür sözleşmeleri iki tür kategoride inceleyebileceğimizden bahsetmiştik. Bunlar sözleşmeye dayalı ortak girişim sözleşmeleri ve sermayeye dayalı ortak girişim sözleşmeleri idi. Bizim anonim ortaklıklarda şirket içi uyuşmazlıklarda bahsi geçen ortak girişim sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar pay sahiplerinin aralarında yaptıkları ortak girişim sözleşmeleri olması hasebiyle sermayeye dayalı ortak girişim sözleşmeleri kategorisine girdiğini belirtmiştik. Dolayısıyla şimdi bu tür sözleşmelerin tahkime elverişliliğini incelerken sermayeye dayalı ortak girişim sözleşmelerinin tahkime elverişliliğini inceleyeceğiz.

Sermayeye katılmalı ortak girişim sözleşmeleri iki ayrı sözleşmeden oluşmaktaydı. Birincisi temel sözleşme denilen ve tarafların bir araya gelerek doktrindeki baskın görüşe istinaden adi ortaklık kurdukları sözleşme. İkinci olan ve yan sözleşme ise tarafların amacına yönelik olarak yeni kurdukları veya hâlihazırda var olan bir şirkete katıldıkları veya yeni bir anonim ortaklık veya limited ortaklıklar kurulmasına ilişkin sözleşmelerdir.

Sermayeye katılmalı ortak girişim sözleşmeler iki farklı kategoriden oluştuğu için bu kategorilerde farklı problemler zuhur etmektedir. Bu da sermayeye katılmalı ortak girişim sözleşmelerini sorunlara gebe bir hale getirmesine neden olmaktadır.[480] Karmaşık uyuşmazlıkların çok fazla zuhur ettiği bu sermayeli ortak girişim sözleşmelerinde oldukça büyük ölçekli ticari meselelere ilişkin anlaşmalar yapılmaktadır. Bu durum, meydana gelmiş olan uyuşmazlıkların çözümünde gizli ve devlet mahkemelerine nazaran çok daha hızlı bir çözüm mekanizmasına olan ihtiyacı arttırmaktadır.[481] Devlet mahkemelerinde uzman kişilerin olmayışı ve davaların oldukça uzun sürelerde çözüme bağlanması bu ortak girişim sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkları tahkime elverişli hale getirmektedir.[482]

[480] Altay, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim**, s. 121-124
[481] Altay, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim**, s. 121-124
[482] Altay, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim**, s. 121-124

Ortak girişim sözleşmelerinin tahkime elverişli yapısı olup olmadığını anlamak için bu sözleşmenin hukuki niteliğinin ne olduğuna bakmak gerekir. Altay'a göre hem sözleşmesel ortak girişim sözleşmeleri hem de sermayeye katılmalı ortak girişim sözleşmelerindeki temel sözleşme adi ortaklık sözleşmesi niteliğindedir. Yine aynı şekilde Altay'a göre temel sözleşmelerde bir takım sinallagmatik unsurların olması temel sözleşmenin niteliğinin belirlenmesinde göz önünde bulundurulmamalıdır. Bu sözleşmelerde her ne kadar sinallagmatik unsurlar yer alsa da adi ortaklık özellikleri daha ağır basmaktadır.[483]

Temel sözleşmelerde adi ortaklık özelliğinin ağır basmasının sebebi, bu sözleşmelerdeki esas amacın "*ortak girişim şirketinin ortak kontrol şemsiyesi altında yönetilmesi."* olmasıdır.[484] Pay sahibi sözleşmeleri yapılırken her zaman ortak bir kontrol amacı olmadan sinallagmatik unsurlar içererek yapılır; fakat temel sözleşmelerde her zaman bir ortak amaç bulunmaktadır. Sözleşmenin tarafları birbirlerine karşı verme, alma ya da yerine getirme borcu altına girmez, katılma paylarını değiştirmeyi taahhüt etmezler. Katılma paylarını ortak bir gayede birleştirmeyi kabul ederler.[485]

Her ne kadar diğer bazı yan sınırlamalar veya bazı yerine getirilmesi beklenen taahhütler olsa da bunlar, ortak amacın gerçekleşmesi için yapılmaktadır. Başka bir deyişle Altay'ın da belirttiği gibi *"diğer yan sözleşme temel sözleşme ile kurulan adi ortaklığın sonrasını"* düzenlemektedir.[486] Dolayısıyla sermayeye katılmalı ortak girişim sözleşmelerinin temelinin özünde bir adi ortaklık sözleşmesi bulunmaktadır.

Temel sözleşmelerde taraflar edimlerini karşılıklı olarak değiştirerek değil edimlerini birleştirmek suretiyle bir araya gelip iş yapmayı taahhüt etmektedirler. Dolayısıyla bu durumda belirli bir ortak gaye ve *"affectio societatis"* unsurları gündeme gelmektedir. Bu da temel sözleşmeleri sinallagmatik sözleşme olmaktan çıkarıp adi ortaklık sözleşmesi şekline büründürmektedir. [487] Adi ortaklık sözleşmesi,

[483] Altay, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim,** s. 121-124
[484] Altay, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim,** s. 124
[485] Altay**, Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim**, s. 124
[486] Altay, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim**, s. 121-124
[487] Altay, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim**, s. 121-124

borçlar hukuku eksenli bir sözleşme olmasından dolayı sermayeye katılmalı ortak girişim sözleşmeleri, tahkime uygun bir yapıya sahiptir. [488]

3.2. KORPORATİF DÜZLEMDE MEYDANA GELEN ŞİRKET İÇİ UYUŞMAZLIKLARIN TAHKİME ELVERİŞLİLİĞİ

3.2.1. Genel Kurul Kararlarının İptaline İlişkin Davaların Milletlerarası Tahkime Elverişliliği

Genel kurul kararlarının iptaline ilişkin davaların tahkime elverişli olup olmadığına dair doktrinde görüş birliği yoktur. Şirket içi uyuşmazlıklardan tahkime elverişlilik açısından en çok tartışma yaratan konu, genel kurul kararlarının iptali davalarıdır.

Doktrinde bulunan bazı görüşlere göre genel kurul kararları tarafların iradesine bağlı bir husus olmaması hasebiyle bu tür davalar tahkimde görülmeye elverişli değildir.[489] Nitekim bu türden bir davanın herhangi bir anlaşma ile sulh yoluna gidilemeyeceği kanaatindedirler.[490]

Genel kurul kararlarının tahkime elverişli olmadığını savunanların bir diğer argümanı da TTK madde 445'ten ileri gelmektedir. Bu maddeye göre genel kurul kararları iptali davalarında şirketin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesi kesin yetkilidir.[491] Böyle bir emredici kanun hükmünün olduğu bir konuda hakemlerin verdiği tahkim kararlarının bütün pay sahiplerini ve şirket tüzel kişiliğini bağlamayacağı görüşündedirler.[492] Öte yandan bazı diğer emredici hükümler karşısında örneğin üç aylık hak düşürücü sürenin beklenmesi veya bazı davaların birleştirilerek görülme ihtimaline ilişkin kanuni düzenlemelerden dolayı genel kurul kararlarının iptali davasının tahkime elverişli olmadığını savunmaktadırlar.[493] Ayrıca genel kurul kararlarının iptali davasında şirket yer mahkemesinin kesin yetkili olması

[488] Altay, **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim**, s. 121-124
[489] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s.10
[490] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s.10
[491] TTK m. 445
[492] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s.10
[493] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 292

kamu düzeninden olduğu o yüzden hakemlerin bu konuda yetkilerinin kesinlikle olmayacağını savunmaktadırlar. [494]

Genel kurul kararlarının iptali davalarının tahkime elverişli olmadığını savunan gruba dâhil başka yazarlar ise her ne kadar şirket esas sözleşmesinde tahkim şartının var olabileceğini kabul etseler de mevzuatta var olan usuli emredici kuralların bu dava türünde tahkime yolunu kapatacağı görüşündedirler.[495] Tahkimde herhangi bir karar verilmesi durumunda kanunda yer alan emredici kurallardan dolayı bu kararların batıl olacağını düşünmektedirler.[496]

Türk Hukuku'nda genel kurul kararlarının iptali davalarının tahkime elverişli olduğu yönünde de ayrıca görüşler bulunmaktadır. Bu görüşü savunan yazarlara göre Alman ve İsviçre Hukuk'larında bu davaların tahkime elverişli olduğu ve Türk Hukuku'nda bu hukuk sistemlerinden çok da farklı olmaması nedeniyle ülkemizde de tahkime elverişli olduğunu savunmaktadırlar. [497]

Diğer bir yandan tahkime elverişli olduğunu savunan yazarlar; kanunda bulunan emredici kuralların tahkimi engelleyici nitelikte olmadığını, hatta ve hatta tahkimi yasaklayan her hangi bir kanun maddesi bulunmaması sebebiyle; kanunun taraf iradesini esas aldığı ve taraf iradesinin esas alındığı bir durumda tahkime elverişli kabul edileceği belirtilmiştir.

Türk doktrininde genel kurul kararları davalarının tahkime elverişli olup olmadığına dair üçüncü bir görüş bulunmaktadır. Bu görüşe göre genel kurul kararlarının tahkime doğrudan elverişlidir ya da değildir demek yerine konusuna göre bir ayrım yapılmaktadır.[498] Bu görüşe göre genel kurul kararının konusuna bakılması gerekmektedir. Şayet genel kurul kararının konusu taraf iradelerine tabi bir konu ise o vakit tahkime elverişlilikten bahsedilecektir. Fakat genel kurul kararının

---

[494] Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, s. 292
[495] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s.107 -108
[496] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s.107- 108
[497] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 108
[498] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 108

konusu taraf iradesine tabi olmayan bir konu ise artık burada tahkime elverişlilikten söz edilemeyecektir.[499]

Yargıtay ise genel kurul kararlarının iptali davalarının, doktrindeki benzer gerekçelerle tahkime elverişli olmadığı görüşündedir. Buna ilişkin olarak Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 12.04.2012 tarihinde esas 2011/13485 ve karar 2012/19915 sayılı kararında şöyle demektedir: *"Dava, ortaklar kurulu kararının iptali istemine ilişkin olup, mahkemece şirket ana sözleşmesinin 13. maddesi uyarınca uyuşmazlığın hakem yoluyla çözüleceği gerekçesiyle, görevsizlik kararı verilmiştir. Oysaki genel kurul kararlarının iptalinde 6762 sayılı TTK'nın 381. maddesinin 1. fıkrası münhasıran ortaklık merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeyi yetkili kılmaktadır. Tahkim yalnız tarafların arzularına tâbi olan, yani davalı ile davacının mahkeme kararına gerek olmaksızın aralarında anlaşarak sonuçlandırabilecekleri uyuşmazlıklar konusunda geçerli olup, tahkim konusunda ana sözleşmede yer alan bir hüküm veya yapılacak hakem sözleşmesi geçersizdir. Genel kurul kararlarının iptaline dair uyuşmazlığın davacı ve davalı arasında yapılacak anlaşma ile sonuçlandırılması mümkün olmadığından, görevsizlik kararının bozulması gerekir."*[500]

Bütün bunlardan hareketle genel kurul kararları iptali davalarının tahkime elverişli olup olmamasındaki en temel kıstas bu tür davalarda tarafların iradelerinin esas olup olmaması hususudur. Ayoğlu; genel kurulu kararı iptali davasının açıldıktan sonra davacı ve davalı tarafın iradelerine tabi olarak pek tabii bir şekilde tarafların sulh olabileceğini belirtmektedir. Nasıl ki davacı davadan feragat edebilecekse davalı da dava açıldıktan sonra ikinci bir genel kurul kararı ile ihtilafları konuların giderilmesini sağlayarak böylece sulh yoluna gidilebileceğini belirtmektedir. [501]

Genel kurul kararının iptali davalarının tarafların iradesine tabi olmadığını savunanların tezine karşılık olarak Ayoğlu'nun sunduğu bir diğer argüman ise ihtilaf konusu olan örneğin sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararının kanunda

[499] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 108
[500] www.legalbank.net, E.T. 30.09.2021
[501] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 109

öngörülen süre içerisinde tescilinin yapılmaması halinde kararın geçerliliğini bertaraf edebilirler.[502] İşte bu belirtilen sebepler doğrultusunda genel kurul kararları iptali davalarında esasen taraf iradesinin hâkim olduğunu söylemek mümkündür. İşbu gerekçelerle genel kurul kararı anlaşmalarının tahkime elverişli olmadığını söylemek kanaatimce doğru değildir. Nasıl ki dava süresince taraflar sulh olabiliyorlarsa yapacakları tahkim anlaşması ile de taraflar genel kurul kararları iptaline ilişkin davanın hakemlerce çözüme bağlanmasını isteyebilirler.

Genel kurul kararının iptali davalarının, tahkime elverişli olmadığını kabul edenlerin bir argümanı da TTK m. 445'teki emredici düzenlemedir.[503] Buna istinaden Erdem, bu maddenin ancak genel kurul kararı iptali davasının mahkemeler önünde bir dava açılması halinde emredici bir kural olduğunu ve neticede HMK m. 6'nın tekrarı olduğu görüşündedir.[504] Zaten TTK m. 445 olmasaydı da buna ilişkin dava HMK m. 6'ya istinaden şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde açılmış olacaktı.[505] Dolayısıyla bu gerekçeden hareketle bu davaların tahkime elverişli olmadığının savunulmasının yersiz olacağını belirtmektedir. Keza kanaatimce; bir mahkemenin yetkili olduğunun belirtilmesinden hareketle tahkimde görülemeyeceği sonucu doğmamaktadır. O madde ancak devlet mahkemeleri önünde genel kurul kararının iptali istenirse gündeme gelecektir. Ayrıca Erdem, bir konuda bulunan emredici usuli kuralların o konunun tahkim önünde çözümlenmesine engel teşkil etmeyeceğini belirtmektedir.[506]

Karşılaştırmalı hukukta genel kurul kararlarının iptali davaları tahkime elverişli kabul edilmektedir. Örneğin *"Fransa, Belçika, İsviçre, İtalya ve Almanya"* gibi ülkeler tahkime elverişli kabul edilmektedir. Ülkemiz hukukunun da bahsi geçen

---

[502] TTK m. 456 f. 3 *"Artırım, genel kurul veya yönetim kurulu kararı tarihinden itibaren üç ay içinde tescil edilemediği takdirde, genel kurul veya yönetim kurulu kararı ve alınmışsa izin geçersiz hâle gelir ve 345 inci maddenin ikinci fıkrası uygulanır."*

[503] TTK m. 445: *"446 ncı maddede belirtilen kişiler, kanun veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurul kararları aleyhine, karar tarihinden itibaren üç ay içinde, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde iptal davası açabilirler."*

[504] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s.11

[505] HMK m. 6: *"(1) Genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. (2) Yerleşim yeri, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre belirlenir.*

[506] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s.11

İsviçre ve Alman Hukuku'na çok benzerlik göstermesi sebebiyle ülkemizde de tahkime elverişli olduğu kabul edilmelidir.[507]

3.2.2. Şirketin Feshine İlişkin Davaların Milletlerarası Tahkime Elverişliliği

Öğretide en çok tartışmalı olan konulardan birisi şirketin feshine ilişkin davaların milletlerarası tahkime elverişli olup olmamasıdır. Bu konuda öğretide genel olarak üç farklı görüş bulunmaktadır.

Bu görüşlerden en yaygın olanı, şirketin feshi davalarının taraf iradesinden bağımsız olmamaları gerekçesiyle tahkime elverişli olmadığını söyler.[508] İkinci görüş ise şirketin feshi olayının iradi olup olmamasına göre ayırdıktan sonra tahkime elverişli olup olmadığını söyler. Üçüncü görüş ise fesih davalarını ayırım yapmaksızın hepsinin taraf iradelerine bağlı olduğunu ve aynı zamanda tahkime elverişli olduğunu iddia eder. Fakat bunun uygulamada bir takım zorlukları da beraberinde getireceği söylenir. [509]

Bütün bunların yanında doktrinde ayrı bir tartışma konusu olan konu ise haklı sebeple açılan fesih davasının tahkime elverişli olup olmamasıdır. Haklı sebeplerin varlığı halinde anonim ortaklıklarda azınlık mahkemeden şirketin feshini talep edebilir fakat mahkeme fesih yerine pay sahiplerinin pay bedelleri karşılığında onların ortaklıktan çıkarılmasına veya başka bir çözüme karar verebilir.[510] Haklı fesih davaları bu yönüyle diğer fesih davalarından ayrılmaktadır. Haklı sebeple açılan fesih davalarında fesih kararı *"ultima ratio"* özelliğinde yani son çare hükmündedir. Hâkim, fesih yerine öncelikle başka çözüm yollarına bakacaktır.

Doktrinde haklı nedenle açılan fesih davasının tahkime elverişli olmadığı yönünde görüşler vardır.[511] Bunların gerekçeleri ise şu şekilde sıralanabilir;

---

[507] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s.14
[508] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s.14
[509] Erdem, **Tahkim Anlaşması**, s.14
[510] TTK m. 531
[511] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 142

❖ TTK m. 531 hükmü gereğince şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinin kesin yetkili ve görevli mahkeme olması,

❖ Bu dava türünün tarafların üzerinde sulh olabilecekleri bir dava türü olmaması,

❖ İlgili kanun maddesinin davayı görmeye yetkili mahkemeye alternatif çözüm üretme takdiri hakkı tanımış olması.

Diğer bir yandan haklı nedenle fesih davasının tahkimde görülebileceğini savunan yazarlar ise TTK m. 531'de sayılan fesih kararına alternatif çözümlerin tahkim yargılamasında hakemler tarafından da kullanılabileceğini ileri sürmektedirler. [512] Yargıtay'ın genel olarak fesih davalarının tahkim yargılamasında görülemeyeceği yönünde kararları vardır. Buna ilişkin gerekçesi ise tahkim yargılamasının iradi olmaması ve kesin yetkili ve görevli mahkemelerin bulunmuş olmasıdır. Pay sahibi sözleşmelerinde vs. tahkim şartı bulunsa dahi bunun şirket tüzel kişiliğine karşı kullanılamayacağını belirtmektedir.

Ayoğlu; şirketin feshi davalarının tahkime elverişli olmadığı kanaatindedir. Bunun sebebinin; bu davaların taraf iradelerine tabi olmaması olduğunu belirtmektedir. Şöyle ki; bir pay sahibi, haklı nedenle fesih davası açmışken ve dava devam ederken genel kurulda bir fesih kararı alınması durumunda bu davaların, tarafların iradesine tabi davalar olduğu anlamına gelmediğini, dolayısıyla bunun bir sulh anlaşması olarak kabul edilmeyeceğini savunmaktadır.[513] Gerekçe olarak şirketin hiçbir zaman kendi tüzel kişiliğini sonlandıracak bir durumun sulh anlaşmasının bir parçası olmayacağını belirtmektedir. [514]

Kanaatimce her somut olayda bir fesih davası devam ederken genel kurulda fesih kararı alınması, sulh anlaşmasından kaynaklıdır ya da değildir demek doğru olmayabilir. Nitekim dava devam ederken gelişen yeni veya başka sebeplerden dolayı genel kurulda fesih kararı alınabileceği gibi gerçekten de pay sahiplerinin anlaşmalarından dolayı bir sulh anlaşması gereği de fesih kararı alınabilir. Genel

[512] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 143
[513] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 144
[514] Ayoğlu**, Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 144

olarak fesih davalarında kanunda başkaca çözüm öngörülmediği için tarafların iradelerine tabi bir dava türü olduğunu söylemek kanaatimce mümkün değildir. Fakat haklı sebeple açılan fesih davalarında alternatifli çözüm yolu öngörülmüş olması tahkim yargılamasının ruhu ile bağdaşmaktadır. Hâkimin bulacağı alternatif çözümlemeleri tahkim yargılamasında hakemlerin yapması daha pragmatist bir yaklaşım olacaktır.

3.2.2.1. Anonim Ortaklık Sona Erdikten Sonra Meydana Gelen Tasfiye Aşamasına İlişkin Uyuşmazlıkların Milletlerarası Tahkime Elverişliliği

Anonim ortaklıklar irade dışı sona erme halleri dışındaki bir nedene dayanarak sona erdiği zaman şirketin tasfiyesi gündeme gelecektir.[515] Tasfiye sürecinde, ortaklığa ait malvarlıkları paraya dönüştürülür. Alacaklar tahsil edilerek şirkete ait borçlar ödenir. Artan bakiye, *"tasfiye bakiyesi dağıtımı hükümlerince"* dağıtılarak ortaklık kaydı sicilden terkin ettirilir.[516]

Tasfiye aşaması süresince şirket tüzel kişiliği devam etmektedir.[517] Tasfiye aşamasındaki anonim ortaklığın unvanına *"Tasfiye Halinde"* ibaresi eklenmelidir.[518] Anonim ortaklığın organlarının görev ve yetkileri tasfiyenin yapılması için zorunlu hallerle sınırlı olmak üzere tasfiye memurları tarafından yapılması mümkün olmayan işlerle sınırlıdır.[519] Son olarak ise ortaklık iflas haricindeki bir nedenle sona erdiğinde tasfiye işlemleri tasfiye memurlarınca yürütülür. Fakat ortaklık iflas ile sona ermişse tasfiye işlemleri artık iflas dairesi tarafından yürütülür.[520]

Tasfiye aşamasında çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümü noktasında tahkime elverişli olanlar açısından TTK m. 503 çerçevesinde tasfiye bakiyesine katılma veya TTK m. 547 çerçevesinde ek tasfiye davaları incelenebilir.

TTK m. 503'te *"İntifa senedi sahiplerine… tasfiye sonucunda kalan tutara katılma… hakları tanınabilir."* denilmektedir. Burada ilgili kişilere tanınan tasfiye

[515] Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku,** s. 382-383
[516] Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku,** s. 383
[517] TTK m. 545
[518] TTK m. 533
[519] Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku,** s. 383
[520] Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku,** s. 384

bakiyesine katılma hakkı, kaynağını ortaklık ana sözleşmesinden alan bir akdi alacak hakkıdır. Diğer bir deyişle, bu hak, ortaklık ana sözleşmesinin bünyesinde bulunan bir borçlar hukuku sözleşmesinden doğmaktadır.[521]

Buradaki alacak hakkına ilişkin olarak; hak sahipleri ile şirket arasında meydana gelen uyuşmazlıklar, malvarlığıyla ilgili bir talep olduğu için ve talep edilen hakkın borçlar hukuku eksenli bir sözleşmeden kaynaklanmasından dolayı tarafların iradesine tabi bir iştir.[522] Tarafların iradesine tabi bir iş olmasından bahisle buradan doğacak uyuşmazlıklar da tahkime elverişli olacaktır.

Diğer bir tasfiye aşamasına ilişkin ortaya çıkabilecek uyuşmazlık ise TTK m. 547'ye istinaden açılabilecek ek tasfiye davalarıdır.[523] Bu davaların tahkimde görülmeye elverişli olmadığı kabul edilmektedir.[524] Çünkü alternatif bir yargılama sistemi olan tahkim yargılamasındaki hakemlerin, sicilden terkini yapılmış bir ortaklığa yeniden bir tüzel kişilik vermelerinin mümkün olmadığı kabul.[525] Sonuç olarak TTK m. 547'ye istinaden açılacak bir dava, tahkimde yargılamasında çözülmeye elverişli olmayacaktır.

---

[521] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 160

[522] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 160

[523] TTK m. 547- *(1) "Tasfiyenin kapanmasından sonra ek tasfiye işlemlerinin yapılmasının zorunlu olduğu anlaşılırsa, son tasfiye memurları, yönetim kurulu üyeleri, pay sahipleri veya alacaklılar, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden, bu ek işlemler sonuçlandırılıncaya kadar, şirketin yeniden tescilini isteyebilirler.*
(2) Mahkeme istemin yerinde olduğuna kanaat getirirse, şirketin ek tasfiye için yeniden tesciline karar verir ve bu işlemlerini yapmaları için son tasfiye memurlarını veya yeni bir veya birkaç kişiyi tasfiye memuru olarak atayarak tescil ve ilan ettirir."

[524] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 160

[525] Ayoğlu, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, s. 160

SONUÇ

Dünya çapında uluslararası ticari faaliyetlerin artması, ülkelerin hukuk sistemlerinden kaynaklı risklerin de artmasını beraberinde getirmektedir. Taraflar, aralarında ticari nitelikte sözleşmeler akdetmektedir. Fakat bu sözleşmelerin hazırlanmasından sonra ülkelerin hukuk sistemlerinde bir takım değişiklikler meydana gelebilmektedir. Bunun yanında; devlet yargılamalarının uzun süren ve masraflı bir yol olması sonucu oluşan zararlar, tarafların taşıdığı riskleri arttırmaktadır. Bu ve bunun gibi nedenlerden dolayı milletlerarası tahkime olan ilgi gittikçe artmaktadır.

Tahkim, tarafların iradelerini baz alan alternatif bir uyuşmazlık çözüm yoludur. Bu çözüm yoluna başvurmanın birinci kuralı tarafların iradelerinin söz konusu olduğu uyuşmazlıklardır. Fakat bazı durumlarda tahkime gidilmesinin yolu kapalıdır. İşte bu noktada yani hangi durumlarda tahkime gidilip gidilmeyeceğinin konusunu ise tahkime elverişlilik meselesi oluşturmaktadır. Bu elverişlilik meselesi tarafların iradelerinin var olduğu durumlarda ayrıca konu zaman ve yer bakımından ayrı ayrı incelenebilmektedir.

Bir uyuşmazlığın konu bakımından elverişliliği MTK m. 1 f. 4'te belirtilmiştir. Buna göre *"Türkiye'de bulunan taşınmaz mallar üzerindeki aynî haklara ilişkin uyuşmazlıklar ile iki tarafın iradelerine tâbi olmayan uyuşmazlıklar"* tahkime konu bakımından elverişlidir. Zaman bakımından elverişlilikte ise; uyuşmazlığın meydana geldiği tarihin mi yoksa sözleşmenin oluşturulduğu tarihin mi baz alınacağına dair doktrinde bir görüş birliği bulunmamaktadır. Yargıtay ise sözleşmenin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan kanuna göre elverişlilik incelemesi yapılacağı görüşündedir. Kanaatimce bu konudaki karmaşıklığı ortadan kaldırmak için sözleşmeye konulacak bir hükümle netleştirilmesinde fayda vardır. Ayrıca zaten tahkim kurumu tarafları sözleşme yapıldıktan sonra devletlerin değişen hukuk sistemlerinden korumak amacı da taşımaktadır. Zaman olarak sözleşmeden sonra meydana gelen değişikliklerle taraflara yine bir risk yüklemek tahkimden beklenen menfaati ortadan kaldırmaktadır.

Konumuz itibari ile şirket içi uyuşmazlıkların tahkime elverişliliğini ayrı ayrı değerlendirdik. Buna göre pay sahibi sözleşmelerinden meydana gelen uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğuna dair doktrinde görüş birliği bulunmaktadır. Nitekim pay sahibi sözleşmeleri borçlar hukuku eksenli bir sözleşme olup irade serbestisi ilkesi hâkimdir.

Pay satım sözleşmelerinde ise tıpkı pay sahibi sözleşmeleri gibi irade serbestisi söz konusudur. Ayrıca pay sahibi sözleşmelerinin karmaşık yapısı itibariyle ona ilişkin çıkabilecek uyuşmazlıkların uzman kişiler tarafından çözülmesi tahkime olan ilgiyi daha çok arttırmaktadır. Buradaki pay satım sözleşmelerine veya pay satım sözleşmelerinin bünyesinde yapılan tahkim anlaşmalarına şirket tüzel kişiliğinin taraf olması mümkün değildir. Dolayısıyla pay satım sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların hakem önünde çözülmesi halinde buradan çıkabilecek kararlar, şirket tüzel kişiliğini etkileyecek nitelikte olmamalıdır. Aksi halde hakem kararlarının yetkisizlik nedeni ile iptali istenecektir.

Ortak girişim sözleşmelerindeki temel sözleşme, adi nitelikte bir sözleşmedir. Doktrindeki bazı görüşlere göre bu sözleşmeler; her ne kadar sinallagmatik özellikler de gösterse de bu durum onların hukuki niteliğini etkilemeyecektir. Dolayısıyla her ne kadar doktrinde karşıt görüşler olsa da bizim de katıldığımız görüşe göre ortak girişim sözleşmelerindeki temel sözleşmelerin; ortak bir amaç etrafında birleşmelerinden dolayı adi ortaklık niteliğinde bir sözleşmedir. Bunun sonucu olarak bu sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklar, borçlar hukuku eksenli bir sözleşmeden kaynaklandığı ve irade serbestisi söz konusu olduğu için tahkime elverişli olacaktır.

Doktrinde en çok tartışmalı olan konulardan birisi de genel kurul kararlarının iptali davalarının tahkime elverişli olup olmadığı konusudur. Doktrinde her iki görüşü de savunan yazarlar olmasının yanında ağırlıklı olarak tahkime elverişli olmadığını savunmaktadırlar. Bunun için en büyük argüman mevzuattaki genel kurul kararlarının iptali davaları ile ilgili olarak bulunan usuli emredici kuralların yer alması hasebiyle taraf iradesine kapalı bir husus olmasıdır. Tahkime elverişli olduğunu savunanların ise en büyük argümanı ise mukayeseli hukukta bu türden davaların tahkime açık olması hususudur.

Şirketin feshi davalarının tahkime elverişli olup olmamasında ise doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. En çok tartışmalı olan husus ise haklı sebeple açılan fesih davalarının tahkime elverişli olup olmadığı hususudur. Çünkü bu tür davalarda fesih son çare hükmündedir. Elverişli olmadığını savunan yazarlar kanunda yer alan usuli emredici kuralları gerekçe göstererek taraf iradesinin söz konusu olmadığını ileri sürmektedirler. Azınlıkta olan görüşe göre; haklı sebeple açılmış olan fesih davalarında öngörülen alternatif çözümler, tahkim yargılamasında hakemler tarafından da alınabilecektir.

KAYNAKÇA

ADIGÜZEL, Selminaz, "Türkiye'de ve Dünyada Lojistik Sektöründe Tahkim", **Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye 80. Yıl Armağanı**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, 334-339.

AKBAY, Direnç, "Anonim Ortaklık Pay Sahipleri Arasında Yapılan Önalım Hakkı İçeren Sözleşmeler", **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C. 77, 697-746.

AKDAĞ, Yaşar, "**Anonim Şirketlerde Pay Devri**", (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020.

ALDEMİR, Hüsnü, Musa ALDEMİR, **Türkçe- İngilizce Hukuki Terimler Sözlüğü**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

ALTAŞ, Soner, **Anonim Şirket Genel Kurul Rehberi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

ALTAŞ, Soner, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.

ALTAY, Sıtkı Anlam, "Tahkimde Sözleşmesel Ortak Girişimler" , **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları ve Tahkim**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, 121-139.

ARAP, Erdal, "**Hizmet Tespiti Davaları"**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013.

ARSARI, Danyal, **Ortak Girişim Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014.

ARSLAN, Özkan, "Anonim Ve Limited Şirketlerde Ticaret Unvanının Belirlenmesi İle Ticaret Unvanının Mevzuata Aykırı Kullanılmasının Yaptırımları", **Mali Çözüm Dergisi**, C. 26, 129-138.

AYAN, Müberra, "**6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Tahkim"**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017.

AYHAN İZMİRLİ, Lâle, "Milletlerarası Ticarî Sözleşmelerde Hukuk Seçimine Dair Lahey Prensiplerinin Yapısı Ve Kapsamı", **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.15, 341-392.

AYOĞLU, Tolga, **Sermaye Şirketleri Özelinde Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tahkim**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.

AYDEMİR, Fatih, **Türk Hukuku'nda Tahkim Sözleşmesi**, On İki Levha Yaıncılık, İstanbul, 2020.

AZARKAN, Necat, "Anonim Şirketlerde Sanal (Virtüel) Genel Kurul", **Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi**", C.2, 25-48.

AZARKAN, Necat, "Anonim Şirket Genel Kurul Toplantılarını Kim Yönetir?", **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17, 71-91.

AZARKAN, Necat, "Avrupa Ticaret Mahkemesi", **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.15-16, 43-74.

BACANLI, Mehmet Rıfat, "Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak İstanbul Tahkim Ve Arabuluculuk Merkezi, (Istac) Tahkim Yargılamasında Delillerin İbrazı Ve Değerlendirilmesi", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, S.8, 75-113.

BAHTİYAR, Mehmet, **Ortaklıklar Hukuku,** Beta Yayınevi, İstanbul, 2017.

BARAÇ, İclal Nihal, "**Anonim Ortaklıkta Genel Kurulu Toplantıya Davet**", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2019.

BAYSAL, Burak, **Sözleşmenin Uyarlanması**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.

BİLGE, Kerem, **Pay Sahipleri Sözleşmesi Kapsamında Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Kısıtlanması**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

BİLGE, Mehmet Emin, "Anonim Şirketin Sona Ermesi Ve Tasfiyesi", **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.16, 261-294.

BİLGİLİ, Fatih, Ertan DEMİRKAPI, **Ticaret Hukuku Bilgisi**, Dora Yayınevi, Bursa, 2019.

BOZKURT Yüksel, Ebru ARMAĞAN, "Fikri Mülkiyet Uyuşmazlıklarında Tahkim", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.25, 333 – 402.

CAN, Mustafa Emre, "Milletlerarası Ticari Tahkimde Tahkime Elverişliliğe Uygulanacak Hukuk", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 26, 1349-1370.

ÇAKIR, Hüseyin Melih, "**Danıştay Kararları Çerçevesinde Yokluk Teorisi**", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.

ÇEBİ, Hakan, **Şirketler Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.

ÇETİN, Müge, "**Anonim Şirketlerde Kurucuların Hukuki Sorumluluğu"**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2016.

DEMİR, Emine, "**Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının Butlanı"**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 2020.

DEMİRCAN, Halime Ebru, "**Uncıtral Tahkim Kuralları İle Milletlerarası Tahkim Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Ad Hoc Tahkim**", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005.

DEMİRTAŞ, Nermin, "**Ortak Girişim (Joınt Venture) Sözleşmelerinin Türk Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi"**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013.

ER, Sefa, "**Anonim Şirketlerde Pay Devri"**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2016

ERDEM, H. Ercüment "Şirketler Hukuku Uyuşmazlıklarının Tahkime Elverişliliği" , **Tahkim Anlaşması**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, 1-24.

EROĞLU, Ender Canan, "**Türk Ticaret Kanunu Ve Tasarı Açısından Anonim Şirketlerde Hisse Senetlerinin Devri"**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

ESİN, İsmail G. **"Hissedarlar Sözleşmesi." Milletlerarası Özel Hukukta Sözleşmesel Meseleler**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, 26-30.

GHOLİZADEH, Kamran, "**Uluslararası Ticari Uyuşmazlıklarda Çözüm Yolu Olarak Tahkim"**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul, 2019.

GÖKSU, Mustafa, **Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Ve Tahkim**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

GÖZLER, Kemal, **Genel Hukuk Bilgisi**, Ekin Basım Yayım Dağıtım, Bursa, 2020

GÜVEN, Koray, "Lex Mercatorıa Ve Milletlerarası Tahkim**", Milletlerarası Hukuk Ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni,** C.3, 1-57.

İLBASMIŞ HIZLISOY, Özlem, "**Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi**", (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2015.

İMREGÜN, Oğuz, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995.

İRAZ, Rıfat, "Küresel Rekabet Ortamında Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Ulusal Sosyo-Ekonomik Sisteme Katkıları Açısından Değerlendirilmesi", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.13, 367-380.

KIRCA, İsmail, Feyzan Hayal ŞEHİRALİ ÇELİK, Çağla MANAVGAT, **Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1**, Banka ve Tic. Huk. Araş. Enst., Ankara, 2013.

KIRKBEŞOĞLU, Nagehan, "**Türk Özel Hukukunda Kısmi Hükümsüzlük**", (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.

KOCASAKAL, Hatice Özdemir, "Tahkim Anlaşmasının Dürüstlük Kuralı Çerçevesinde Üçüncü Kişilere Teşmili", **Tahkim Anlaşması**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, 25-67.

KUTGİ TAŞAN, Ayşe Selcen, "**Anonim Şirketlerde Temsil Yetkisinin Yönetim Kurulu Tarafından Kullanılması**", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019.

LOKMANOĞLU, Salim Yunus, "Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesinin Kurucu Unsurları Ve Geçerlilik Şartları", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, C. 41, 347-368.

MOROĞLU, Erdoğan, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014.

OKUCU TAFTALI, İpek, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Anonim Şirketlerde İmtiyaz,** On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.

OKUTAN, Gül, "**Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Sözleşmeleri**", (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001.

ÖZCAN, Aysu, "Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun Konu Bakımından Uygulanması", **Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 19, 988-1006.

ÖZBAY, İbrahim, Yavuz Korucu, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde TAHKİM**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

ÖZBAY, İbrahim, Murat ERDEM, "Bir Kurumsal Tahkim Merkezi Örneği: İberoamerikan Tahkim Merkezi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, C.42, 449-470.

ÖZÇELİK, Pelin, "**Anonim Şirketlerde Kuruluştan Doğan Hukuki Sorumluluk**", (Yüksek lisans tezi), Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 2018.

ÖZDAMAR, Mehmet, "Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.17, 831-855.

ÖZEKES, Muhammet, **Sorular-Şemalar-Örneklerle Temel Hukuk Bilgisi,** On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 10 Baskı.

ÖZKAN, Işıl, "Uluslararası Ticari Tahkimde Uygulanacak Hukuk", **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, C. 40, 831-858.

POLAT, Alperen, **Sorumluluk Hukukunda Rıza**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.

POROY, Reha, Ünal TEKİNALP, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013.

POYRAZ, Bedriye İclal, **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu ile Çözümü –Ticaret Hukuku Monografileri**- Seçkin Hukuk, Ankara, 2021.

PULAŞLI, Hasan, "Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Sakatlığı Ve Müeyyidesi", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17, 885-898.

PULAŞLI, Hasan, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

RUHİ, Ahmet Cemal, **1958 Tarihli New York Sözleşmesi Çerçevesinde Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfiz**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.

SEVİ, Ali Murat, **Anonim Ortaklıkta Payın Devri**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018.

SOYDAL, Haldun, "Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde e-ticaret", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 15, 539-552.

SÖNMEZ, İrfan, Gencay KARAKAYA, "Milletlerarası Tahkimde Esasa Uygulanacak Hukuk", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 23, 203-229.

SÜMER, Ayşe, "Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.18, 839-849.

ŞANLI, Cemal, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016.

Şerafettin, EKİCİ**, Escrow Sözleşmesi**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.

TAHMAZ, Ayşenaz, "Uluslararası Yatırım Tahkimi ve Ticari Tahkim Arasındaki Farklara Genel Bir Bakış", **Genç Hukukçu Araştırmacılar Sempozyumu**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, 363-389.

TAKAVUT, İbrahim Doğan, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Doğrudan Uygulanan Kurallar**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.

TAŞDELEN, Nihat, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Anonim Ortaklık Pay Devrine Getirdiği Sınırlamalar", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, 3351-3387.

TAŞDELEN, Nihat "Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığın Vergi Borçlarından Dolayı Sorumluluğu Ve Yurt Dışına Çıkış Yasağı", **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, 3351 – 3387.

TAŞDELEN, Nihat **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması**, (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005.

TEKİNALP, Ünal, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013.

TERZİ, Gökhan, "Baskın Unsur Yönüyle Şirketlerin Sınıflandırılması", **Gümrük ve Ticaret Dergisi**, S. 14, 32-43.

TUNCER, Selçuk, "**Joınt Venture Sözleşmeleri"**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.

TURANLI, Hüsnü, "Yeni Türk Ticaret Kanunu Işığında Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarının Hükümsüzlüğü", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17, s. 939-960.

TUZLUOĞLU, Ecehan, **"Ortak Girişimlerin Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi"**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara, 2010.

TÜRK, Mehmet Cemil, "**Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararlarının İptali"**, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2018.

TÜRKOĞLU, Elif Ceren, "Türk Hukukunda Hakem Sözleşmesi", **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.14, 379-396.

TÜRKOĞLU, Mehmet Selçuk, "**Milletlerarası Tahkim Kanunu ve UNCITRAL Tahkim Kuralları Çerçevesinde Ad Hoc Tahkim Usulü"**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011.

VEZİROĞLU, Cem, **Anonim Ortaklıklar Hukukunda Esas Sözleşme Özgürlüğü ve Sınırları**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.

YALÇIN, Selim, **Anonim Şirketlerde Esas Sermaye Artırımının Dürüstlük Kuralına Aykırılık Nedeniyle İptali**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.

YARDIMCI, Taner Emre, "Anonim Şirket Genel Kurul Kararının İptalinde Dava Dilekçesinin Islahı", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.11, 321-337.

YASAN, Mustafa, **Ortaklıklar Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.

YASİR ZORLU, Süleyman, "Tahkim Anlaşmasına Uygulanacak Hukuka "Geçerlilik" Yaklaşımı", **Milletlerarası Özel Hukukta Sözleşmesel Meseleler**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, 239-258.

YAVUZ, Mustafa, "Türk Hukukunda Anonim Şirketlere Hâkim Olan Temel İlkeler", **Gümrük Ticaret Dergisi**, C.6, 12-27.

YILDIRIM, Burçin, "**Anonim Ortaklıklarda Şirket İçi Uyuşmazlıkların Milletlerarası Tahkim Yoluyla Çözümlenmesi**", (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012.

YILDIZ, Hayrettin, "Kamu Hukuku İle Özel Hukukun Kesiştiği Yer: Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmelerinde Tahkim Yolu", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C. 111, 279-296.

YILMAZ, Gülşah, **Pay Sahipleri Sözleşmesinden Doğan Birlikte Satma Hakkı ve Birlikte Satışa Zorlama Hakkı**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.

YÜKSEL, Sinan H, "Pay Sahipleri Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim", **Şirketler Hukuku Uyuşmazlıkları Ve Tahkim**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, 141-168.

YILMAZ, Yunus, "**Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Geçersizliği"**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010.

YILMAZSOY, Ebru, "Tahkim Ve Hakem Sözleşmeleri", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, C. 1, 389-425.

Yararlanılan Mevzuat Kaynakları

4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu

6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (mülga)

5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk Ve Usul Hukuku Hakkında Kanun

ICC Tahkim Kuralları

New York Sözleşmesi

UNCITRAL Tahkim Kuralları

Yararlanılan Mahkeme Kararları

Yargıtay 11. HD. , T. 17.10.2006, E. 2005/7353, K. 2006/10440, (www.legalbank.net) E.T. : 05.06.2022

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 28.01.2016, E. 2015/2392, K. 2016/934, (www.lexpera.com.tr), E.T. 23.05.2022

Yargıtay 11. HD. , T. 11.09.2012, E.2011/7183, K. 2012/13029, (www.lexpera.com.tr), E.T. 23.05.2022

Yargıtay HGK, T. 29.1.2014, E. 2013/376, K.2014/49 (www.lexpera.com.tr), E.T. 23.05.2022

Yargıtay 14. HD. , T. 11.04.2011, E. 2011/3650, K. 2011/4757 (www.lexpera.com.tr), E.T. 23.05.2022

Yargıtay 19. HD. , T.20.01.2006, E. 2005/3125, K. 2006/209, (www.legalbank.net) E.T. 24.05.2022

Yargıtay 15. HD, T.3.4.2008, E. 2008/262, K. 2008/2138, (www.legalbank.net) E.T. 24.05.2022

Yargıtay 11. HD. T. 18.04.2013, E. 2012/6961, K. 2013/7612, (www.legalbank.net), E.T. 24.05.2022

Yargıtay 13. HD. T. 29.12.2017, E. 2016/22696, 2017/13097 , (www.legalbank.net), E.T. 24.05.2022

Yargıtay 23. HD. , T.21.01.2013, E.2012/4732, K.2013/255, (www.legalbank.net), E.T. 24.05.2022

Yargıtay 15. HD, T. 10.03.2006, E. 2005/7020, K. 2006/1352, (www.legalbank.net), E.T. 24.05.2022

Yargıtay 11. HD. , T. 12.04.2012, E. 2011/13485, K. 2012/19915, (www.legalbank.net), E.T. 30.09.2021

Yararlanılan İnternet Kaynakları

www.legalbank.net , Erişim Tarihi: 30.09.2021

www.turcademy.com, Son Erişim Tarihi 05.06.2022

www.lexpera.com, Son Erişim Tarihi 05.06.2022

www.guzeloglu.legal, Erişim Tarihi: 17.10.2021

www.wonder.legal, Erişim Tarihi: 01.06.2022